INCIAL

TOLEDO
BIBLIOTECA PROVINCIAL
Sala Reservada
Número 29

Res.
29

Tit 146803
C1194351

R 375259

S, R Est - 1 - Caj. 3

2 - 2.

Amigo

8.5.

ꝩtiliſſima et compendioſa ex
poſitio ſacri canonis miſſe edi
ta a magiſtro Gabriele biel in
ſacra theologia licentiato: in
qua ſūmatim: breuiter ⁊ ſapiē
ter declarantur oīa ad altaris
miniſteriū ſacerdotibꝰ neceſſa
ria: traditurqʒ plana miſſalis
officiȷ ratio et ſoluūtur dubia
que circa conſecrationē admi
niſtrationē: et ſumptionē diui
niſſimi eukariſtie ſacramēti ce
lebrantibꝰ poſſunt occurrere.

BIBLIOTECA ... DE

¶ Prologus in abreuiationē expoſitionis ſacri ca
nonis miſſe: magiſtri Gabrielis Biel ſacre theo
logie licētiati doctiſſimi. Incipit feliciter.

Q Uoniā ſacerdotali dignita
te ſublimatis ꝑ neceſſariū eſt: noſſe ritū: ac officij
ſui miſteriū. Neqȝ eñ digne in eo miniſtrare po
terūt: ignorata ſūmi hui⁹ ſacrificij intelligentia
⁊ ratione. Nam teſte Greg. in moralib⁹ Qui ea q̄ dei ſunt ſa
piūt: a dño ſapiunt: ⁊ q̄ ea q̄ dei ſunt neſciūt a dño neſciunt
Paulo dicente. j. Cor. 14. Qui ignorat ignorabit. Et licet
plurime expoſitōes Orthodoxe: ſacri canonis a pleriſqȝ ma
gnis theologis edite ſint atqȝ vtiliter diuulgate: in q̄b⁹ ab=
dita ſacratiſſimi ſacerdotalis officij miſteria: in lucē ꝓdiere:
qr tñ ſua ꝓfunditate ſimpliciū ſacerdotū: ſcolaſticarū ſubti=
litatū minus exercitatorū ingenia tranſcendūt. Nec nō et ſua
diffuſiōe tedioſos lectores repellūt: ſubijt animū ꝓpter hu
iuſcemodi ſimpliciū inſtructionē: ſūmatim ⁊ breuiter ſacri
canonis lr̄alē expoſitionē: atqȝ planā miſſalis officij rationē:
ex maiorū expoſitionib⁹ colligere: allegatōibus difficultati=
buſqȝ ſcolaſticis ꝑtermiſſis: remittēs lectorē in ſingulis: ad
expoſitionē quādā ſacri canonis: nouiſſime in vniuerſitate
Tubingēſi p me collectā ⁊ ordinarie lectā: ac ꝑ. 89. lectiōes
diſtinctā Vt ſi cui placuerit: poſſit materias hic vel abbre=
uiatas vel dimiſſas: diffuſi⁹ lectitare. Qr ſi nō alijs: mihi tñ
ꝓ memoriali cōpendio nō inutile cēſeo: piū in his efflagitās
correctorē Verū vt hec abbreuiatio legēti magis proficiat:
opportuna erit ⁊ q̄ſi neceſſaria dicta expoſitio ꝓlixior: cuius
ſententiā ⁊ nonnūqȝ verba: hoc cōpendiū imitat. Quod in
duas diuidi poteſt partes In ꝓhemiū ſcȝ: ſiue partē pream
bularē: ⁊ partē principalē que incipit ibi. Tractatis his que
requirunt. ☞ Pars pricipalis in tres ſubdiuidit partes
que patebunt in proceſſu. Pars prima dicitur miſſa cathe
cuminorū. Scd̄a dicit canon. Tertia dicit cōmunio. Pars
vero ꝓhemialis in tria (ſi placet) poteſt partiri capitula.

¶ Partis prohemialis Capitulum primum Que requirunt ad rite conſecrandū ſacroſancte eukariſtie ſacramentum.

AD rite conſecrandū ſacroſancte eukariſtie ſacramentū quedā requirunt ex parte. Sacramenti cōficiendi. Conſecrantis miniſtri. Circūſtantiaꝝ tēporis ⁊ loci. Et horū aliqua requirunt tanꝙ ſimpliciter neceſſaria ad ꝯſecrationē. Quib⁹ deficientib⁹ nō fieret cōſecratio: id eſt panis in corpus xp̄i ⁊ vini in ſanguinē cōuerſio. Aliqua requirunt de cōgruo. Quib⁹ nō exiſtentib⁹: licet nō impediat cōſecrationis effectus q̄ eſt cōuerſio panis ⁊ vini in corpus ⁊ ſanguinē xp̄i: impedit tn̄ fruct⁹ eo ꝙ inordinate ⁊ indigne cōſecrat et ſumitur. ☞ Ex parte ſacramenti quedā requiruntur de neceſſitate: vt materia ⁊ forma. Quedā de congruitate: vt puritas materie ⁊ mūdicia ⁊ azima. Atqȝ aque cōmixtio quantū ad cōſecrationē vini: de quib⁹ poſterius ſuis locis tractabitur Lec. i.

¶ Capitulū ſecundū Que requirunt ad conſecrationem ex parte miniſtri.

EX parte miniſtri de neceſſitate requirunt: poteſtas ordinis: facultas ſermonis: integritas intētionis. ☞ Poteſtas ordinis datur in collatione ordinis ſacerdotalis: dū epiſcopus aliquē ordinando in preſbyterū: tradēs ei calicē cū patena: infuſo vino aqua mixto: ⁊ pane ſuppoſito dicit. Accipe poteſtatē celebrādi ꝓ viuis ⁊ mortuis ⁊c̄. Vn̄ patet ꝙ null⁹ q̄ nō eſt ſacerdos celebrare poteſt. i. eukariſtiā

conficere: licet oĩa ageret intentione: verbis: ⁊ geſtis: que
ſacerdos cõſecrans agit: vnde nec angeli: nec mulieres:
Lec.6. nec laici cõſecrare poſſunt. ¶Requirit̃ ſcđo facultas ſer-
monis: vt ſcꝫ ſacerdos poſſit diſtincte ꝓferre verba cõſe
crationis. Unde muti ⁊ elingues cõſecrare non poſſunt:
quãta aũt diſtinctio verboꝝ in ſua ꝓlatione requiratur:
infra dicet̃ cũ de forma diſſeret̃. ¶Requirit̃ tertio intẽtio
integra: vt ſcꝫ ſacerdos habeat intentionẽ virtualẽ faciẽ
di illud qđ eccl'ia intẽdit. i. ꝙ intẽdat: ꝙ ꝑ actũ ꝯſecratio
nis ſue id fiat in materia panis ⁊ vini: qđ eccl'ia intendit:
etiã ſi nõ credat aliquid fieri. Unde ad ꝯſecrationẽ non
requirit̃ fides ſacerdotis: q̃ppe heretic⁹ preſbyter ſeruãs
formã eccl'ie cũ intẽtione ꝑdicta ⁊ debita materia: ſi attẽ
ptat vere ꝯſecrat: de quo in expoſitõe canonis lec.6. late.
☞ Non aũt requirit̃ intẽtio actualis in toto miſſe offi
cio vt ſcꝫ in oĩb⁹ ibi agendis ⁊ ꝓferendis actualiter intẽ
dat facere qđ eccl'ia intendit ibi fieri: ſꝫ ſufficit virtualis.
Hoc eſt: ꝙ in principio officij: ſiue cũ celebrare ꝓponit:
intẽdat actualiter celebrare: ⁊ hoc agere qđ eccl'ia inten-
dit: et in virtute illius intẽtionis ꝓcedat ad celebrandũ
⁊ agendũ ea q̃ ad officiũ requirunt̃: etiã ſi poſtea nõ cogi
tet actualiter de cõuerſione panis ⁊ vini in corpus ⁊ ſan
guinẽ xpi: dũmodo nõ interueniat ĩtẽtio cõtraria. Unde
oĩa ſequẽtia agit ĩ virtute prime ĩtẽtõis: q̃ nõ ageret ſi pri
ma ĩtẽtio actualis nõ ꝑceſſiſſet. De quo lati⁹ vbi. s. lec.6.
Lec.6. ☞ De congruitate vero ex parte miniſtri requirunt̃
duo in genere: ad ordinate cõſecrandũ. Primũ eſt amo
tio impedimentoꝝ. Scđm oppoſitio conuenientiũ. Im
pedimẽta q̃ tollunt dignã celebrationem tria ſunt. Pri
mũ eſt culpa mortalis. Scđm pena canonica. Tertium
aliqđ in exiſtẽs qđ nec eſt culpa nec canonica pena. Oĩs
enim celebrãs in mortali pctõ ſcienter: (hoc eſt: qui poſt

conmiſſum mortale peccatū:a quo nō eſt ſacramētaliter abſolutus cuius memoriā premiſſa ſufficiēti diligētia examinis proprie ꝯſciētie habere potuit(celebrat: etiā ſi cōtritus foret:indigne accedit:ꝛ accedendo mortaliter peccat:niſi neceſſitate aliqua cōſtrictus:confeſſorē ſe abſoluere potentem ad manū habere nō poſſet. De cuiꝰ latiore declaratione. vide lec.7.ꝑ totū. ꝛ lec.8. ☞ Pene canonice impediētes dignā celebrationē ſunt. Degradatio ſiue depoſitio:infamia:irregularitas. Excomūicatio. Interdictū. Suſpenſio. Qui aliqua harū penarum tenetur conſtrictꝰ:ſi celebrat. ſciens:mortaliter peccat. De quo vide lec.9. Sunt et aliqua dignam celebrationē impediētia q̄ non ſunt culpe aut pene:vt ſunt ſolutio ieiunij nature. Qui em̄ poſt mediū noctis aliquid ſumpſit per modum cibi:id eſt in ſtomachū vel in via ad ſtomachū: ſiue ſit nutritiuū ſiue medicinale:digeſtiuū vel laxatiuū. non debet celebrare. Et ƌr per modū cibi. ꝛ c̄.qꝛ ſaliua traiecta. aut aliquid remanēs in dētibꝰ ex heſterna cōmeſtiōe aut guttula aque ex lotione oris cōmixta ſaliue: ꝛ nō manens in ꝓpria ſpecie non impedit dignā celebrationem: nec ſoluit nature ieiunium:de hoc lec.10. Lec.9. Lec.10.

Paritur hec inſtitutio exceptionē incelebrāte:ſi ꝑ negligentiā primo in calice fuiſſet ſola aqua quā ſumpſiſſet:putans ibi fuiſſe ſacramentū. Tūc licet hac ſumptione ſoluiſſet ieiuniū nature:tenet tū̄ de nouo conſecrare ꝛ ſumere:vt infra patebit. Et quo ad cōmūicātes ſi fuerint infirmi:ꝛ timeatur periculū ex dilatione viatici:in hoc caſu poteſt infirmus etiam poſt cibū ſumptū cōmunicari. Item īmunditia corꝑalis cōiuncta ſpūali īmundicie vt fornicatio aut ſeminis ſōnialis effuſio : inducens mentis hebetudinē: durante hebetudine ſm̄ doctores abſtinere facit a digna celebratione. ☞ Similiter corporalis

immundicia inducens horrorē sacerdoti: vel populo cir
cūstanti: aut periculū vomitus: impediūt dignā celebra
tionē. Secus de aliis imundiciis corporalibus peccato
non cōiunctis. Non eñ polluunt sacramenta cōtagione
imundicie corporalis. Unde leproſus aut ſeminifluus
vel mēſtrua patiēs nō ꝓhibet a celebratōe ſimpliciter: li
cet qñqȝ ꝓpter reuerētiā ſacramēti aut vitationē ſcādali
nō ſit culpabile abſtinere. De hoc vbi ī lectione decima.

Lec.11. Secundū in genere: qđ ad congruitatē celebrandi ex
parte miniſtri requirit eſt appoſitio conuenientiū. Sūt
eñ quedā ex ordinatione eccleſie premittēda celebratio
ni: vt ſunt actus quidā: ⁊ orationes ⁊ ſacre veſtes. Actꝰ
ſunt lotio manuū. Capilloꝝ cōpoſitio: ⁊ qđ his maiꝰ eſt
conſcientie ꝓbatio ⁊ purificatio: que ſignificant manuū
lotione ⁊ capilloꝝ diſcriminatione. Et ꝗuis dignum eſt
habere manus impollutas corporali ſorde: quibus tan
gende ſunt ⁊ tractāde ſacramentales ſpecies: magis tñ
cōſideranda eſt ſignificatio huius lotionis: ſcȝ lotio ſpūa
lis intentionis: que eſt principium corporee operationis
Magiſqȝ diſcernende ſunt cogitationes mentis ⁊ elimi
nande carnales ⁊ impure: ⁊ oēs ſancte ad tantū officium
digne exhibendū tota deuotione colligende: quā crines
capitis pectinandi: licet ⁊ ipſa corporalis pectinatio ad
hoc fiat: ne tēpore ſacrificii capilli fluant: ⁊ perturbatio=
nē celebranti afferant. Caueatur tñ in his ⁊ ceteris cor=
poris geſtis: ne aliquid fiat ad ſui oſtentationē: aut ad po
puli applauſum Hoc eñ non eſſet ſe ornare aut munda
re: ſed deteſtabiliter coram deo ſe polluere ⁊ fedare.

Lec.13. ☞ Premittende etiā ſunt quedā orationes: vnde ad
minus premittende ſunt matutine de tēpore. Nam ſecū
dū cōmunē doctoꝝ opinionē: ſi quis omiſſis matutinis
celebraret mortaliter peccaret: eo ꝙ videretur contēptor

eccleſiaſtice conſuetudinis. Et q̄uis regulariter miſſa ce
lebranda eſt hora tertia: vel ſexta: ⁊ nona: in diebus ieiu
nioꝝ. Tñ non inducit peccatum mortale celebrare non-
dū dictis primis: niſi forte generalis eccleſie illius cōſue
tudo haberet non celebrare primis nondū dictis. De ter
tijs ſextis ⁊ nonis certū eſt ꝙ indifferenter ante vel poſt
celebrationē legi poſſunt. Sunt ⁊ certi pſalmi cum colle
ctis qui preparamenta dicuntur: qui ex inſtitutione Ce
leſtini pape: preſertim a pontificibus dicuntur ad gratie
diuine impetrationē: ⁊ deuotionis excitationē: quos ex
laudabili conſuetudine nunc cōmuniter oēs celebraturi
premittunt. Unde nō eſtimarē tutū fore celebranti hos
pretermittere: cum cōmunis cōſuetudo legē inducat.
Ueſtiendus eſt etiā ſacerdos ſacris veſtibꝰ: ſuperhume
rali: alba: cingulo manipulo orario ſiue ſtola ⁊ planeta. Lec. ii.
Quibus in hoc ſacratiſſimo miniſterio vt ornaretur ſa-
cerdos ſtatuit eccleſia: propter earū repreſentationē. Eſt
autē duplex earum repreſentatio. Repreſentant ēm ali-
quid in capite xp̄o: ⁊ aliquid in membris: ſacerdote ſcʒ
celebrante. In xp̄o ſignificant ad litteram indumenta
quibus xp̄s in ſua paſſione veſtitus eſt. Nam ad repre-
ſentandum xp̄i paſſionē: miniſterium illud xp̄o inſtitutū
eſt: ⁊ ideo omnia que in iſto officio aguntur ad repreſen
tandū xp̄i paſſionē ordinantur. Unde quibus iudaicus
furor xp̄m in ſua paſſione veſtiuit ad contumeliā: his ſa
cerdos: xp̄i perſonam gerēs: in officio cōmemorationis
dominice veſtitur ad gloriā. Unde paſſio xp̄i que iudeis
eſt ſcandalum: xp̄i fidelibus eſt virtus ſapientia: ⁊ glo-
ria. Amictus itaqʒ quo caput tegitur ſacerdotis: ve-
lamen ſignificat quo faciem xp̄i in domo Cayphe illu-
dentes ⁊ percutientes iudei operuerunt dicentes. Pro
phetiza nobis chriſte: quis eſt qui te percuſſit.

Alba. veſtem ludicram albã ſignificat: qua velut
ſtult⁹ veſtitus eſt ab herode: ⁊ in ea remiſſus ad pilatũ.
Zona. manipulus: ſtola: tria ligamina: quib⁹ xp̄s
ligatus eſt in captione· flagellatione: ⁊ crucis baiulatiõe
Quãuis ⁊ zona ipſa flagella non incongrue quib⁹ (ip̄m
ambiẽtibus) flagellat⁹: ⁊ ſtola q̄ per modũ crucis collo
imponit̃: ipſum crucis patibulũ in humeris geſtũ: ⁊ ma-
nipulus ſiniſtro brachio applicat⁹: quo amoris ornamẽ
ta geſtari ſolent: magnũ illud amoris vinculum quo ſa-
lus nr̄a vinciebat̃ et deſiderio coanguſtat⁹ eſt ad p̄ficien
dũ opus nr̄e redẽptionis repreſentãt. Planeta ve
ſtem purpureã ſignificat: qua in pretorio pilati: domin⁹
poſt flagellationẽ (tenerrimũ xp̄i corp⁹ vndiqʒ p̄fundẽ-
tem) indutus eſt: illuſus: percuſſ⁹: et inimicis iudeis oſtẽ
ſus. Miſtice tñ: amict⁹ humanã naturã in chriſto
ſignificat: qua tecta eſt deitas q̄ eſt caput xp̄i. Alba que
totum corpus tegit: puritatẽ corp̄is xp̄i de virgine ſum-
pti: ſine macula orginalis aut actualis cnlpe· Zona qua
alba defluens ꝯſtringit̃: vinculũ charitatis ſignificat: quo
noſtrã naturam dei filius ſibi copulauit: ſ̄m illud. Cari-
tate perpetua dilexi te: ideo miſerans attraxi te Hiere. 31
Et iterũ. Sic de⁹ dilexit mundũ vt filiũ ſuũ vnigenitũ
daret Joha. 3. Stola q̄ ſuper amictũ collo ſacerdotis in-
cumbit: ⁊ in crucis modũ corpus cingit: obedientiã xp̄i
ſignificat: qua factus eſt obediens patri vſqʒ ad mortẽ:
mortẽ aũt crucis: Manipul⁹ quẽ leua geſtat brauium fe
licitatis eterne: quã xp̄s in hac vita obtinuit repreſentat.
Manipul⁹ eñ brauium: leua p̄ſentem vitam deſignat.
Chriſtus eñ p̄fect⁹ viator fuit merendo ſibi ⁊ nobis: no-
bis vitam: corpori ſuo gloriã. Propter qḋ exaltauit illũ
⁊ dedit illi nomen qḋ eſt ſuper omne nomẽ ⁊ c. ait ap̄ls
Phyl. 2. Fuit etiam p̄fectus ꝯprehenſor ab inſtanti ſue

conceptionis: qꝛ beatus ſm humanitatem eiuſqꝫ portio
nen ſuperiorē. Per planetam qua corp⁹ ſacerdotis tegi
tur: plenitudo gratie xp̄i ſignificatur: qua mēbra xp̄i ador
nantur. Nam de plenitudine eius oēs accepimus gratiam
pro gratia. Joā. i. Uel planeta magni ſacerdotis eter-
ni: vniuerſalis eccl'ia eſt quā ſibi copulauit ꝛ copulando
virginem fecit. De quib⁹ latius Lec. ii. ☞ Repreſen Lec. 12.
tant etiam veſtes ille corporis in mēbris. i. in celebrante
virtutes quibus anima celebrātis ꝛ ſumētis debet ador
nari. Amictus qui ſubſtratorium ceterarum veſtiū eſt: ſi
gnificat fidem: fundamentum totius edificij ſpiritualis:
que licet in omnibus maxime tamen in hoc mirabili ſa-
crificio neceſſaria eſt celebranti. De quo ꝛ ſequentibus
latius lec. 12. per totum. Alba que totum corpus tegit:
corporis mentiſqꝫ candorem: mundiciam ꝛ caſtitatem
ſignificat. Hinc ſapiens. Omni tempore veſtimenta tua
ſint candida. Glo. i. corpus caſtū. Et iterū. mundamini q̄ Iſa. 52.
fertis vaſa dn̄i. Cuius perpetuitas cingulo conſtringen
te deſignatur. Nō eñ tantū ſacrificij tēpe caſtitas ſeruan
da eſt, ſed perpetuo nunq̄ꝫ laxanda. Stola obedientie
humilitatem qua ſuaue iugum domini ꝛ leue onus fe-
rendum eſt: repreſentat: cuius duo fines paciētiam ꝛ pru
dentiam vite ſacerdotali neceſſarias deſignāt. Manipu
lus vigilantiam ac cordis deuotionem importat quib⁹
ſacerdos ſtrēnuus eſſe debet ꝛ vigilanter diſcernere quē
tractaturus ꝛ ſumpturus eſt: quis ſacerdos ipſe tāto mi
niſterio aſſumptus. Planeta ſiue caſula q̄ veſtis eſt ſu-
perior ceteras formans ꝛ ſeperexcellens ac tegens: chari
tas eſt que ꝛ veſtis nuptialis dicitur: qua ſi caret ſacerdos
in hoc regali ac nuptiali conuiuio ligatis manibus ꝛ pe
dibus eiſcietur in tenebras exteriores. Sacerdos ergo
ſacris veſtibus ſe induēs: hoc credat ꝛ memoretur in xp̄o:

hoc habere in ſe ipſo conetur quod veſtes ille repreſentāt in capite ⁊ in mēbris. De hoc lec. 12.

☞ Capitulū terciū. Que requirunt ad dignā celebrationē ex pte circūſtanciarū tpis loci ⁊ miſtrorū.

Lec. 13. Demum requirūtur aliqua experte circunſtantiarū loci ⁊ tpis ⁊ miniſtrorum: hec quidem nō de neceſitate: qꝛ vbicūqꝫ locorū. ⁊ quo cūqꝫ tpe ⁊ pñtib⁹ vel abſentib⁹ miſtris miſſa rite celebratur verū eſt ſacrificium. Sed de cōgruitate certa tpa ⁊ loca ⁊ miniſtri ꝓ iſto ſacrificio ſunt ab eccl'ia determinati. Vñ pro iſto ſacrificio triplicia loca ſunt determinata: remota: propinq̄: ⁊ propria que ſunt: eccleſia: altare: calix: Unde non niſi in eccleſia et ſuper altari conſecratis: atqꝫ in calice aureo argenteo aut ſtanneo: licet celebrare. Non in ligneo, vitreo criſtallino nec de auricalco aut cupro celebrare licet. In altari autem mobili cōſecrato extra eccleſiam in neceſſitate aut de licentia epiſcopi celebrari poteſt ſine crimine. Debet aūt altare eſſe lapideū: integrum: non enormiter fractum. Et debet altare eſſe tectum duabus pallis ⁊ corporali: lineis ⁊ mundiſſimis: nō ſericeis neqꝫ tinctis, ſed de terra procreatis. Nam ⁊ lintheo dominus ſe precinxit: ⁊ in ſindone munda corpus eius inuolutum ſepultum eſt. Fuitqꝫ mundiſſimū ſumma innocentia candidum.

☞ Nec debet abeſſe ignis lumioſus: ſignificans chriſtum ignē eſſe conſumentē rubiginem noſtrorum peccatorum. Deutro. 4. Deus tuus ignis conſumens eſt. ipm eſſe lumen verum ⁊ ſplendidum illuminās omnē hominē veniētem in hunc mundum. Joā. 1. Etiam ad repreſentandum lumē fidei et caritatis ignē populi chriſtiani

Lec. 14. circūſtantis De hoc lec. 13. De tempore quo licet cele-

brare ſtatutum eſt: ꝙ miſſe ſolennes ſiue conuentuales celebrantur hora diei: tercia: ſexta: vel nona: vt ſupra dictū eſt. Priuate vero miſſe celebrari poſſunt a diei principio vſqꝫ ad horam publice miſſe incluſiue. Nocte aūt niſi de ſpeciali priuilegio ⁊ extra caſum neceſſitatꝫ celebrare non licet: exceptis noctibus dñice natiuitatis ⁊ reſurrectōis. Accipitur aūt principiū diei non ab aſcenſu ſolis ſupra noſtꝝ orizontē: ſed ab illa hora ex q̄ radij ſolares incipiūt illuminare noſtrū hemiſperiū. ſcꝫ ab ipſa aurora ſiue diluculo. Et incipit hoc tempus vna hora ⁊ quinta parte hore ante ortū corpis ſolaris. ſm auc. de crepuſculis. De hoc lec. 14. ☞ De miniſtris circunſtātibꝰ dicit: ꝙ non minus quā vno aſſiſtente celebrandum eſt: qui ex ꝑſona eccleſie reſpondeat ſacerdoti: cū ſalutādo eccleſiam dicit: dominus vobiſcū. ⁊c. tamē in neceſſitate cum miniſter haberi non poſſet: ſine tali miniſtro ſacerdos celebrare poſſet. De quo lec. 14. Et quicūqꝫ celebraret omiſſis predictis que abrogata non ſunt per contrariā conſuetudinē quā ſcit ⁊ ſuſtinet eccleſia: ſcienter ⁊ ex contemptu peccaret mortaliter. Qui autem ſcienter celebraret in loco interdicto a iudice. aut in calice non idoneo. irregularitatē incideret. De quo lec. 14. ꝑpe finem. Et in hoc terminatur pars prohemialis.

☞ Incipit pars prima principalis ſacri canonis que dicitur miſſa cathecuminoꝝ.

TRactatis his que requiruntur ad venerabilis eukariſtie conſecrationē ex parte ſacramēti cōficiendi: cōſecrātis miniſtri: ⁊ circūſtantiaꝝ tēporis ⁊ loci: procedendū eſt conſequēter ad officium miſſe breuiꝰ decla Lec. 15.

randū. Et q̄uis nomen miſſa multipliciter accipiatur:
tñ in propoſito accipiendū eſt ꝓ toto illo officio qđ in al
tari agitur: ab introitu vſqȝ ad ite miſſa eſt qm̄ totū illud
officiū ordinatur ad cõſecrationē eukariſtie eiuſqȝ cõmu
nionē: in quo mittit᷑ ⁊ a patre fili⁹: ⁊ filius ad patrē. Et
Diuiſio offi- ciȝ miſſe. diuiditur totū illud officiuȝ in tres partes principales.
In ꝑparationē. in eukariſtie conſecrationē. ⁊ hoſtie con
ſecrate cõmunionē. Prima pars dicit᷑ miſſa cathecumi
noꝝ: quia ad maiorē ei⁹ partē admittūtur cathecumini.
Scđa dr̄ canō. Tertia cõmunio: rationib⁹ infra dicēdis.
Prima pars ꝑparatoria eſt ad ſequētes: quia ipſa prepa
ratur ppl's ad dignā cõmunionē ⁊ miſſe auditionē: ſimi
liter materia aptat᷑ ad conſecrationem. Licet ſint ⁊ alie
miſſe diuiſiones: ſȝ iſta planior eſt. De quo Lec. 15.
Lec. 16. ☞ Et qr ſacrificium illud memoriale eſt dñice paſſio
nis. vt .j. Cor. xj. dicit apoſtolus. Quotieſcūqȝ panē hūc
mādu cabitis ⁊ calicē bibetis mortē dñi ānūciabitis. Ideo
totū miſſe officiū ad repreſentādū dominicā paſſionē or
dinatur. Primo itaqȝ in ipſo officio aduētus xp̄i in car
nē ſcđm quā paſſus eſt: ac deinde ꝓgreſſio ei⁹ ad paſſio
nē inſinuatur. ⁊ hinc ipſa paſſio verbis ⁊ ſignis exprimit᷑.
Et qm̄ xp̄s nō ſcđm deitatē ſed ſcđȝ humanitatē paſſus
eſt ideo ꝑmittuntur ea q̄ ad primū xp̄i aduentū: ſcȝ in car
nem: referuntur. Et hec in decē particulis notant᷑: q̄ etiā
ad populi preparationē pertinent. Illuminandus eīm
eſt populus ad fidem incarnationis: ⁊ excitandus ad in
herendū illi ꝑ virtutē charitatis. Deinde ſubiunguntur
que pertinent ad preparationē materie diuiniſſime obla
tōis: q̄ pars incipit ab offertorio: ptes patebūt in ꝓceſſu.

Acceſſus ſacerdotis ad altare.

Lec. 15. ☞ Quo ad ꝑmū ſacerdos pri⁹ lotis manib⁹ a corporali
b⁹ ſordib⁹ magis aūt a tenebraꝝ operib⁹: ac nō tā capite

diſcriminatus: quā intentione diſcret⁹: ſegregatis oīb⁹
extraneis cogitatōib⁹ ſoli deo ſacrificare intēdēs: ſacris
veſtib⁹ foris corpore ornat⁹: magis vero virtutū habiti
bus intus aīo veſtit⁹: dn̄i pſonā in cruce: ſe patri ꝓ nr̄a ſa
lute offerentē repreſentās calicē in manu ferēs ꝓcedit ad
altare: aīo rememorās: queadmodū xp̄s baiulās ſibi cru
cē exiuit in eum q̄ dicitur caluarie locū. ☞ Ad alta
re vero veniēs: prius q̄ officiū inchoat: cōfeſſionē pmittit — Confeſſio ſa
generalē ⁊ publicā. Altaris oſculū: ⁊ ei⁹ thurificationē: — cerdotis.
ſcd̄m ordinē romanū. Primū reſpicit pctōꝝ purgatio-
nē. Scd̄m mēbroꝝ cū capite vnionē. Tertiū orationū de
uotionē. Cōfeſſio debet eſſe tantū generalis q̄ premittit
ad venialiū deletionē: ⁊ celebrātis humiliationē: qm̄ iu
ſtus prior accuſator eſt ſui. Prouer. 18. Et qm̄ publica
nō debet eſſe occultoꝝ. In qua cōfeſſione pectus tūdit:
exēplo publicani dicentis. Deus ꝓpiti⁹ eſto mihi pecca-
tori. Luce. 18. Ob eandē cauſam ppl's aut miniſter ex ꝑ-
ſona circūſtātiū ſimiliter cōfitet. vt ⁊ ipſi digne ſacra mi
ſteria valeāt participare. Poſt cōfeſſionē ad altare acce
dens ipm̄ oſculat: ſignificās xp̄m ſacerdotē i eternū ſibi
eccl'iam copullaſſe: ac pacē terris reddidiſſe. Turificat
vt orō ſua tāq̄ incēſum ad deū ſurſum aſcēdat. De q̄b⁹
habes Lec. 15. ꝓpe finē. Et inde miſſam incipiēs introi — Lec. 16.
tū legit: ⁊ repetit: quo ſignat patrū deſideriū ad xp̄i aduē — Introitus
tū: eorūq; orōnes ⁊ lachryme repetite. Deinde legit ky — kyrieleiſon
rieleiſon ⁊c. vt exprimat orōnē ppl'i patrib⁹ cōſentiētis: — Gloria in ex
⁊ patris miſicordiā iplorantis. Tertio gl'ia deo decan — celſis.
tat ꝓ filij miſſione: aduentū ei⁹ cū grāꝝ actione ſuſcipiēs — Collecta
ac dicēs. Gl'ia in excelſis deo. Sequit quarto orō ad ve — Lectio
nientē in collectis. Quinto lectio ex ꝓphetis aut ep'lis: — Graduale
qua fides incarnationis ſcripture teſtimonio probatur
Qua ſexto ſequit graduale: quo labor notat penitentie:

qua diſponit populus ad gratiã remiſſiõis peccatoꝝ ab
eo impetrandam: q̃ venit tanq̃ agnus dei innocẽs tolle-
Alleluia. re pctã mundi. Septimo ſequit. All'a cantus leticie: de
Euãgeliũ. ſpe venie conſequẽde. Octauo euãgeliũ legẽ continẽs
gr̃e. ẜm quã ſolicite ⁊ obedient viuendũ eſt penitentibꝰ:
Simbolũ. pctõꝝ remiſſionẽ: p xp̃i aduentũ ꝯſecutis. Nono ſequit
profeſſio fidei p ſimbolũ in euangelica doctrina cõtente
vt quod corde credit ad iuſticiã: oris ꝯfeſſiõe reſonet ad
Offertoriũ. ſalutẽ. Decimo ſequit offertoriũ vt deſignent opa bona
domino offerenda. Ne fides ſine operibꝰ ſit mortua. Hec
ſicut deſignant aduẽtui xp̃i in natura hũana olim ipen
ſa ita ⁊ nunc veniẽti in eukariſtia ſunt impẽdenda. vt tã
celebrãs q̃ populꝰ cum deſiderio inuiſibilem ac gratio-
ſum eius aduentũ ſub ſacramantali ſpẽ deſideret: miam
venturi precet. Certus de ꝓmiſſione letetur: cor in orõe
effundat: pniaꝫ agere non abnuat. De ſpe venie gaudeat
doctrinã ỽitatꝭ intẽte audiat: ꝯfiteat cõſtanter fidẽ. ipam
qꝫ moribꝰ adornare ꝓponat: vt gr̃am ſacramantalẽ pci
piat. Hec de prima ꝑticula partis prime breuit ꝯmeõra
ta ſufficiãt q̃ p allegorias latius extendi poſſunt.

Secunda pars miſſe cathecuminoꝝ.

Lec. 16.

S Ecunda pars qua materia
aptatur ad ꝯſecrationẽ. Hec ab offertorio in
cipit: ⁊ in prefatione ꝯcluditur. Ante offer
Dominus vobiſcum. toriũ ppl's ſalutatur. p dñs vobiſcũ. qđ priꝰ
bis factũ eſt. primo poſt introitũ ante oronem vt cũ eis
ſit dñs ad deſiderij aduentꝰ xp̃i cõpletionez. Scđo ante
euãgeliũ vt cũ eis ſit dñs ad ſalutaris iſtructiõis pfectio
nẽ. Nodo ⁊ tertio ſalutatur ppl's vt cũ eis ſit dñs ad offe
rẽdoꝝ placitã acceptationẽ. Idipſuꝫ reſpondẽs populꝰ

imprecat̃ celebrãti: vt ſcʒ dñs ſit cũ ſpũ ſuo: ad ſpũalē mi Oremus
niſterij ſui executionē. ☞ Salutationē ſeq̃tur exhor- Antiphona
tatio ad orandũ: cũ celebrãs dicit. Orem⁹. Verũ pri-
usq̃ ſubdatur oratio q̄ ſecreta dicitur: ſeq̃tur antiphona
quã cler⁹ canit ſub: qua fiũt oblationes: nedũ a celebrã-
te ſacerdote: ſed etiam a pp̃lo circũſtãte: et ideo antipho.
illa offerēda vel offertoriũ noiatur. Sunt aũt tria offe
rēda: ſcʒ ipſamet p̃ſona. Scđo exteriora dona. Tertio pa
nis et vinum q̄ ſunt ſacrificio neceſſaria. Prima oblatio Oblatio.
eſt oiuʒ: pp̃li ſcʒ circunſtantis et preſbyteri celebrantis.
Nam omnis chriſtianus officio miſſe aſſiſtēs: offerre de
bet ſeipſum oblationem ſpũalem deo: actu vel habitu.
Per promptam ⁊ obedientē ſue voluntatis voluntati
diuine ſubiectionem: qua ſemper ex animo dicere poſſit
ad patrem: non mea ſed tua voluntas fiat. Sine hac
ſpirituali oblatione exterior oblatio deo accepta nõ eſt.
Dicente ſcriptura, reſpexit dominus ad abel: ⁊ ad mũe-
ra eius Gen̄. 4. Et niſi arbor bona fuerit (Mat. 7) fru-
ctum bonũ facere nequit. Voluntas vero arbor eſt ⁊ ra
dix operis noſtri: boni ⁊ mali. Neceſſe eſt ergo primo face
re arborem bonã per ſpũalem voluntatis oblationem: vt
opera eius reddantur deo accepta. ☞ Secũda obla
tio: donoꝝ exterioꝝ ad miniſtri ſubſtētationē: pauperũ
conſolationē: ac cultus diuini cõſeruationē ⁊ ãpliationē
a populo facta. ex v. t. ortum habet: ⁊ deo grata eſt. Quã
do vero debita ſit: ⁊ de quibus bonis facienda require
ſatis late. lec. 16. poſt principiũ: Tercia oblatio eſt ada-
ptatio materie conſecrãde. panis ſcʒ ⁊ vini p̄ſentatio ⁊ ꝑ
ſacerdotem acceptatio: eiuſq; preparatio ad cõſecrandũ ⁊
ſacrificãdũ: ⁊ hec ſolius eſt celebrãtis. Et hic quidē incipi
unt miſteria. Nã ſacerdos primo ſe preparat ad oblatio
nem perficiendã. Scđo adiũgit ꝓ acceptatõe ſacrificij ſe

cretã orationẽ. Tertio concludendo primã partẽ miſſe: deuotionẽ ppl'i excitat ad pficiendũ ſacroſanctũ ſacrificij miſteriũ: q̄ excitatio tanq̄ꝫ ꝓlogus quidã vel prefatio

Lec.17. canoni preponitꝛ. ☞ Circa primũ ſacerdos ſe prepa

Incenſum. rat. Inceſo. Lotione. ⁊ Oratione. Inceſo ſe pparat deuotionis odore: p lotionẽ: mũdicie nitore: p orõnem: cordis ardore. ☞ Quo ad primum: ſacerdos munera p ſubdyaconũ pparata: ⁊ p dyaconũ ſibi in calice ⁊ patena: vinũ ſcꝫ aqua mixtũ in calice: ⁊ panẽ patene ſuppoſitũ porrecta accipit: ac in medio altaris: explicata prius

thurificatio. corporali palla reponit: repoſita turificat ⁊ incẽſat: ſcðm morẽ romane eccl'ie: ⁊ thuribulũ: (in quo incẽſum) p modũ crucis ſup oblata circũducit: quatin⁹ thuris incẽſo: ⁊ crucis ſignaculo: oẽs dyabolice malignitatis fraudes ⁊ conatus: extricentꝛ: ne cõtra ſacerdotẽ ⁊ ſacrifitiũ ꝑua leat: ſacrifitiũ ne pficiatꝛ impediẽdo: vel fructũ ei⁹ tollendo: ſicut de ſemine ſup viã iacto dñs i euãgelio. Mat.13. loquitꝛ. Deniqꝫ thobias fumo incẽſi iecoris ad inſtructionem raphael'archãgeli: demoniuꝫ effugauit Thob.xi. Significat quoqꝫ hec thurificatio vnctionẽ dñi p mariã magdalenã. Jo.12. Luc.7. Cui⁹ occaſione vẽditus

Lotio manuum. eſt a iuda. Et q̄ꝛ bis vnctus eſt ab eadẽ: bina fit thurificatio. Una in miſſe principio: altera in hoc loco. Prepa rat ſe ſcðo iterata manuũ lotione: q̄m dedecet ſacramenta pollutis manibus tractare: licet corporali ſorde nõ cõtamineꝛ. Atteſtatꝛ eni̅ corporalis mundicia reuerentiaꝫ ſacramento exhibendã: ⁊ admonet ſacerdotẽ ſpũalis mũdicie ⁊ purgatõis mentis interne Unde cũ ſacerdos manus lauat ad cordis mundiciã ſe cõuertat: vt ſi quid ſordidũ agnoſcit: contritione intima ⁊ affectu pio in deum abluat ⁊ abſtergat. Et licet nõnulli hãc lotionẽ differant vſqꝫ in finẽ prefationis: conuenienti⁹ tñ hic fit: tum

qꝛ figura precedere debet figuratū. Lotio aūt coꝛpoꝛalis
manuū ſignificat lotionem mentiū: que fit per oꝛationē
ſtatim ſequentē. In ſpū humilitat. ⁊c. Tū qꝛ verba cano
nis dependent ad p̄fationē ⁊ ſequentē hymnū S. S. S.
Unde non licet quecūqꝫ verba interponere: ne coheren
tia ſētētie diuidat̄. Ad lotionē aūt manuū ꝓferri ſolet ille
pſalmi verſiculus Lauabo inter innocētes ⁊c. ꝑ quē im
pertinentiſſime coꝛrūperet̄ ſententiaꝝ cōtinuatio. Unde

Loqtur ſm cōſuetudinē ſue patrie.

ſi vtiqꝫ quis vult ſe ꝯformare ritui eccleſie ſue: ſatiꝰ eſti
mo vt lauando manus poſt hymnū S. S. S. ſilentio
faciat ⁊ nihil loquat̄. De hac lotione latius lec. 17. circa
principiū. ☞ Prepat ſe tertio ſacerdos triplici oꝛatio

Oremus.

ne. Prima petit̄ acceptio ſacrificantiū cum ait. In ſpū
humilitatis ⁊ animo contrito ſuſcipiamur dn̄e a te: et ſic
fiat ſacrificiū noſtrum in conſpectu tuo hodie: vt placeat
tibi dn̄e deus. Coꝛ eñ cōtritū ⁊ humiliatū deꝰ nō deſpi
cit. Scd̄a oꝛatio eſt. Ueni ſanctificatoꝛ omīpotēs eter
ne deꝰ: ⁊ benedic hoc ſacrificiū tuo ſancto nomini prepa
tū in qua petit ꝯſecrationē ſacrādoꝛū muneꝝ. Tercia
oꝛatio eſt. Suſcipe ſancta trinitas hanc oblationē ⁊c. In
qua petit̄ acceptatio oblationis ad honoꝛē ſanctoꝝ ⁊ ſa
lutem viatoꝝ. Sicut haꝝ oꝛōnū ꝯtextus clare oſtendūt:
que qꝛ ſunt manifeſte eaꝝ expoſitōi ſuperſedeo.
☞ Poſtq̄ȝ aūt celebrās oꝛauit vt acceptioꝛ ſit oꝛatio
⁊ maioꝛē grām cōſequat̄: ꝯuerſus ad populū eiꝰ oꝛatio
nē ꝓ ſe requirit dicens. Oꝛate pro me fratres. Sub noīe
(fratres) vtrūqꝫ ſexū cōpꝛehēdēs: qꝛ ſm aplm ad Gal. 3.
Non eſt maſculus neqꝫ femina. Omēs eñ vos vnū eſtis
in xp̄o. Implorat ergo circūſtantiū oꝛationē pro ſe: me
morās illd̄ ad Hebre. 5. qꝛ ⁊ ipſe circundatꝰ eſt infirmita
te: et ideo vt homo infirmus indiget oꝛatione eccleſie.
☞ Prepato autē ſacerdote ad oblationē ꝑficiēdam

adiungit pro acceptatione ſacrificij ſecretam orationem
Dicit̃ aũt hec pars cum ſequẽti canone ſecretũ: qꝛ ab hac
Secreta oratione incipiunt altiſſima miſteria que pplo celari de
bent: ne vſu cõmuni vileſcant. Et notãdũ ꝙ pri-
me ſecrete nõ premittit̃ imediate inuitatio ad orationem
per verbũ oremꝰ: qꝛ pmiſſa eſt ante offerendã. Vñ ibi di
ctũ eſt. oremꝰ. qđ reſpicit primã ſecretã. Si vero plures
legant̃ ſecrete (Siqđem numerus ꝛ ordo ſecretarum de
bet reſpondere nũero ꝛ ordini collectarũ: ita ꝙ cuilibet
collecte i principio miſſe ipoſite: correſpõdere debet ſua
ſecreta ꝛ complẽda. Nõ aũt debet nũerus collectaꝝ exce
dere nũerum ſeptenariũ: vt vitet̃ confuſio: ꝛ tedium cir-
cunſtãtiũ) Si igit̃ habẽtur plures ſecrete ſub duabꝰ cõ
cluſionibus: poſt primã ꝯcluſionẽ dicit̃ oremꝰ: ante ſeqn
tem ſecretã. Variant̃ autẽ ſecrete pene per ſingula offi
cia: ſicut ꝛ collecte: tñ ad hoc tendũt. vt oblatio ac ſacrifi-
tium acceptet̃ a deo patre: ad ſui gloriã. ſanctoꝝ honorẽ
populi ſalutẽ: aut animarũ redẽptionẽ: atqꝫ ad eoꝝ ipe-
trationẽ ꝓ quibꝰ ſpecialr̃ offert̃ ꝛ officiũ celebrat̃. Nã
ꝓpter varia ipetrãda: varia ordinata ſunt officia: q̃bus
conſonãt collecte ſecrete ꝛ poſt comuniones ſeu ꝯplẽde.
In cõcluſione vltime ſecrete ſacerdos vocem ex-
altat. dicens. Per omĩa ſecula ſeculoꝝ. Ad excitãdũ po
puli deſideriũ ꝛ affectum: ad ea ꝯſeqnda: q̃ ſecreto a dño
ꝓcedi orauit: vnde et in ꝑſona populi: reſpõdet̃ Amẽ. id
Prefatio eſt fiat qđ petiſti. Hinc ꝓcedit ad vltimã ꝑticulã prime
partis principalis q̃ prefatio dicit̃: quoniã quedã ꝓlocu
tio eſt ꝛ populi excitatio ad altiora ſacramẽti miſteria. to
ta deuotione ꝛ reuerentia intelligenda et confitẽda: q̃ ꝑ
canonem imediate ſeqntẽ perficiunt̃. Unde ſm hoc pre
fatio in tres partes diuiditur. In prima fidelium ꝯgre-
gatorum excitatio ad confitendũ dño ꝓponit̃. Secũdo

confeſſionis exhibende ratio declaratur. ibi Uere dignū ꝛ iuſtum eſt. Tercio cōfeſſionis exhibite acceptio poſtulat. ibi. Cum quibꝰ ꝛ nr̄as. In excitatione populi ad fidelem laudis ꝓfeſſionē premittit verbū cōſuete ſalutationis. Secūdo ſubiūgit exhoꝛtationē altioꝛis ꝑfectōis. Tercio attollit ad actum gratiarū actionis: q̄ eſt cōfeſſio diuine laudis. ☞ Circa primū ait. Dominꝰ vobiſcū: optans aſſiſtentiā diuini adiutoꝛij ad altiſſima ſacramēti miſteria angelice ꝑfectioni admiranda. nō curioſe diſcutienda: ſed coꝛdis humilitate ſuſcipiēda ac venerāda: Suſcipienda in cena ſpūali: in q̄ reficiendi ſunt pane viuo qui de celo deſcendit. Rn̄det aūt populꝰ. Et cum ſpū tuo: optans vt q̄ non niſi ſpūſſancti oꝑatione fieri poſſūt eodem ſpū: ſacerdotis ſpm̄ ſubleuāte: et ſibi vniente: nedum ſacramentaliter ſed ꝛ ſpūaliter perficiant: qm̄ ſpūs eſt deus ꝛ eos q̄ adoꝛant eum in ſpū et veritate opoꝛtet adoꝛare. Jo. 4. Maxie autē in hoc ſacramēto ī quo dn̄o teſte. Jo. 6. ſine ſpū caro non ꝓdeſt quicq̄: immo plurimū nocet: qm̄ q̄ indigne māducat: licȝ carnē ſacramētaliter māducet: tn̄ qꝛ nō ſpūaliter māducat: iudiciū ſibi māducat: non diiudicans ſpūaliter coꝛpus dn̄i. j. Coꝛ. xj. Scd̄o audita hac reſpōſione ad altioꝛa ꝓficiſcēdū hoꝛtatur ſacerdos dicēs. Surſū coꝛda: ſupple leuate: vt omnis cogitatio carnalis ac ſecularis abſcedat. Nec q̄cq̄ animus aliudq̄ id ſolum cogitet qd̄ p̄cat. Claudatur contra aduerſarinm pectus: ſoli deo pateat. ſm̄ btm̄ Cypꝛianum.

Dominus vobiſcum

Surſum coꝛda

Sit ergo coꝛ ſurſū
- Intellectu veritatis
- Affectu caritattis
- Uirtute ꝯuerſationis
- Rectitudine intentōis

Intellectu veritatis: vt nihil carnale in ſacro cogitet. ſed oīa alta eſſe intellegat vt q̄ in hoc ſuper celeſti cibo

ſumptus xp̄s dentibus non diſcerpitur: nec ſacramēti di
uiſione diuiditur: ſūptōe nō digeritur: ſ; manens integer ſum
pt⁹: nos ſibi incorporat: nō nobis ipſe incorporatur affe-
ctu caritatis vt cor q̄ ſurſum ſunt ſapiat: nō que ſuꝑ terrā
Sapiat inq; nimiā patris dilectionē: q̄ vnigenitū ſuū ne
dum in p̄ciū redemptiōis: ſ; etiā in cibū ſpūalis nutritio
nis tradidit: quo nos vnigenit⁹ ſibi incorpet: ac in corpa
tos: ad alta paterne domus: vbi oīnes eterne vite abūdāt
panib⁹ eleuando ꝑducat. Nemo eīn aſcendit in celū: niſi
qui de celo deſcendit filius hominis q̄ eſt i celo Joā. 3.
Uirtute ꝯuerſatōnis vt nr̄a conuerſatio in celis ſit. Ūn
et ſaluatorē nr̄m in hoc ſacramento venturꝫ expectamus
qui ad ſui imitationē reformabit totū corp⁹ noſtre actio-
nis: cōfigurando corpori claritatis ſue. Surſū rectitudi
ne intentōis: vt ſit ocul⁹ ſimplex ad deū: nō nosipſos: nec
que noſtra ſunt finaliter querēdo: ſed omnia in deū tan-
q̄; in finē vltimū ⁊ optimū ordinando. Reſpōdet aūt
populus. Habemus ad dominū Qd̄ profecto dignum
eſt: vt ſcʒ in celeſtibus cor toto deſiderio habitet quod in
de tam ſublimia dona expectat: qd̄ angelicis laudibus
voces carnis iūgi deſiderat ne improperiū illud incidat
Appropinq̄t populus iſte ore ſuo: ⁊ labijs ſuis glorificat
me: cor aūt eius longe eſt a me. Jſa. 29. Quod verendū
eſt in pleriſq; verificari qui alta voce rn̄dent. Habemus
ad dn̄m. ⁊ i in ferioribus ꝓſtrati: obſcena ſtractant: ſm ſua
deſideria: quibus dilligunt carnem ⁊ mundū. Quo
ad tercium poſt premiſſam exhortationē attollit ſeip̄m:
et populum ad agendas gr̄as per confeſſionē diuine lau
dis. dicens: Gratias. agamus dn̄o deo nr̄o Agamus di
cit: ſeip̄m populo coniūgēs q̄ vnius doni: corporis ſcʒ ⁊
ſanguis xp̄i ſunt ꝑticipēs: quo in vnū corpus miſticū vni
untur: oēs de vno pane ⁊ vno calice ꝑticipantes. Agē

Gratias agamus domio deo noſtro.

de aũt ſunt gr̃e deo: vt dona eius reuerenter ꝑcipiantur: diſcrete cognoſcantur: ac deuote in dantem referantur: reputantes nos tãtis donis (nobis valde neceſſarijs) indignos: ea quoque ſola dei liberali miſericordia gratis recepiſſe. Eaqꝫ tanq̃ dona maxima ⁊ ſpūalia: ad ſpūs nō carnis vegetationē cōceſſa: oīa corpoꝛalia lōge excedentia. Eis ꝓpter finē ad quē dant̄ fruentes ⁊ ea in deū datoꝛē referentes: ꝑ ea deū magnificātes. Cū ap̄lo iuda tadeo dicentes. Soli deo ſaluatoꝛi nr̄o: gloꝛia: magnificentia: imperiū: ⁊ poteſtas: ante oīa ſecula: ⁊ nunc: ⁊ in oīa ſc̄la ſc̄loꝝ. Jude. 2. Huic exhoꝛtationi choꝛus reſpōdet. Dignū ⁊ iuſtū eſt. Dignū quantū ad ip̄m: quia ipſe eſt dn̄s deus noſter. Juſtū quantū ad nos: qꝛ nos populus eius ⁊ oues paſcue eius. ☞ Sacerdos aũt quoad ſc̄dam partē pꝛefationis reddēs rationē ſue exhoꝛtatiōis dicit. Vere dignū ⁊ iuſtum eſt equū ⁊ ſalutare. Pꝛimo approbans populi reſponſionē. Deinde dicti reddēs duplicē rationē. Quo ad pꝛimū approbat ſacerdos populi aſſertionē: qꝛ gratie dn̄o reddēde ſunt: ꝓ oībus nobis collatis: generaliter ſcꝫ ꝓ beneficio creationis: conſeruationis: redēptionis: iuſtificationis: ⁊ finalis gloꝛificationis. Spūaliter tn̄ ꝓ beneficio inſtitutionis huius ſupceleſtis ſacrificij ac ſacramenti. Et hoc quidē vere dignū eſt: iuſtum: equum et ſalutare.

Lec. 18.

Vere dignū ⁊ iuſtū eſt ⁊c.

	Sincere veritatis		vere
	Excellent̄ nobilitat̄		dignmu
Quia eſt ſacr̄m	Eximie liberalitatis	ideo	iuſtum
	Ponderate equitat̄		equum
	Sūme virtuoſitatis		ſalutare.

☞ Sincere veritatis: qꝛ non modo ſignificat grām ſicut ve: te. ſacramēta. Nec tantū eā in nobis cauſat ſicut cetera euāgelice legis ſacramēta. Sed grām ſubſtātialē

formaliter in ſe continet: ipm ſcꝫ fontē gratiaꝝ. Uerū eſt
itaqȝ ſacramētū: qꝛ vere ſignificat: vera cauſat: vere ꝯti=
net grām ſacramētalē. Eſt ſacramentū excellētiſſime no
bilitatis: ꝛ in ratiōe ſacramēti. qꝛ ſūmā ꝛ ſupſuſtātialē ſi=
gnificat omniū ſacrificioꝝ pfectionē. Eſt ſacramentū ex=
imie liberalitatꝭ: quo liberaliſſimus donat ſe ipm nobis:
quo nihil maius cogitari poteſt. Ex maxio aūt dono ma
xime donāti obligamur: qꝛ creſcētibꝰ donis rationes creſ
cūt donoꝝ. ſm Greg. Ideo iuſtū eſt. ꝓ ſūmo huiꝰ ſacra=
menti dono ſummas deo agere grās. Sūmas nō ſimpli=
citer: ſꝫ ſūmas nr̄e imbecillitati poſſibiles. Eſt ꝛ ſacramē
tū pōderate eq̄tatis: equant nos deo in ratione dati ꝛ ac=
cepti. Cū eīm diuina equitas exigit vt remetiant̄ accepta
Lec.18. vt remetiant̄ ea q̄ menſum eſt menſura. Nos quoqȝ ni=
hil habeamꝰ ꝓportionale reddendū deo ꝓ beneficijs eiꝰ
Uere dignū ꝛ iuſtū eſt ꝛc. ꝛ ineffabilibus bonis receptis: ac ꝓ grauiſſimis offēſioni
bus in eum ꝯmiſſis. Dedit nobis ī hoc diuiniſſimo ſacra
mento ſeipm: vt eū offerētes ſummo patri hoſtiā placa=
tōis: ꝛ pfecte vnionis ꝛ ſacrificiū plene ſatiſfationis ꝓ pec
catis: equa menſura ſuo dono reſpōdeamꝰ: dū eq̄le donū
reddimus: ipm ſcꝫ ſummū ꝛ in finitū dei filium. ꝑ deuo=
tam huiꝰ ſacrificij oblationē: quē in dono ineffabili rece
pimꝰ a patre miſericordiaꝝ. Un̄ nō tantū iuſtū: ſꝫ equū
eſt ꝑ hoc ſacramētū: dignas gratiaꝝ rependere actiones.
Eſt demū ſacramentū ſūme virtuoſitatis: qꝛ eterne ſa
lutis: ꝛ omniū ſalutariū effectuū vnica ꝛ pfectiſſima cau
ſa: Unde ſalutare ē grās deuotiſſimas repēdere. vt ſic cō
tinuo in huiꝰ oblatōe ſacramēti: ab ipſo ī nos: ꝛ a nobꝭ in
ipm fluāt ꝛ refluāt effectus ſalutares. De his ꝛ ſeq̄ntibꝰ
lec.18. ☞ Approbata itaqȝ populi reſpōſione: ratōes
duas aſſignat. Una eſt diuine pfectōis excellētia. qꝛ dn̄s
ſanctꝰ: pater: omīpotēs: deꝰ eternꝰ. Scd̄a eſt laus angeli
ca. Quo ad primum dicit vere dignū: iuſtum: equum

ꝛ ſalutare eſt: nos tibi gratias agere. Sẽp in tempoꝛe ſcʒ gratie et in eternitate: quoniam ſicut in tempoꝛe gratie accipitur xp̃s: vere quidem: ſed latens ſub ſacramentali ſpecie. Jta in eternitate percipietur clara ꝛ faciali mani=feſtatione. Et vbiqʒ: qꝛ ꝑ ipſum reſtaurant̃ et que ĩ celis ſunt: ꝛ q̃ in terra. Jdeo trina mundi machina gratias deo agit Celũ. pꝛo ruine angelice reſtauratione. Terra. pꝛo militaris eccleſie redemptõe. Jnfernus: ꝓ detentoꝛũ li=beratõe. Detentoꝛũ ſcʒ in limbo ꝛ purgatorio. Eum aũt cui gratie ſunt agende: dignis cõbinatiõibus expri=mit dicens. Domine ſancte pater omĩpotens: eterne deꝰ Dñe ſancte ſacrificantia dona in hoc ſacramento magni fice prepando. Pater oĩpotens: pater ne caritatis affectũ dulciſſimũ in filioꝝ pane mirabili: potenti prepatione ap tius declarãdo. Eterne deꝰ: deitatis tue alimonia moꝛta les ad eternitatis ĩmoꝛtalitatẽ ſpũaliter vegetando. Tã to igit̃ patri gratie ſunt referende: ꝑ xp̃m dñm nr̃m: tan=q̃ꝫ per mediatoꝛẽ ꝛ aduocatũ noſtrũ. De quo latius infra. Secundam rationẽ aſſignat: angelicã ſcʒ laudem. Cui additur pꝛo cõiunctõe vocũ noſtraꝝ angelicis laudibus deuota ſupplicatio Sub iungit̃ qʒ ꝯmunis angeloꝛum ꝛ homĩs: adoꝛande trinitatꝭ excelſa laudatio. Cũ dr̃. S. S S. ꝛc̃. dicit ergo. Per quẽ ſcʒ xp̃m: mediatoꝛẽ inter te pa trẽ: ꝛ nos hoĩes. Maieſtatẽ tuã. i. magnitudinẽ tuam: ſu pereminentẽ: ſemꝑ ſtantẽ ac ĩmutabilem. Hoc eñ ſonat nomẽ maieſtas: magnitudo ſuꝑ eminens: ſtans: ſ̃m inter ꝑtationẽ. Laudãt angeli magnitudinẽ potẽtie tue agnoſ cendo ꝛ confitẽdo. Eſt eñ laus virtutis preconium: ho noꝛ exhibitio reuerentie in teſtimonium virtutis. Ado=rant: cultum latrie exhibentes. Dominationes. Ange=li ſcilicet ſubiectis ſpiritibus dominantes: eis precipi endo: ꝛ ad ſua miniſteria ſecundum patris volũtatẽ di=

rigendo. Tremũt poteſtates:id eſt angeli potenter aerea
as poteſtates ſcʒ demones cohercẽtes. Tremunt maie-
ſtatis potentiam:non motu formidinis:qꝛ in beatitudi-
ne firmati:ſed admiratõe magnitudinis: ⁊ obedientia ac
ꝓmptitudine famulationis. Celi materiales. ⁊ virtutes
celorũ influxiue in illa inferiora:quibus inferior mundꝰ
regitur:illuminaꝝ:fecundaꝝ:⁊ ad operationes ſuas diſpo
nitur. Ac beata ſeraphin:id eſt angeli ſupremi : ꝑceteris
in dei caritate ardentes:concelebrans ſimul maieſtatem
patris per filiũ laudãdo:adorando:tremẽdo:ſeu admirã
do. Aut laudis admirationis et adorationis viã preſtã
do ⁊ materiã. Sic eñ nedum ſpiritus rationales : ſed et
vniuerſa dei opera. oẽs qʒ creature inter quas precipui
ſunt celi celorumqʒ virtutes:laudãt diuinam maieſtatẽ.
Pro quãto in eis relucent magna ⁊ miranda eius ope-
ra:excellentiam dei atteſtantia. Concelebrant autẽ ſocia
exultatione:hoc eſt. ꝯmuni leticia:in qua oẽs beati conſo
ciantur. Nam he laudes opera ſunt beatorum:ſm illud
Beati qui habitãt in domo tua dñe: in ſecula ſeculorũ
laudabunt te. ☞ Et nota ꝙ in hoc opere diuine lau
dis notãtur quattuor chori angeloꝝ. Infimus ⁊ ſupre-
mus:angeli ſcʒ ⁊ ſeraphin:et duo medij. Poteſtates et
dominationes. In quibus tamẽ omnes angelici ſpiritꝰ
deſignantur:quoniam ſi laudãt infimi ⁊ ſupremi cũ me
dij:iam nullus oı̃no excludiꝝ. Qꝛ vero ſpecialiter dr: do-
minationes adorant que ab alijs veneranꝝ: ideo dr. qm̃
ſi hi q̃ ceteris dñantur adorant:multo magis hoc conue
nit ſubiectis. Et ſi poteſtates q̃ ſua fortitudine triũphant
cõtra demões:quorũ poteſtati nulla terrena poteſtas cõ
paratur:tremunt diuinam maieſt atem. certũ eſt. ꝙ hoc
omnibus alijs ſpiritibus angelicis ineſt. Aliam etiã ho
rũ expoſitõeʒ magis ad materiã huiꝰ ſacramẽti. Uide la

tius lec.18. De inde pro ꝯcluſione prefationis: iungitur
deuota ſupplicatio admiſſionis vocū nr̄arum cū vocibꝰ
angeloꝝ in diuina laudatiōe. Cū addit. Cū quibꝰ ſcȝ an
gelis: ꝛ nr̄as: humiles q̄dē ſed rationabiles: voces qꝛ vox
eſt ſonꝰ, cum intentione ꝓlatus: vt admitti. in laude tua
huiꝰ qȝ ſacramēti iubeas dep̄camur. qꝛ ſine tuo iuſſu fa=
cultatē dante: fieri nequit vt inter angelos nr̄a vox audi
at. Dep̄camur aūt ſupplici ꝯfeſſione: Nō ſup̄ba p̄ſum=
ptione dicētes. Sanctꝰ. Sāctꝰ. Sāctꝰ. ꝛc. Hec ſuccincte
de expoſitōe quottidiane p̄fatōis. Sūt etem̄ ꝛ alie p̄fa=
tiōes: nō quidē ab illa diſſone: ſed ꝓ feſtoꝝ magnitudine
aut tēporis q̄litate: ad maiorē deuotionis excitationē. ex
feſti ꝛ tēporis materia cauſas diuine laudis ſup̄addētes.
Haꝝ decē ſunt nūero ab ecclia romana recepte. Licet in
ecclia ambroſiana ſint multe plures. In hac em̄ pene de
ſingulis ſanctis ſpēalis habet prefatio: in q̄ ſumarie me
rita ꝛ miraculoſa eorūdē ꝯuerſatio declarat: Sed vt di=
ctū eſt in eccleſia romana decē ſunt recepte. ſcȝ Una in al
bis paſcalibꝰ. Alia in aſcētione dn̄i. Tercia in pētecoſt:
Quarta in natali dn̄i. Quinta in epiphania. Sexta de
ap̄lis. Septia de ſācra trinitate. Octaua de ſācta cruce.
Nona de ieiunio q̄drageſime: ꝛ addit Decima de maria
virgine. Que vbi inſtitute ſint. quere. lec.18. in fine.

¶ Sequit hymnꝰ cōmunis laudis angelo
rum et hominum.

Poſtq̄ȝ per p̄fationē: qua ad cōfitēdū dn̄o mirabilia Lec.19 Sanctus
in hoc ſacramēto opanti: populꝰ excitatꝰ eſt. Simul ꝛ ꝯfi
tende laudis ratio declarata. Premiſſa deniqȝ ad domi
nū ſupplicatōe ꝓ acceptatōe diuine laudis. Seq̄tur cō=
munis angeloꝝ hoimqȝ adorāde trinitatis excelſa lau=
datio. Dū finita p̄fatōe: chorꝰ voce cōſona hymnū canit
dicēs. Sāctꝰ. Sāctꝰ. Sāctꝰ. ꝛc. In quo iuncta eſt ſimul

vox angeloꝝ ⁊ hominū. Et ſcd̄m hoc hymn⁹ ille diui-
ditur in duas partes: in laudē ſcȝ angeloꝝ: ⁊ hominū: ſe-
cūda ibi: oſana. In laude angeloꝝ ter replicat Sanct⁹:
⁊ ſubdit in ſingulari: dn̄s de⁹ ſabaoth: in quo trinitas ꝑ-
ſonaꝝ: ⁊ eſſentie vnitas deſignat: ter eī̄ replicatum S.
S. S. trinitatē perſonaꝝ: qđ ſubdit ſingulariter dn̄s ⁊c.
vnitatē eſſentie atteſtatur. Dicit aūt ſanct⁹: a verbo ſan
cio. cis. cire. qđ eſt firmare: ſtatuere: cōſecrare. Sic hoīes
quia fide firmati: ſancti dicunt: ⁊ leges ſancte: qꝛ ſtatute
⁊ decrete: ⁊ mores ſancti: qꝛ cōſecrati ⁊ honeſti. Dicitur ⁊
ſanct⁹: quaſi ſanguine hoſtie tinctus: tractū a veteris cō
ſuetudine legis: in qua nihil ſanctū dicebat: niſi qđ fue-
rat ſanguine hoſtie aſperſum vel vnctū. Pene eī̄ oīa in
ſanguine ſcd̄m legē mundabant. ad Hebre. 9. Dicitur
etiā ſanct⁹: q̄ſi a ſecularib⁹ negocijs ſeparat⁹. ſm Orige.
Itē dicit ſanct⁹ quaſi ſine terra. Nam agyos qđ eſt ſan-
ctus: grece ſonat q̄ſi extra terrā. He aūt interpretationes
veriſſime diuine maieſtati cōueniunt. Deus eī̄ ꝓ nobis
incarnat⁹: ſanguine nō alieno ſȝ ꝓprio tinct⁹ eſt: fact⁹ ho
ſtia ꝓ pecatis: incōmutabilis ⁊ etern⁹ ⁊ ꝑ hoc firm⁹. Ab
oibus in infinitū ſua ꝑfectione ſeparat⁹ nedū a terra ſed
ſup celos in imenſum eleuat⁹: ipe legiſlatoꝛ ⁊ oium cōſe-
cratoꝛ. Dicit tn̄ ter ſctūs: ꝓpter trinitatē ꝑſonaꝝ: vt di-
ctū eſt: q̄ſi diceret. Sanct⁹ pater a quo oia. Sctūs fili⁹ ꝑ
quē oia. Sanctus ſpūs in quo oia. Eſt aūt ſanctus nō ab
inherēte ꝓprietate vel actu ꝓcedente: vt angelus aut ho
mo: ſȝ ab eſſentia ſua: q̄ cū vna ſit in trib⁹: vna eſt ſancti-
tas triū. Ideo licet pater ſctūs. ſctūs filius ſctūs ſpūs ſan
tus. nō tn̄ tres ſancti: ſȝ vnus eſt ſanctus: ſicut nō tres dn̄i:
ſed vnus eſt dn̄s: vnus deus: vnus increatus: vnus imē
ſus. ☞ Ideo ſequitur in ſingulari. Dn̄s deus ſab-
baoth: quod virtutum vel exercituū interpretatur: quia

omnis virtus exercituū celeſtium ⁊ terreſtrium: eſt in ma
nu eius: quia ſancta eccl'ia triūphās in angelis ac beatis
in celis: ⁊ militās adhuc in terris: eſt terribilis vt caſtroꝝ
acies ordinata. Sequitur Pleni ſunt celi ⁊ terra gloria
tua: quia in oībus creaturis ſuperioribꝰ ⁊ inferioribꝰ relu
cet gloria diuine maieſtatis in plena oīum ſubiectione:
in ſapientiſſima oīum gubernatione: in ſuauiſſima oīum
virtute ⁊ ꝑfectione: in quibus relucet veſtigiū diuine glo
rie. Vel pleni ſunt celi: id eſt angeli habitatores celi: ⁊
terra. i. hoīes terre incole: gl'ia tua. i. beatitudine: qua bea
ti ſunt in te: alli in re. iſti in ſpe. ☞ Sequitur ſcd'a pars
hymni: deuota ſupplicatio ex voce hominū laudantiū
cum dicitur Oſanna in excelſis. Quod etiam clamabāt
in ſuſceptione domini ſedentis ſuper aſellum in hieruſa
lem: qui preceſſerunt ⁊ qui ſequebātur: quoniā in nullo
alio eſt ſalus precedentibus xp̄m: ideſt patribus veteris
teſtamenti: ⁊ ſequentibus in nouo teſtamēto: quā in me
diatore xp̄o ieſu. Eſt autē oſanna dictio hebraica q̄ in-
terpretatur obſecro ſalua. Nam cōponitur ſecundū Re
migium ab oſy quod eſt ſalua: ⁊ anna quod eſt aduer-
bium vel interiectio obſecrādi. Et ſecundū hoc deberet
dici. Oſyanna: ſed vſu dicitur oſanna: vt ſit compoſitum
ex corrupto ⁊ integro. Vel dicitur oſanna per ſinali-
phā que eſt figura tollens vocalem de medio dictionis.
Oramus igitur. Oſanna: ideſt obſecro ſaluifica ſup-
ple nos. in excelſis: ideſt in celis: vbi eſt ſalus perfecta ⁊
eterna. Nam ad iſtam nobis dandam: chriſtus qui deſ-
cendit de celis: preſentiam ſuam etiam exhibet in ſacra-
mēto altaris. ☞ Sequitur. Benedictus qui venit
in nomine domini: quod eſt gratiarum actio: cum qua:
ſicut patres aduentum chriſti precedentes: vt abraam
patriarche ⁊ prophete: ⁊ commitantes vt apoſtoli: ⁊ ſe-

quẽtes vt ceteri ſancti ad xp̄m cõuerſi: ꝓſecuti ſunt dñ̄z:
diuerſis quidẽ tẽporib⁹: ſ3 vna fide ad paſſionẽ veniẽtẽ:
qua ſemetip̄m hoſtiã pro oĩbus obtulit. Ita eadẽ fide: ⁊
gratiarũ actione: recipiam⁹ eũ venientẽ in altaris ſacra-
mẽto: offerendũ in eodẽ ꝓ nobis deo patri ſacrificiũ ſa-
lutare. Dicimus aũt bñdictus: nõ quaſi ex nr̃a actione
dei beatitudo augeaꝛ: aut ſibi bonũ quodcũq3 acreſcat:
ſed a nobis bñdicitur: id eſt benedict⁹ predicaꝛ: laudaꝛ:
⁊ colitur: quia ipſe venit plenus bñdictione: q̄ ⁊ benedi-
xit nobis in omni benedictione ſpũali: in nomine dñi: id
eſt patris: qui dñs eſt celi ⁊ terre ⁊ vniuerſoꝝ. Venit aũt
xp̄s in nomine patris: ſicut ipſe ait: qꝛ in oĩbus q̄ geſſit:
non ſuã ſed patris gloriã queſiuit. Ego inquit gloriam
meã non quero: ſed honorifico patrẽ meũ. Et repetitur
oſanna ĩ excelſis. exponaꝛ vt ſupra. Repetiꝛ aũt ꝓpter
duplicẽ ſtolã ſeu gloriã in excelſis promiſſam ſc3 corpo-
ris ⁊ anime. Uel vt ſaluet a duplici miſeria: A miſeria
culpe ꝑ gratiã: ⁊ a miſeria pene ꝑ gloriã. Oram⁹ ergo do-
minũ benedicendo: gratias agentes ⁊ dicentes. benedi-
ctus ſit in eternũ ⁊ ſuper benedictus qui venit in nomine
dñi. i. operatione diuina in altaris ſacramento: quatinus
eũ ſic venientẽ digne ſuſcipiẽtes: ab eo ſalutis bñdictio-
nẽ ꝯſeq̄ mereamur nũc ⁊ in excelſis: hic ⁊ ĩ futuro. Amẽ.

¶ Sequitur canonis expoſitio que eſt pars miſſe altera et principalis.

Lec. 15.
Canon

TE igitur clementiſſime pa
ter. Poſt partẽ primã miſſe q̄ preparato-
ria eſt ad ſequẽtes. Sequiꝛ pars ſc̄da que ca
non dicitꝛ: in qua ꝑficitur eukariſtie cõſecra
tio. Hec autem dicitur canon: quia canon dicitur inſti-
tutio vel regula. Quia hec verborum connexio regula

eſt ad venerabilis eukariſtie conſecrationẽ ordinata: par
tim a xpo: partim a patrib⁹ cõſtituta. A xpo q̄dẽ inſtitu-
ta ſunt verba ſubſtãtialia q̄ formã integrãt ↄſecrationis.
Cetera vero verba q̄ ad dei laudẽ dicunt᷑: ac orones q̄ ꝓ
populo offerũtur: non vno tẽpore: nec ab vno tm̄: ſed di
uerſis tẽporibus a diuerſis edita ſunt: ⁊ ꝑ beatũ Gelaſiũ
papã qui quinquageſim⁹ prim⁹ fuit a beato Petro ſi-
mul ſunt ordinata. Quãuis ⁊ nõ nulla poſt iſtũ ſint a ſũ
mis pontificib⁹ addita. ☞ Dicitur etiã ſecretũ ratio
ne ſignificationis: operationis: ⁊ ꝓlationis: qm̄ ſignificat
ſecretiſſima fidei miſteria. Fiunt ⁊ ibi ſecretiſſime operatio
nes oĩ creato intellectui in cõprehenſibiles in ſubſtãtia-
rũ cõuerſionib⁹. de quibus infra dicetur. Debet quoqȝ
pars illa miſſe ſub ſilẽtio ꝓferri: ne tanti miſterij verba ꝑ
quottidianũ vſum ⁊ manifeſtã ꝓlationẽ vileſcãt. Atqȝ
vt ſacerdos hec verba ſilenter ꝓferens: maiori deuotio
ne cordis in deũ ferat᷑: qui exauditor eſt cordis: nõ clamo
ris vocal᷑. Ea ꝓpter etiã ſacerdos celebrãs q̄buſdã corti
nis velatur in laterib⁹ altaris dependentib⁹: ne a conſpi
cientibus ipediatur ei⁹ deuotio: qꝛ ingredit᷑ ſecretũ fidei
maximũ. In cui⁹ figura: ſctãſanctoꝝ in moſayco taber-
naculo: depẽdente velo claudebant᷑: nec niſi ſũmo ſacer
doti licuit introire: ⁊ hoc ſemel tm̄ in ãno: vñ ſtatutũ eſt
de vi. ⁊ h cl'i. c. i. vt nulli laicoꝝ liceat in eo loco cõſiſtere:
vt ſacerdos poſſit libere ſacramentũ. i. ſacrũ ſecretũ de-
uotius celebrare. Dicit᷑ tertia pars illa miſſe actio: vn-
de ⁊ ſacerdos ad illã partẽ ꝓueniens dr̄ eſſe in actione.
Duplici aũt rõne dr̄ actio. Prima qꝛ i ipſa ſacratiſſimũ
xpi miſteriũ peragit᷑: quo ex maxima ⁊ inefabili charitate
ꝓ ſpũali refectione ꝑegrinantib⁹ in via dedit carnẽ pro-
priam in cibũ: ⁊ ſanguinẽ ſuũ in potũ: ſub velamine ſpe
cierũ panis ⁊ vini. Et qꝛ hec fiũt miſericordi ⁊ libera vo

luntate dei:recte dicitur actio:vt diſtinguit̄ cōtra factio
nē. Scdo dicit̄ actio:quia ibi agit̄ noſtra cauſa corā ſū
mo iudice xpo deo nro:p ſacerdotē:tanq̄ p nunciū inter
mediū inter ſponſum ⁊ ſponſam:xpm ſcꝫ ⁊ eccliam: qui
deducit cauſam eccleſie:impetrās ei orationibus ⁊ ſacri
ficio plurima dona:nūc conuerſionē peccatoꝝ p gratiā:
nūc ꝯſeruationē iuſtoꝝ in grā.nūc cōtra mūdi pericula
firmamentū:nūc cuſtodiā angeloꝝ:nūc refrenationē tē
tationū:nūc purgādaꝝ animaruꝫ liberationem:⁊ ita de
alijs multis. Dicit̄ quarto ſacrificium quia in ea offert̄
deo patri ſūmū ſacrificiū:vnigenitus ſcꝫ filius ſub ſpe-
cie ſacramētali occultatus. De quo infra latius dicetur.
His ergo quattuor nominib⁹:canon:ſecreta:actio:ſacri
ficiū:inuenit̄ hec ſecūda pars miſſe nūcupari. De quo la
Lec.20. tius habet̄ lec.15. ☞ Diuidit̄ aūt canonis textus in
ſex partes principales. In prima petit̄ a deo benedictio
munerū panis ſcꝫ ⁊ vini:que pro ecclia offerunt̄. Scdo
ſequit̄ ſctōꝝ inuocatio quoꝝ precib⁹ ⁊ meritis nobis do
na a dño conferunt̄:ibi. Cōmunicantes. In tertia petit̄
oblatoꝝ acceptatio:qua electi a perfidis diuiduntur:ibi.
Hāc igit̄. In quarta parte ponit̄ verboꝝ forma quibus
perficitur conſecratio:⁊ panis viniqꝫ ſubſtātie in corpus
⁊ ſanguinē xpi cōuertunt̄:ibi. Qui pridie. In quinta po
nitur paſſionis cōmemoratio ac ſalutis petitio his q̄ ſa-
crificio perfruunt̄:ibi. Unde ⁊ memores. In ſexta addi
tur refrigerij poſtulatio animab⁹ defunctoꝝ cū iterata
ſanctoꝝ inuocatione:quatinus petita:eoꝝ meritis a dño
cōcedant̄:ibi. Memēto etiā dñe. Prima pars ſubdiui
dit̄:quia primo petitio ad patrē dirigit̄:vt appoſita mu
nera ſanctificet. Secundo fit ſpecificatio pro quib⁹ offe
rantur ſacrificia:ibi. In primis.

Circa p̄mū p̄mo captat beneuolētiā ei⁹ q̄ petit̄ dicēs:

qꝛ ſanctus dñs deus ſabaoth o miſericordiſſime ⁊ preſtabilis ſuꝑ malicia.

TE igitur clementiſſime pater Per ieſum chriſtum fi

humiles

liuũ tuũ dominũ noſtrũ ſupplices

affectu cordis expreſſione vocis

rogamus et petimus.

☞ Circa hanc canonis partem. Notandũ primo: ꝙ nõ ſine miſterio prima canonis littera eſt T lr̃a t. cui correſpõdet thau in hebreo. Habet eñ lr̃a crucris formã: qua ſignificati ſunt q̃ ab ãgelo ꝑcutiẽte liberati ſunt vt habet̃ Eze. 9. Hoc etiã fuit ſignũ quo in Apo. c. 7. legunt̃ ſignati in frõtibꝰ ſuis electi ſerui dei: prius q̃ꝫ nocumẽta inferrent̃ terre ⁊ mari. Huiꝰ figurã habuit lignum in quo moyſes ſuſpẽdit eneũ ſerpentẽ ĩ deſerto: vt iſpiciẽtes ſanarent̃ a morſibꝰ venenatoꝝ ſerpentũ: vt habetur Nũeri. 7. Que recte in principio officij ɔmemorationis dñice paſſionis: viſui offert̃: quatinꝰ ſua figura ɔmonere faciat celebrãtẽ paſſionis ⁊ crucis xp̃i: qua intus ſignatꝰ cuſtodiat̃ ab angelo exterminatore: ac viruletõ ſerpẽte: ne veneno reprobaꝝ cogitationũ mentẽ eiꝰ inficiat ac vitã ſpũalem quam hoc ſacrificium preſtare ſufficit, tollat.

☞ Notãdũ ſc̃d̃o circa hoc nomẽ (Pater) ꝙ nomẽ pr̃ vt attribuit̃ deo dupliciter accipit̃. Uno mõ eſſentialiter vt ɔuenit toti trinitati: ⁊ cuilibet ꝑſonaꝝ ɔiunctim ⁊ diuiſim in ſingulari. Hec eñ eſt ɔditio terminoꝝ eſſentialiũ in diuinis. Et illo modo dicit̃ pr̃ pricipiũ ꝓductiuũ aut gubernatiuũ alteriꝰ: hoc mõ deꝰ dicit̃ pr̃ eoꝝ q̃ creauit ⁊

quos gubernat ⁊ alit: ſm illud Deutero. ca. 32. Nõne ipſe
eſt pater tuus: qui poſſedit: fecit: ⁊ creauit te: hoc mõ pri-
ma pſona eſt pater. filiꝰ eſt pater: ⁊ ſpũſſanctꝰ eſt pr̃: ⁊ hi
tres nõ tres pr̃es. ſ; vnus pater: ſicut nõ tres creatores: ſ;
vnus creator: nec tres dñi: ſ; vnꝰ dñs. Sic etiã accipitur
in orõne dñica vt infra docebit. Et generaliter: qñ non
ponit reſpectu termini iportantis vnã pſonã diſcrete ab
alia: vt qñ ponit reſpectu alicuiꝰ termini iportantis ope
rationẽ ad extra. i. reſpectu creature. Jlle eñ opationes
cõmunes ſunt oĩbus tribꝰ: q̃dq̃d eñ pr̃ operat in creatu
ra: opatur ⁊ filiꝰ: opatur ⁊ ſpũſſanctus: nã quoꝝ vna eſt
eſſentia: etiã opatio eſt indiuiſa. Alio mõ accipit perſo
naliter ſiue notionaliter: ⁊ ſic pater dicit tantũ gñatione
ꝓpriiſſime dicta: qua viuẽs: generat viuẽs nõ tantũ ſibi
ſimile in ſpecie: ſ; in idẽptitate eſſentie. Et ſic pr̃ tñ dicit
de prima pſona in diuinis: ⁊ nõ de ſcda: nec de tertia. Et
ſic accipit qñ ponit reſpectu termini iportantis pſonã.
Et ita accipit hic: q; ſequit p filiũ tuũ ⁊c. qd importat ſe
cundã pſonã diſcrete a prima ⁊ tertia. De hoc lectiõe. 20.
☞ Et licet hic accipiat pſonaliter: nõ tñ cũ excluſio-
ne aliaꝝ perſonaꝝ. Nam eo modo quo genitor pr̃ nr̃ eſt:
etiã filiꝰ pater nr̃ eſt. etiã ſpũſſanctus pr̃ nr̃ eſt. Eſt enim
pater nr̃ paterna virtute ac potentia nos creãs. Pater-
no affectu dulciſſime de nobis cogitãs. Paterna proui
dẽtia nos bonoꝝ ſuoꝝ heredes ordinãs. Paterna diſci
plina inſtituẽdo nos ſanctificãs: et ita de alijs paternam
pietatẽ condecentibꝰ: q̃ tñ oĩa nõ ſine filio ⁊ ſpũſancto in
nobis operat. Jn eo vero qd pater dicitur et eſt filij ſui
dñi noſtri ieſu xpi: excluduntur alie perſone.

Per ieſum chriſtum filiũ. t. do. n.

☞ Orationes nr̃e quatinꝰ ſint impetratorie: dirigẽde

ſunt ad patrem per filiū: qui mediator eſt inter patrem ꝛ
nos: vt dicit. apo. j. ad Thio. 2. Mediator dei ꝛ hoīm ho
mo chriſtꝰ ieſus. Eſt ꝛ aduocatus noſter. vt. Joā. docet
Aduocatū habemꝰ inquit a pud patrē: ieſum xp̄m iuſtū
Et ipſe eſt propitiatio ꝑ peccatꝫ noſtris: nō pro nr̄is tm̄:
ſꝫ etiā pro totius mūdi. j. Joā. 2. Per hūc quid q̄d petie-
rimus patrē ꝯſequemur Sic eīn nobis iure iurādo pro-
miſit filius Amē amē dico vobis. Si quid petieritis pa
trem in nomine meo dabit vobis. Joā. 16. Ideo ſicut fre
quēter in omibus oratōibꝰ ſuis eccleſia: ita ꝛ nūc princi-
pio canonis orationē ſuā format ad patrē: in nomine filij
dicens. Per ieſum xp̄m filium tuū dn̄m noſtrum. Qui-
bus verbis deſcribitꝰ xp̄s qnintupliciter. Primo quātū
ad effectum ſalutarem: qꝛ ieſus. qđ interpretatur ſalua-
tor: ipſe enim ſaluū faciet populū ſuū a pctīꝫ eorū. Mat. j
Secundo quantū ad dignitatē regalē qꝛ xp̄s qđ interp̄-
tatur vnctꝰ. Reges eīn ſacerdotes ꝛ prophete vngebantꝰ
in lege: et ipſe propheta fuit rex ꝛ ſacerdos. Tercio q̄ntū
ad proprietatē pſonalē: cū dꝛ filium tuū. Nā generatione
paſſiua pſonaliter diſtiguitꝰ a patre. Quarto q̄ntū ad p̄ſi
dētiā vniuerſalē cū additꝰ dn̄m ipſi data ē oīs poteſtas
in celo ꝛ in terra. Mat: 18. Quinto q̄ntū ad perfectū hu-
manalē qꝛ noſter. Si quidē nr̄ ieſus: nr̄ xp̄s: noſter filius
nr̄ dn̄s: paruulꝰ natus eſt nobis. ait. Iſa. c. 9. et filius da-
tus eſt nobis Datꝰ inqꝫ in antidotū nr̄e ſaluatōis: in pa
bulū nr̄e refectionis: in ſacrificiū nr̄e reconciliationis: in
ſacramentum noſtre ſanctificationis: in precium noſtre
redemptionis. qꝛ ieſꝰ. In aduocatū nr̄e allegatōis: in ma
giſtrū nr̄e eruditōis: in lumē noſtre illuminatōis: in dire
ctionē nr̄e viatōis: qꝛ xp̄s. i. vnctus. In ſcutū noſtre pro
tectōis: in propugnatorē nr̄e defenſionis: in iudicē noſtre
remuneratōis: qꝛ dn̄s noſter. Magna igitꝰ fiducia pre-

ces fundimus ad te patrem clementiſſimū: vbi aſſiduū
habemus interpellantem ieſum: prudentiſſimū aduoca
tum xp̄m: mediatorē acceptiſſimū patris celeſtis filium
effectus petionis largitorē: cum patre potētiſſimū: celi et
terre noſtrum ⁊ vniuerſitatis dn̄m. Textus

placita ⁊ gratuita quia a filio tuo inſtituta — ſanctificādo vt idonea ſint diuino ſacramēto

Lec. 21. **Vti accepta habeas. ⁊ benedicas.**

pani et vini — a diuina liberalitate nobis conceſſa — a nobis pie recepta

Hec ✠ dona. Hec mu ✠ nera

a nobis deo oblata rōne ſignificationis ⁊ applicatōis diuino vſui — ſine macula cordis et corporis offerenda

Hec ſancta ✠ ſacrificia illibata

Captata beniuolentia ei⁹ q̄ petit in verbo. Te pater cle-
mētiſſime. Cōmemorato etiā mediatore cui⁹ merito ora-
tio noſtra p̄ri acceptabilis redit: in verbo Per ieſū xp̄m
⁊c. Inſinuato deniq; ſupplicādi effectu: quo mens in ſu
blime tollit: in verbo Supplices rogam⁹ ⁊ petim⁹. Seq̄
tur expreſſio eoꝝ q̄ a clementiſſimo patre obtineri deſide
rant: ſcȝ vt hec corpalia dona a deo data: ⁊ munera a no
bis accepta: ſint p̄ri grata ⁊ placida: atq; fiant idonea ſa
crificia ꝓ noſtris peccatis offerenda: ⁊ ꝑ hoc ſancta diui-
no cultui deputata: ⁊ illibata nulla mētis ⁊ corporis imū
dicia maculata: hoc ad lr̄am petit. Alias expoſitōes ti-
picas: atq; quē admodū veterȝ legis ſacrificia nō placu
erūt: ⁊ ideo hec noua inſtituta ſint Require lectōe. 21.

Deſignatione crucis

☞ Dū aūt ſacerdos hec ꝓfert: trib⁹ crucibus panē ⁊
vinū ꝯiūctim ſignat: quas ſignationes i ſequētib⁹ freq̄n
ter iterat. Pro quo notādū: ꝙ hui⁹ modi ſignatōes nō
fiūt tātū ad ſanctificandū: ⁊ ꝯſecrandū oblata. Alio q̄n
poſt ꝯſecrationē eukariſtie fieri nō deberent: cui⁹ tamen

contrariũ fit. Sed principaliter ideo fiunt: vt ꝑ huiꝰ mo-
di crucis ſignationes: modꝰ ⁊ ordo dñice paſſionis rep-
ſentet. Cum enĩ ſacrificiũ illud eſt ꝑfectiſſimũ meõriale
dominice paſſionis: vt nihil deſit quo vel viſus vel audi
tus tã ſalubri memorie cooperet: vniuerſa ad huiꝰ ſacrifi-
cij ꝯſecrationẽ ꝯcurrẽtiã: ad paſſionis dñice repreſenta-
tionẽ ſunt ordinata. Veſtes ſcꝫ ⁊ vaſa: palle: ⁊ tabula: ce
rimonie ⁊ verba. Cũ ergo xp̄s paſſꝰ ſit in cruce. ꝯuenien
ter ꝑ ſignũ crucis eiꝰ paſſio repſentatur. Et qm̃ paſſio eius
q̄buſdã gradibꝰ cõpleta eſt: ſiq̄dem alique paſſiõis ꝑtes
preceſſerunt: crucifixionẽ: alique in cruce ſũt ꝯſummate:
ideo vt cõgruo ordine ſingula repſententur: q̄ crucifixionẽ
preceſſerũt repſentantur ꝑ crucis ſignationes ante ꝯſecra-
tionẽ factas: que vero in cruce paſſa aut poſt crucẽ acta
ſũt: ꝑ eas q̄ poſt cõſecrationẽ fiũt deſignãtur. Crucẽ p̄ceſ-
ſerũt xp̄i traditio ad mortẽ. Vẽditio: ⁊ mortis eius in inſti
tutõe huius ſacramẽti p̄ſignatio. Et ſm̃ hoc ante ꝯſecra
tionem terſignantur oblata. primo hic. Scđo in v̄bis. Be
nedictã: aſcriptã: ratam. Tercio in verbis: corpus ⁊ ſan-
guis. ☞ Quo ad primũ: in hijs verbis. Hec dona.
Hec mũera Hec ſãcta ſacrificia illibata: ter ſignatur hoſtia
Ad deſignandũ triplices pſonas a q̄bus traditꝰ eſt xp̄s
Traditus enĩ eſt a deo trinitate. A patre preordinando
eius paſſionẽ ad hũani generis ſalutẽ: dandoqꝫ homini
chriſto voluntatẽ paciendi: vt diceret. Non mea ſed tua
volũtas fiat. Mat. 26. Et nõ cohibendi occidentiũ ſeui-
ciam: immodãdo eis que cogitauerũt in dñm faciendi fa
cultatem. Nõ haberes in me poteſtatẽ vllam niſi tibi da
tum eſſet de ſup. Hinc paulus: proprio filio ſuo nõ peper
cit deus: ſꝫ pro nobis omnibꝰ tradidit illũ. Ro. 8. Tradi
tus eſt etiam a ſeipſo: quia pati voluit. Ego inquit pono
animam meã: ⁊ iterum ſumo eam. Nemo tollit eam a

Trina hoſtie ſignatio cum cruce

me:ſed ego pono eam a meipſo. Joã.x. Hinc paulus. Ephe. 5. Xps ſeipſum tradidit pro eccleſia. Item a ſpũ ſancto. Is enim eſt qui per os Caypͤhe prophetauit. Expedit vobis vt vnus moriatur ꝓ populo ⁊c. Joã. 11. Secũdo traditus eſt a iuda ꝓprio diſcipulo iudeis. O iuda oſculo filiũ hoĩs tradis. Tertio tradit⁹ eſt a iudeis preſidi Pilato. Matth. 27: loquẽs de funeſto iudeorũ cõſilio ait. Vinctũ adduxerũt eũ:⁊ tradiderũt eũ pontio Pilato preſidi. Prima traditio facta eſt ex charitate. Sic deus dilexit mundũ vt filiũ ſuũ vnigenitum daret. Joã. 3. Scda ex auaricia. Quid vultis mihi dare ⁊ ego vobis eũ tradã. Matth. 26. Tertia facta eſt ex inuidia. Sciebat eñ inquit pilatus ꝙ ex inuidia tradidiſſent eũ. Tradidit ergo illũ de⁹ ex dono. Judas ꝓ munere. Judeus in ſacrificiũ illibatũ: qḋ tñ nõ iudei ſꝫ gẽtes libauerũt. qm̃ ablatũ eſt ab eis regnũ dei:⁊ datũ gẽti faciẽti fructus ei⁹. In hui⁹ ergo triplicis traditõis memoriã: quã fecit de⁹: iudas: iudei: ſinguli ad mortẽ: mortẽ aũt crucis: fiũt tres cruces. Una in verbo. hec dona. Secũda in verbo. hec munera. Tertia in verbo. hec ſancta ſacrificia illibata. Sunt ⁊ alie repreſentationes huius ſignationis. De quibus lec. 21. Sequitur textus.

Lec. 22.
Lec. 23.
Lec. 24.

ordine charitatis — clementiſſimo patri

IN primis que tibi offerim⁹.

militãte: q̃ ẽ mltitudo fideliũ hñtiũ cõionẽ in fide ⁊ sacr̃is. — vero dei cultui dedicata. — vl' ꝑ totũ mundũ diffuſa.

pro eccleſia tua ſancta catholica.

eccleſiã — ab hereticis ⁊ ſciſmatis: ac ꝑſecutorib⁹ tyrãnis. — a demonib⁹ ⁊ viciis — diſperſam ex infidelib⁹ ⁊ ꝑfidis l' grad⁹ ei⁹

quã pacificare cuſtodire: aduna

in obediẽtia charitatis — in proſperis ꝛ aduerſis — tua bonitate non nr̃is meritis

re et regere digneris: toto

vbicunq; diffuſa fuerit q: in oẽm terrã exiuit ſonus eorũ ꝛ in fines orbis terre verba eorũ — ſimul pariter

orbe terrarum vna cum fa

romano ac ſummo pontifice xp̃i vicario pr̃e patr̃ vl'is eccleſie capite vicario — nomẽ põtificis exprimi dz ſcd̃m d̃cretũ gelaſij =

mulo tuo papa noſtro N.

pape. ep̃o ordinario dyoceſis — ſum=

et antiſtite noſtro N. et re

mo p̃ncipe p̃tãte ſeculari — cunctis fidelibus

ge noſtro N. et omnibus

recte gloriãtibus ab orthos grece qđ eſt rectũ ꝛ gl'ia latine — vniuerſalis q: oĩbus hoĩbus tradita

orthodoxis. atq; catholice et

p aplos cõcorditer publicata ꝛ firmata — qui deũ ꝓfeſſione ſcd̃m regulã vniuerſalem ꝛ apoſtolicam vere colunt.

apoſtolice fidei cultoribus

☞ Poſtq̃ȝ ſacerdos deprecatꝰ eſt deũ pr̃em: vt ſua clemẽtia appoſita mũera ſctificet. In iſta ſcd̃a prime p̃tis canonis p̃ticula: ſpecificat ꝓ q̃bus hec ipa dona ꝛ munera deo offerat. Et p̃mo petit ea acceptari ꝓ tota eccl'ia gñaliter In ſcd̃a ꝓ ſũmis eccl'ie capitibꝰ ſpecialiter: ibi (vna cũ famu. t.) Tercio ꝓ oibꝰ recte credẽtibꝰ fraternaliter ibi (ꝛ oibꝰ orthodoxis) Quarto ꝓ q̃buſdã ſp̃ealiter. ibi: Memẽto. Et qm̃ ordo eſt iter eos ꝓ q̃bꝰ petit̃. Sicut ꝛ caritas: q̃ licet quãtũ ad bona ſp̃ualia oibꝰ cõicanda: eq̃liter ſe ad oẽs extẽdat: ſꝫm illđ. Diliges p̃xim ſicut teip̃m nihilominꝰ ordinẽ q̃ndã habet: ſꝫm illud Cañ. 2. Ordinauit in me caritatẽ: q̃ntũ ad diligibili a ꝛ diligẽdi modũ:

atq3 dilectionis effectum: vt tangit magiſter diſt. 29. li. 3.
Unde offerendū eſt prius ꝓ eccl'ia tota: deinde ꝓ perſo
nis ſingularib⁹: qm̄ bonū ꝯmune: bono priuato ⁊ ſingu
lari ꝓponendū eſt ſm̄ philoſophū. 1. Ethi. et ꝑ hoc ꝑſone
publice in ſublimitate ꝯſtitute a q̄b⁹ depēdet res publi=
ca ꝑſonis ſimplicib⁹ ꝑferunt. Hinc apo. 1. Thimo. 2. Obſe
cro primū oīuz fieri orōnes: ꝓ oīb⁹ hoībus ꝓ regib⁹: ⁊ ꝓ
oībus q̄ in ſublimitate ſunt ꝯſtituti. Ecce primū fiende
ſunt orōnes ꝓ oīb⁹ hoībus collectiue. i. ꝓ eccl'ia. Accipi
tur aūt eccl'ia multis modis: vt in lec. 22. Que acceptatio
Eccleſia nes ſic ſūmari poſſunt. Eccl'ia eīn dicit ꝯuocationē rōna
lis creature: ⁊ accipit̄ qn̄q3 in bono ꝓ eccl'ia ſcōꝝ: qn̄q3
in malo ꝓ eccl'ia malignātiū. In bono vꝛiſſime accipit̄
pro ꝯgregatione oīuz fideliū: hoc eſt verā dei cognitionē
habētiū: ſiue ꝑfectā vt habēt āgeli ⁊ bti ī patria triūphā
tes: ſiue īperfectā vt hoīes mortales adhuc ī via militan
tes. Qn̄q3 accipit̄ tm̄ pro eccl'ia triūphātiū in celo: qn̄q3
tm̄ pro eccl'ia militantiū in terra. Et ſic accipit̄ triplicit̄.
Primo pro ꝯgregatiōe oīuz a primo iuſto abel vſq3 ad
vltimū in fine mūdi naſcituꝝ: ⁊ ita ꝯprehēdit ſynagogā
iudeoꝝ ⁊ eccl'iaz xp̄i fideliū. Scd̄o pro ſola ꝯgregatione
Catholica xp̄ianoꝝ: tā preteritoꝝ q̄ꝫ p̄ſentiū q̄ꝫ futuroꝝ. Tertio tm̄
pro ꝯgregatione oīuz xp̄ianoꝝ p̄ſentiū: ſiue nūc exiſtētiū
Et quelibet haꝝ dr̄ eccl'ia vl'is vera. Ad differētiā eccl'ie
rep̄ſentatiue: q̄ eſt ꝯciliū gn̄ale legitime ꝯgregatū. Acci=
pit̄ aūt eccl'ia etiā pro ꝯgregatiōe particulari oīuz ī vna
prouincia: vna dioceſi: aut in vna ciuitate: vl' vna domo
exiſtētiū tā cl'icoꝝ q̄ꝫ laicoꝝ: qn̄q3 tm̄ cl'icoꝝ: qn̄q3 ꝓ vno
hoīe. In propoſito accipit̄ eccl'ia pro eccl'ia vl'i militāte:
nō triūphāte: pro triūphante eīn orādū nō eſt: ſ3 ei⁹ orō=
nes pro nobis ſunt expetēde: ⁊ ideo addit̄: catholica: q̄ ō
Sancta eſt vl'is. Et hec eccl'ia ſctā dicit̄: q̄ꝛuis multos contineat

pctōres: qꝛ diuino cultui dedicata: qꝛ vera fide formata:
qꝛ ſctiſſimo capiti xp̄o ꝯcorporata: qꝛ mēbrorūꝫ ſctitate
firmata. Siq̄dē nunq̄ꝫ deſunt ſancti in eccl'ia: qꝛ veritatꝭ
ſpū gubernata: qꝛ ſanctiſſimis legibꝰ fulcita: qꝛ ſacramē
tis ſanctificantibꝰ adornata: qꝛ p̄ſentia ſpōſi ſui ſuſtētata
Et qꝛ ſola gr̄e ſctificātꝭ ꝯtētiua. Nā extra eccl'iaꝫ nec gr̄a
eſt neqꝫ ſalus Pro hac eccl'ia primo orat' vt collecta ꝛ
adunata ſm̄ diuerſos gradꝰ eiꝰ: vt in ea hierarchicꝰ or=
do ſuperiorꝫ ad inferiores: ꝛ inferiorū ad ſuperiores incō
cuſſe ſeruet': in p̄cipiēdo ꝛ obediēdo ex virtute charitatis:
Deinde pro rectoribꝰ eccl'ie gn̄alibus ꝛ ſpecialibꝰ: demū
pro ſingulis fidelibꝰ: tn̄ in genere. Quorū latā proſecu=
tionē: quere Lec.23.et.24. Sequit' textus.

approbando et hona cōferēdo — pater — propter ſexu

Memento domine famulo Lectio.25

um diſcretionem

rū famularūqꝫ tuarum N et N Lec.29.

quiete: non circūgirantiū aut perturbantiū.

et omnium circunſtantium: quo

quo ad itellectū.

rum tibi fides cognita eſt: et

quo ad effectū. ſ. pticipationis deſiderium

nota deuotio. pro quibus

ego ſcꝫ ꝛ eccleſia cuius pſonā gero — circſtantes. ſ. q ꝛ ipſi offerūt nō imediate ſꝫ mediāte ſacerdote

tibi offerimus. vel qui tibi

oblationē qua ſumme laudamus diuinam largitatem

offerunt: hoc ſacrificium lau

Expoſitio

primo q2 caritas ordinata a ſe icipit — ſibi cōmendatis multiplici ratione

dis: pro ſe ſuiſqz omnibus

quantū ad peccati remiſſionem

pro redemptione animarū ſuarū

quantū ad beatitudinis conſecutionem — quantū ad bona corporis que ſunt infima

pro ſpe ſalutis et incolūnitatis

patri — affectiões pias ⁊ opa meritoria: q̄ ſua ſunt propter cooperationē liberi arbitrij ⁊ reddunt propter grām quā accipiūt a te ꝑ quā ſunt meritoria opera

ſue: tibiqz reddunt vota ſua

pr̄i: cui appropiatur eternitas — ſpūiſctō: ſpūs eſt q̄ viuificat — filio: q̄ eſt veritas Joā. xiiij. Ego ſuz via veritas ⁊ vita. Ecce tria diuinarū pſonarū atributa: ſcz eternitas: veritas: ⁊ vita

eterno deo: viuo et vero

☞ Poſtq̄ꝫ orauit ſacerdos ꝓ oībus recte credentib⁹ fraternaliter. Jn hac particula orat ꝓ quibuſdā ſpecialib⁹ ſingulariter: ⁊ hoc primo premittit̄. Scd̄o q̄d a deo eis petit̄ ſubinfert̄: ibi. ꝓ ſpe. Tertio vt oratio ꝓ eis exaudiat̄ allegat̄: ibi. Tibiqz. Circa primū orans ſacerdos dn̄o dicit. Memento. Non q̄ deus q̄ eternaliter oīa preſentia: preterita: futura: ⁊ poſſibilia: actualiter cognoſcit aliquoꝝ obliuiſci poſſit: vt opus ſit aliqua ſibi ad memoriā reuocare. Siquidē actus diuine cognitionis vnus ⁊ ſimplex ac eternus quo oīa intuet̄ eſt ſua diuina ⁊ infinita eſſentia: ⁊ ideo ſicut neceſſario eſſentia ſua eſt imutabilis: ita neceſſario oīa cognoſcit ⁊ nullius vnq̄ꝫ obliuiſcitur. Sed obliuiſci neſcire ⁊ noſcere deo q̄ndoqz attribuitur ꝑ effectū. Jta ſcire dicit̄ q̄d approbat: vnde dicitur.

Quomō de⁹ dr̄ alic⁹ obliſci ſeu aliq̄d ſcire vel neſcire.

Nouit dñs qui ſunt eius.2. Thy.2. Et neſcire vel obli=
uiſci quos reprobat. Vñ dñs dictur⁹ eſt reprobis. Mat.
7. Nūq̄ȝ noui vos. Et iterꝫ. fatuis virginib⁹ fruſtra ſibi a
periri petētib⁹. Amē amē dico vobiſ neſcio vos. Mat.25.
Ita ꝑuerſoꝝ malicias obliuiſcit̃ ad penā: ⁊ a bono caden
tium merita non recordat̃ ad p̄miū. Ezech.18. Orat igi
tur ſacerdos vt deus memor ſit ꝑ gratie appoſitionē: ⁊ pe
catorū remiſſionē: et ad cōferēdū ea q̄ ſtatim ī hac oratio
ne ſubiūgunt̃. ☞ Sequit̃ Famuloꝝ famulaꝝq̄ȝ tuaꝝ
N. ⁊ N. Hoc ē fideliū te colētiū ꝑ fidem orthodoxā: per
quā ꝓfitent̃ te dñm celi ⁊ terre: ſeqȝ ſubiectos tuos famu
los. Et hic locus eſt: vt ſacerdos ꝓ quibuſdā ſpecialiter
oret: vt ſacrificij fructum ſpecialiter eis applicet. ideo di=
citur N. ⁊ N. ☞ Pro quo diligenter notandum: q̄
ſacerdos ex officio nuncius eſt eccleſie ꝓ populo ad deū: ⁊
ideo offerens ſacrificium in perſona eccleſie: poteſt eius
fructū ⁊ virtutem alicui vel aliquibus ſpecialiter appli=
care. Hanc enim auctoritatem recepit in ſua ordinatōe:
cū in traditione calicis ⁊ panis dictū eſt ad eū: accipe po
teſtatē offerendi pro viuis ⁊ mortuis. ⁊c̄. Vñ eius officij
nō ſolū eſt p̄ces eccleſie ⁊ ſacrificiū eius nomīe deo offerre
ſed etiā vt tenens gradū ſummū in eccleſiaſtica policia
ratione ordinis ſacerdotalis poteſt virtutem ſacrificij et
oblationis determinare: vt illis vel iſtis indigentibus ꝓ
huiuſmodi eccleſie ſacrificio conferat̃. cuius latā decla
rationē req̄re. Lec.26. ꝑ totū. Et ſi queris vtrū ſacerdos
pro libito ſuo poſſit diſpenſare bonū virtute ſacrificij de
bitū cui voluerit. Ad hoc rñdetur ſub hac diſtinctione.
Qñq̄ȝ habet̃ certa doctrina vel obligatio aut preceptū
de applicatione virtutis ſacrificij certis certo mō facien
da: qñq̄ȝ talis non habetur. Si primū: debet ſacerdos in
applcando miſſe fructum: illi doctrine obligationi ſeu

precepto ſe ꝯformare. Qđ ſi cōtrarium faciat: applican
ti ſcȝ ſacerdoti nocet: qꝛ ſic contra preceptū aut doctrinā
applicando peccat: et forte nec proficit ei cui ſic in ordi=
nate applicatꝛ: vt dicit. Sco. Si ſecūdum. ſtat in arbitrio
ſacerdotis cui voluerit applicare. ☞ Pro intelle=
ctu horum conſequenter aduertendū. ꝙ meritum ſeu vir
tus miſſe poteſt intelligi valere alicui in triplici gradu:
ſcȝ ſpecialiſſime: generaliſſime: ⁊ modo medio ſeu ſpecia
liter. Primo modo ſcȝ ſpecialiſſime: tātum valet celebrā
ti: ſaltē digne: qm̄ illi valet tanquā meritum eterne vite
ac premij eſſencialis: ꝓpter motū eiꝰ caritatiuū in deum
quo vult celebrare ex charitate finaliter ꝓpter deū ſuper
omnia dilectū. Hūc fructū alij applicare nō poteſt: qm̄
et ſi quis poteſt alteri mereri primā gratiā aut gratie au
gmentum. nullus tn̄ poteſt alteri mereri premiū eſſen=
tiale: illud eīm correſpōdet merito ꝑſonali cuiꝰ libet: ſm
Apoca.24. illud Opera illoꝝ ſequūtur illos. Et illud. vt referat vnꝰ
2. Coꝛ.5 quiſqȝ ꝓpria corporis ꝓut geſſit ſiue bonū ſiue malum
Generaliſſime valet toti eccleſie: ⁊ ab hoc valore ſacerdos
nullū debet excludere: ſaltem ꝗ eſt mēbrū eccleſie. ſed in
tentione habituali omēs includere ſm inſtitutionem ⁊
vſum eccleſie. ſm quē habet orare pro oībus orthodoxis
catholice ⁊ appoſtolice fidei cultoribꝰ. Tercio modo va=
let illi cui per celebrantē ſpecialiter applicatꝛ. et quātum
ad illū valorē medio modo ordinate ſunt ſpeciales orō=
nes ⁊ collecte pro diuerſis ꝑſonis ⁊ diuerſis impetrādis
ac diuerſa officia ꝓ viuis ⁊ defunctis ab eccleſia: ꝗ habēs
ſpm̄ ſponſi ſui non errat ſic ordinando. Fruſtra aūt eſſet
hec ordinatio ſi oībus eq̄liter valeret. Quantū itaqȝ ad
iſtū valorem medio modo: quāqȝ determinata eſt apli=
catio ex ordinatione eccleſie: ꝗ in diuerſis prochijs inſti=
tuit diuerſos ſacerdotes prochiales: qui tenentꝛ officiare

eccleſias: ⁊ celebrare ſpecialiter pro ſuis ꝓchianis viuis ⁊ defunctis. Sic in diuerſis collegijs ⁊ beneficijs et prebendis diuerſi inſtituunt: qui ſpecialiter celebrēt pro fundatoribus et hijs ꝓ quib⁹ ex ſuis fundationibus obligātur. Etiā pro his: quib⁹ naturali iuſticia et gratitudine aſtringunt: vt ꝓ parentib⁹: benefactorib⁹: ſpūalia ⁊ temporalia cōferētib⁹. Ubi vero nō cōcurrit talis obligatio eſt in arbitrio ſacerdotis quib⁹ hoc tercio modo velit applicare. ⁊ poteſt nunc vni nūc alteri applicare: ſiue vni ſoli ſiue plurib⁹ ex equo ſiue pluribus nō ex equo: ſed ſm̄ diuerſos gradus. vnde imaginat Scotus diuerſos valoris gradus ī iſto medio modo: priores ⁊ poſteriores. Vn̄ poteſt ſacerdos applicare valorē hūc tercij modi alicui in priori gradu: quantum illi valere poteſt in hoc gradu ⁊ nihilomin⁹ ſine ei⁹ ꝑiudicio applicare alij in poſteriori gradu: grā exempli. ordinauit deus quātū officiū miſſe valere debet (ceteris parib⁹) ꝑentibus: quantū fundatoribus: q̄ntū amicis: q̄ntū his aut alijs ⁊ hoc tam ex opere operato: q̄m etiam ex opere operante. Sic ergo poteſt applicare ſacerdos virtutem miſſe fundatori in ſuo gradu vt ſibi tamē valeat quantum ei valere poteſt in iſto gradu: ⁊ tamē ſimul applicare parenti in alio gradu: vt et illi valeat quantum poteſt in hoc gradu et ſic de alijs. et ita quot quot in poſterioribus gradibus applicat: nullū fit preiudicium prioribus: quibus portio ſua debetur non minor q̄ ſi nullus poſterior fuiſſet adiūctus. Quantum aūt debeatur huic vel illi in hoc vel alio gradu: ille ſolus nouit: qui officiū hoc inſtituit: et in eo patri ꝓ omnib⁹ offert et ſcd̄m ſacerdotis determinatōem fructū miſſe partit. ☞ Similiter ſatis dubiū ē quis cui ſit ꝑponēdus: vtrū fūdator parētib⁹: vel ↄtrario: bn̄factor amicis aut ecouerſo. Ideo ſalubre conſilium eſt: vt celebrans:

in miſſa vel ante: generalē applicationē faciat hoc modo vel ſimili: digneris dn̄e oblationē illā acceptare pro illis quib⁹ noſti me obligari ſpecialiter: ⁊ in eo gradu in quo me noſti obligatū. Nec tn̄ debet omitti particularis deter minatio tū ꝓpter multiplicē ſacerdotꝫ obligationem: tū ꝓpter igratitudinis vitationē tū ꝓpter deuotōis actua lis augmentū: qd̄ naturaliter parit bn̄ficioꝝ recordatio ſi gratia dei cōiungat: tū ꝓpter certiorē debiti ipletionē ⁊ cōſcientie ſerenationē. Unde debet ſacerdos i hoc loco particularē memoriā habere eoꝝ viuoꝝ ꝓ quib⁹ ſpecia- liter celebrat: ⁊ pōt noīa eoꝝ ſi nouit vocaliter exprimere aut ſolū cogitando mēte recitare. Nō eīn de hoc p̄ceptū eccl'ie reperit: ⁊ qd̄ dicit noīa: nō intelligo noīa ꝓpria: ſꝫ quodcūqꝫ ducēs in noticiā rememoratiuā pſone deter- minatā vel cōfuſam. ☞ Et ne ſacerdos nimis moret in memoria: vnde circūſtātes tedio affligant: ⁊ ſacerdos a diſtractiōe preſeruetur: vtile eſt ante acceſſuꝫ ſe recolli gere ꝓ q̄b⁹ velit ſpecialiter celebrare ⁊ tūc ſufficeret i hoc loco habere memoriā vni⁹ vel duoꝝ noīatim: ⁊ ceteroꝝ pri⁹ memoratoꝝ in gn̄e: vt ſic cogitādo: illi⁹ ⁊ illi⁹: ⁊ eoꝝ quoꝝ pri⁹ ſpecialē haubui memoriā. Debet etiā fieri me moria pſonaꝝ in genitiuo caſu: ꝓpter ꝯtextū ſequentiuꝫ in canone: ſcꝫ. Et oīum circūſtantiū ⁊c. q̄ ꝯiunctio reqrit ſimiles caſus. ☞ De ordine vero eoꝝ i memoria ha- bēda: vt ſic iuuet memoria celebrātis. nō eūdē modū ſer uāt oēs: ſꝫ inter alios ille videt magis ꝯgruus: vt p̄mo lo co ſacerdos memoret illoꝝ ꝓ q̄b⁹ ꝓ illa vice celebrare ſpe cialiter diſponit. Qui variari poſſūt: q̄ nūc ꝓ illo nūc ꝓ alio: maxime dū nō eſt obligatus certis: q̄ cū ex obliga tione celebrat: tenetur eos quibus ſe obligauit in primo gradu oībus preferre: ⁊ poſt alios in ſequētibus gradib⁹ ſubiungere. Dū vero non ex obligatione: ſiue fundatio- nis: ſiue cure impoſite: ſiue ſponte pro certis aſſumpte

celebrat:ſed pro ſua volũtate ꝑ certis celebrare diſponit
illoꝝ memoriã vt dictũ eſt in primo gradu ſtatuat:ſuo tñ
loco.i.viuoꝝ in prima memoria:defũctoꝝ in ſcda. Dein
de parentũ ⁊ cognatoꝝ carnaliũ ⁊ ſpũaliuꝫ. Tertio cure
ſue ſubiectoꝝ:tanq̃ ſpũalium filioꝝ Quarto confratrũ
ſuorũ:mẽbroꝝ ſcꝫ eiuſdẽ corporis:ſit ecclia:religio:cõfra
ternitas:vel domus priuata:⁊ benefactoꝝ tẽporaliũ:ſint
fundatores vel alij fautores:tẽporalia nobis obſequia
impendẽtes:familiares aut extranei. In q̃bus quilibet
ſibi ꝯſtituat regulã:⁊ ordinẽ ſibi ꝯgruentẽ:q̃bus ꝓmptiꝰ
ſine cõfuſione ſibi occurrãt. Nec opus eſt aduerſarioruꝫ
aut inimicorũ in hoc loco ſpecialẽ memoriã habere:niſi
quis ꝑ illis ſpecialiter celebraret:ſufficit em̃ quantũ ad
illos generaliſſima applicatio. Si tñ quis etiã ſpecialẽ
eorũ memoriã habere maluerit:ꝑfectionis eſt ⁊ nõ culpã
dũ. Nam in hac memoria:charitatis ordo legitimus eſt
ſeruãdus. Ante oẽs tñ ſpecialiſſime ſui ipſius memoria
preferẽda eſt:vt ſupra tactũ eſt. De his oibus la-
tius. Lec.25.et.26. Nec ipedit in huiuſmodi appli- Lec.27.
catione ſacerdotis malicia:excõmunicatio:aut ſuſpẽſio:
Hec em̃ non tollũt virtutẽ ſacrificij:quam habet ex ope
ꝑato qꝛ quãtũ ad hãc virtutẽ:nõ habet ſacrificiũ illud
efficaciã ex bonitate ſacerdotis:ſꝫ ex inſtitutõe xpi ⁊ me
rito ecclie:cuius nũcius eſt ſacerdos celebrãs. Nec
impedit ſuſpẽſio aut excõmunicatio qua ligat̃ ſacerdos:
qꝛ nõ ligat̃ vt nõ poſſit:ſꝫ vt nõ debeat qm̃ poteſtas ce-
lebrãdi radicat̃ in caractere ſacerdotali q̃ eſt indelebilis.
Secus quoad virtutẽ ſacrificij ex merito ꝑſonali ſacer-
dotis:vnde ſtat ſacerdotẽ celebrãdo iuuare alios:⁊ dãna
re ſeipſum:⁊ de iſta materia late. Lec.27.q̃ bene eſt notã
da. Multa ⁊ alia de valore miſſe ſi minor ſit dũ celebrat̃
pro multis quã ſi ꝑ paucis:⁊ quomõ ſine vicio ſimonie:

poſſit miſſa celebrari recepta pecunia ab his ꝑ quib⁹ celebrat̄: ac quomodo aſſumēda ſint anniuerſaria perpetua in eccleſijs ſine preiudicio prius inſtitutorū ⁊ plura alia. Uide lec. 27. et. 28.

Scḋa ps ꝑ̄ncipalis toti⁹ canonis

Lec. 30.
Lec. 31.
Lec. 32.

participātes i obiecto: fidei ſpei ⁊ charitatis: et re hui⁹ ſacramēti — cōgaudendo: imitādo: implorando

Cōmunicantes et memoriaꝫ

principaliter — vtraqꝫ glīa corporis ⁊ aie — ꝑpetue

venerātes In primis glīoſe ſemp

mēte: corpore profeſſione — ſingularis hui⁹ ſacramēti miſtre — q̄ gn̄atiōe materiā miſtrauit hūanitati xp̄i in hoc ſacramento cōtente

virginis marie: genitricis dei: et

ratione vtriuſqꝫ nature dn̄s nr̄ eſt: ſaluator ⁊ illuminator: ſua vnctione docēs nomina.

domini noſtri ieſu chriſti Sed

qui a xp̄o ſacerdotes ordinati: primi hoc ſacrificio vſi ſunt et nobis eius ritum tradiderunt.

⁊ beatorum apoſtolorum ac

q̄ pro ſemel oblata hoſtia ſeipōs obtulerūt ⁊ effuſione ſanguinis teſtimoniū reddiderunt. — apoſtolorū principis — in tertiū celū rapti

martirum tuorum Petri ⁊ Pauli

primo ad apoſtolatum vocati — maioris fr̄is ioānis: ab herode decollati — dilecti dn̄i cui dn̄s matrē virginē virgini cōmendauit

Andree Jabobi Joannis

q̄ vulnera reſurgētis tetigit ⁊ a nobis dubietatis vuln⁹ āputauit — minoris: fratris domini eiqꝫ ſimili mi. — de inſeꝑabilitate patris ⁊ filij ſpecialiter inſtructi.

Thome Jacobi Philippi

nobilis ac philoſophi pro domino excoriati — ex thelonario in apl'm ꝛ euãgeliſtã vocati

Bartholomei Matthei

fratris iacobi mioris ꝛ iude q̄ ꝛ chananeꝰ dictꝰ eſt — q̄ ꝛ iudas frater iacobi: ꝛ e pl'am canonicam ſcripſit

Symonis et Thadei Lini

ſucceſſorũ bti petri ĩ põtificatu vniuerſalis eccleſie — pape et martiris — pape ꝛ mris ſucceſſoris fabiani

Cleti Clementis Sixti Corne

carthagineſis epi — archidiacõi eccl'ie romañ — martiris

lij Cipriani Laurentij Griſo

q̄ fr̄es fuerũt a iuliano apoſtota interempti

goni Joannis et pauli Coſ

fratrũ medicine artis pitorũ factorũ a xp̄o medici aſarũ — tam veteris quã noui teſtamenti

me ꝛ damiani: ꝛ oium ſanctoꝝ

in via pfectis in patria fuſis

tuoꝝ Quoꝝ meritis precibus

credendis intelligẽdis appetendis et agendis

qꝫ concedas: vt in omnibus pro

defenſionis et directionis — cõtra oẽs inimicorũ viſibiliũ ꝛ inuiſibilium inſidias

tectionis tue muniamur auxi

tuũ vnigenitũ tibi coeternũ ꝛ cõſubſtãtiale

lio. Per eũdem chriſtum do

redemptorẽ nr̄m: ſaluatorẽ nr̄m.

minum noſtrum. amen

☞ Hec eſt pars ſcd̄a principalis ſacri canonis. In qua poſt petitionẽ bñdictõis appoſitoꝝ muneꝝ: ꝓ tota

eccleſia offerendorum in precedēti parte premiſſam. Se
quitꝛ ſanctoꝝ inuocatio: quoꝝ precibꝰ et meritis eorūdē
donorū nobis a deo facta eſt collatio. Et primo ponitur
ſanctoꝝ inuocatio: deinde additꝛ ꝑ eorū merita et preces
ad deum ſupplicatio. ibi. Quoꝝ meritis. Et circa primū
tangitꝛ primo ꝯmunis ſanctoꝝ memoria venerabiliter.
Scḋo fit memoria glorioſe virginis marie primo ꝛ prin
cipaliter. Tercio exprimuntꝛ quorūdā appoſtoloꝝ ꝛ mar
tirū noīa ſpecialiter. Quarto additꝛ omniū memoria ge-
neraliter: ptes patebunt. ☞ Circa primū cum dr̄. Cō
municātes: erigitꝛ affectꝰ noſter ad ſanctoꝝ inuocatōem.
Nā fiducialiter eos inuocamꝰ: vt ſubueniāt nobis in eo:
in quo nobiſcum ꝯmunicāt. i. qḋ nobiſcū ꝯmune habēt.

Cōmunicāt aūt nobiſcū ſancti generaliter in obiecto
fidei. ſpei. ꝛ caritatis: ꝛ in ipſa caritate. Nā id qḋ credimꝰ
ipſi clare vidēt: qḋ ſꝑamus ſcꝫ beatitudinē: ipſi ꝯphen-
dunt ꝛ ſecuri tenēt: deo quē nos diligimus ipſi fruntꝛ: ea
dem caritate cōſumata: q̄ licet imꝑfecta: ꝛ nos amamus:
qm̄ fidei ꝛ ſpei q̄ nō manēt in patria: ſuccedunt viſio ꝛ tē
tio ſecura. Caritati aūt vie q̄ nō euacuatꝛ: ſed manet non
ſuccedit alia: ſed eadem manens ꝑficitꝛ vt ſit cōſumata.
Cōmunicāt etiam nobiſcū ſpecialiter ī hoc ſacrificio: qm̄
ꝑ medium huiꝰ ſacrificij ꝯſecuti ſunt ſalutē patrie. Ipm̄
enim eſt viaticū ꝑducens ad patriā. vnde dn̄s ait. Jo. 9.
Qui manducat meā carnē ꝛ bibit meum ſanguinem ha
bet vitā eternā: ꝛ ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die.

Etiam in eo ꝯmunicant nobiſcū qꝛ qḋ ipſi ꝑcipiunt
rei veritate: nos frequētamꝰ ſacramentali ſpecie. Cōmu
nio em̄ eſt ꝑceptio vniꝰ ꝛ eiuſdem: in quo vniuntꝛ qui cō
municant q̄uis diuerſi diuerſimode id vnū. ꝑticipent.
Propter hāc igitꝛ ꝯmunionem ſanctoꝝ nobiſcū: fiducia
liter ad eos recurrimus eoꝝ memoriam venerantes: vt

nos fragiles ⁊ mortales mereamur eoꝝ meritis ⁊ precibꝰ ad eoꝝ imortalitatis gloriã ꝑuenire: atqꝫ eoꝝ ſuffragijs de fide ꝑduci ad viſionẽ: de ſpe ad rem. de ſtadio ad brauiũ: de via ad patriã. ☞ Multa ſiquidẽ diſpoſuit dominuꝫ dare viatoribꝰ in tẽpore ⁊ eternitate ꝓpter ſctõꝝ ſuoꝝ merita: vnde ⁊ Azarias orans dñm ait. Daniel.3. Ne auferas a nobis miſericordiã tuam dñe deus noſter: propter abraã dilectũ tuũ: ⁊ Iſaac ſeruũ tuum: ⁊ Jacob ſanctũ tuũ. Et dñs ad ſalomonẽ.3. Regũ.11. Non ſcindã regnũ tuũ in diebus tuis ꝓpter dauid patrẽ tuũ. Et iterum.4. Regũ.20. Saluabo hieruſalẽ ꝓpter me: ⁊ ꝓpter dauid ſeruũ meũ. ☞ Non tñ inuocant̃ ſancti tanq̃ datores bonoꝝ ꝓ quibꝰ oramus. ſed tanq̃ interceſſores apud deũ: bonoꝝ oium largitorẽ. Quare aũt ſancti ꝓ nobis orent (nõ obſtante miſericordiſſima volũtate dei ad nos: propter quã ipſi cura eſt de nobis. vt Petrus ait. Neqꝫ etiã infallibili eius prouidẽtia: qua prouidit multa nobis a ſe donanda. per merita et preces ſanctorum: alias non donanda). Et quomõ ſancti in patria nr̃as preces audiãt fuſas a nobis in via. Quomõ etiã eoꝝ merita nobis proficiãt: cũ ꝓ eis receperint menſurã premij bonã: confertã. coagitatã: ⁊ ſupeffluentẽ: ⁊ pleraqꝫ alia. Vide lec.30. et.31. ☞ Et nota ꝙ neqꝫ ſctõꝝ ve. te. Neqꝫ ꝯfeſſoꝝ memoria ſpecialis ⁊ ex noīe fit mẽtio in canone: q2 patres xp̃m precedentes. licet ſpũaliter: nõ tñ hoc ſacramentũ ꝑceperũt ſacramẽtaliter. Sed ⁊ hec pars canonis ordinata credit̃ priuſq̃ cõfeſſoꝝ memoria ageret̃ in eccl'ia. Etiã q2 in ſacramẽto paſſionis xp̃i: horũ tantũ debuit fieri memoria: q̃ paſſi ſunt ꝓ xp̃o. Oium tñ generalis habet̃ memoria: cũ dr̃: poſt nois aplõꝝ ⁊ martyrũ. (Et oium ſctõꝝ tuoꝝ.) Quomõ aũt ſctõs venerari debeamus: coꝝ beatitudini ꝯgaudendo: fidẽ ⁊ doctrinam Lec.32.

☞ o

immitando: ac eorũ ſuffragia iplorãdo. In hoc diuinaꝫ potentiã: ſapientiam: ⁊ bonitatem laudãtes. Queadmodum quoque pro diuerſis impetrandis: ad diuerſos ſanctos licite recurrere poſſumus: aliaqꝫ in ſanctoruꝫ cultu ſeruanda ⁊ fugienda require. Lec. 32.

Solet aũt ſacerdos cũ dicit ↄmunicãtes ⁊c. ſm ritum multarũ eccl'iarum manus altius tẽdere verſus celũ: vt geſtus corporis ſententie ↄcordet ſermonis: ⁊ cõnexioni militantis eccl'ie cũ triũphante: ꝑ hanc clauſulã ſignificate correſpondendo: altius leuat manus: quaſi volens ſe iungere celeſti electorum ciuitati.

¶ Sequit̃ nunc tertia pars pĩcipalis ſacri canonis. ⁊c.

Lec. 33.

quam in cõmunione ſanctorũ offerimus.

HAnc igitur oblationem

latrie adorationis ſoli deo debite — imediate offerentiũ ſcꝫ ſacerdotũ — omniũ fidelium adiun-

ſeruitutis noſtre: ſed et cuncte

ctorum: voto et conſenſu offerentium — pr̃ clementiſſime

familie tue: queſumus domine

reconciliatus clero ⁊ populo.

vt placatus accipias: dieſqꝫ

vite preſentis — omnia aduerſa nos a te ſeparare conantia repellendo: ⁊ tibi conſentanea inſpirando

noſtros in tua pace diſponas

que a te ſeparat perpetuo corpuſqꝫ ⁊ animã ſine fine cruciat.

atqꝫ ab eterna damnatione

preſeruando ⁊ liberando vt non incidiamus — qui ꝑ grãm finalis electionis a maſſa ꝑditionis ſunt ſeparati

nos eripi: et in electorum tuorũ

ſcd̃m p̃ſentẽ iuſticiã: q̈ p̃deſtinatio eterna nõ mutat̃ vel illa media ↄferẽdo q̃ ab eterno p̃deſtinatis ſunt p̃uiſa: qb⁹ effectũ p̃deſtinatõis ↄſequũtur

iubeas grege numerari. Per

Aliq̄ hoc nō dicūt ꝓpter ꝯnexionē ſequētis orōnis

chriſtū dominū noſtrū. Amen.

☞ Hec eſt pars tertia pricipalis ſacri canonis: i qua poſt ſctōꝝ inuocationē petit acceptio oblatōis ꝛ ſacrificij placida. Primo gn̄aliter. Scd̄o quantū ad ꝯmoda tēporalia ꝛ eterna ſpecialiter. Et tertio quantū ad finem q̄ eſt trāſubſtantiatio principaliter: ſcd̄a ibi (Dieſq3) tertia ibi (Quā oblationē). Circa primū petit ſacerdos vt hec oblatio ſua ſ3 ꝛ cūcte familie xp̄i (oblatio inq̄ debite ſeruitut3. i. cultus latrie ſoli deo debite: q̄ in hoc ſacrificio principaliter deo exhibet intellectu ꝛ affectu: fide ꝛ charitate: profitēdo i hoc ſacramēto fore vere ꝛ realiter deū: primū ꝛ vl̄e oīum principiū: ꝛ finem: ꝛ vt talē diligēdo) placide accipiat: nō quātū eſt ex parte ſacrificij in ſe: q̄m illud deo diſplicere nō poteſt: cū dilectiſſimus fili⁹ ſuus ſibi offerat: in quo ſibi ſemꝑ bene cōplacet: ſ3 petit acceptari quātū eſt ex parte miniſtroꝝ eccl̄ie offerentiū occaſione quoꝝ nōnunq̄ acceptū nō eſt. Dū ſc3 indigne offerūt: q̄bus ꝑ Hierenuā. 9ᵒ c. ait. Quid eſt q̄ dilect⁹ me⁹ in domo mea facit ſcelera multa. Nunq̄d carnes ſancte auferēt a te malicias tuas i q̄b⁹ gl̄iata es: quaſi diceret. Nō. Lec. 32.

☞ Petit ſcd̄o a deo patre vt ſm̄ vniuerſale eius dominiū q̄d habet in celo: terra: atq3 iferno: triplici ſc3 machina mundi. triplicia bona cōferat. In terra trāquilitatē qua dies nr̄os: in ſua pace: nō pace cū mūdo qualis eſt pax pctōꝝum: diſponat. In inferno: vt nos ab eterna dānatione eripiat. In celo vt nos in grege electoꝝ ꝯnumerari iubeat. Per xp̄m dn̄m nr̄m. Qui traditus eſt in manus eoꝝ qui pacē oderūt: qui ad inferna deſcendit: ꝛ patres inde liberauit: qui aſcendēs ad celos preceſſit nobis parare locū: vt veniens nos recipiat ad ſe ipſum: vt vbi ille eſt ꝛ nos ſimus vt promiſit nobis Joañ. 14.

panis ⁊ vini noſtre ſeruitutis et cuncte familie tue — pater clementiſſime

QVã oblationẽ: tu deus in

exiſtẽs tuis creaturis: vel in oibꝰ offerẽtibꝰ: vel in oĩbus hoſtijs: vel in oĩbus modis — nos benedictos efficiendo

omnibus queſumus bene ✠ di

nos celeſtibus aſcribendo — firmã non mutandã

ctam: Aſcrip ✠ tam: ra ✠ tam

nos a ſenſualitate ad recte rõnis dictamina eleuãdo — beneplac tã: ⁊ nos tibi gratos redendo

rationabilem: acceptabilẽqȝ

tua paterna pietate — ex ipſa oblatione panis ⁊ vini

facere digneris: vt nobis

verum — verus — tua oĩpotẽte virtute

cor ✠ pus et ſan ✠ guis fiat.

Sũme ⁊ infinite dilecti qꝛ tibi cõſubſtãtialis ⁊ equalis: in omni rõne diligibilitatis — in cuiꝰ manu potenti nos ⁊ cũcta ſumnius poſiti

dilectiſſimi filij tui domini noſtri

ſaluatoris ⁊ redẽptoris vnici

ieſu chriſti

Hec eſt tertia particula: partis tertie principalis ſacri canonis: in qua petitur perfectio oblationis quantum ad finẽ principalẽ: q̃ eſt tranſubſtantiatio: vt ſcȝ ex eſca et potu materialibus: fiat nobis corpus verũ xp̃i: ⁊ ſanguis eius verus. Et primo petit̃ oblationis grata acceptatio. Scd̃o corporis xp̃i ⁊ ſanguinis conſecratio:

☞ Quo ad primũ petitur ꝙ oblationẽ hãc faciat benedictam effectiue: vt ſcȝ ꝑ ipſam benedicamur ꝑ multi-

plicationē ſpūalium bonorū. Aſcriptā: vt p eam ange‍lorū ſocietati in celo aſcribamur. Ratam id eſt firmā: vt ipa vſqꝫ ad cōſumationē ſeculi pfruamur. Rationabilē: vt peā ſpū vegetati a beſtiali ſenſu exuamur: ad cōgrue diſcerne dum credēda ꝛ agenda. Acceptabilē: p quā tibi deo grati ꝛ acceptabiles reddamur. Que ꝯditiones diffe‍rūt ſacrificijs veteris teſtamēti. Ipſa eñ non fuere bene dicta: qꝛ vacua: tantū ſignificabant ꝛ ꝓmittebant: nō cō‍ferebant ſalutē. Neqꝫ firma: qꝛ ſucceſſione legis gratie reuocata: Nec aſcripta ad perpetuā memoriā qꝛ mutan‍da. Sed nec rationabilia ſpiritū vite conferentia: ſed ma‍gis litteralia ſenſibilia ꝛ carnalia. Nec tandē acceptabi‍lia ꝛ ex ſe deo accepta: ſicut dicit in pſalmiſta: vtiqꝫ holo‍cauſtis nō delectaberis: ſꝫ magis: ne ydolis exiberentur: ꝓmiſſa. Sequit. Ut nobis corpus ꝛ ſanguis fiat. p ſub‍ſtantialē conuerſionē panis ꝛ vini in ipm. Dilectiſſimi fi‍lij tui dñi nři ieſu xpi. Sacerdos cū hec profert poſt in‍clinationē in priori orone factā corpore: ꝛ mente per cor‍dis humilitatē: qua ſe recognoſcit ad tanta miſteria indi‍gnū: ſe erigit corpore: vt mentē ad celū eleuet: obſecratu‍rus: quatinus manna celeſte qđ ſup nos eſt: deſcēdat in ſacrificiū altaris: id patre clementiſſimo efficiente: exem‍plo eius q̄ orādo ait. Ad te leuaui oculos meos q̄ habi‍tas in celis. Eleuat etiā manus ad celū in alto ꝯplicans: ꝛ deponit: ad excitandū cōformiter ad verba: effectum. Quaſi dilectiſſimū patris filiū: amoroſe affectionis bra‍chijs ad ſe ſtringere deſideret: atqꝫ deuotiſſime amplec‍ti. ☞ Format etiā ſacerdos quinqꝫ cruces: tres ſup oblatā ꝛ calicem cōiunctim: in his verbis. Benedictam. Aſcriptā. Ratā. Quartā ſup oblatā tm̄: in verbo: cor‍pus. Quintā ſup calicē tantū in verbo: ꝛ ſanguis. Cuius ratio conformiter ad predicta hec eſt. Quia ſicut per tres

cruces in principio canonis factas ſignificatur xpi tradi
tio. Jta per has quinqȝ cruces deſignat̃ xpi venditio fa
cta triplicib⁹ ꝑſonis: ſcȝ ſacerdotibus: ſcribis: ⁊ phariſeis.
Vel preciū venditōis ſcȝ ter decē argētei. Et ꝑ quartam
⁊ quintā cruces ſignificant̃ ꝑſone: vēditi xpi: ⁊ vēdentis
iude: que qm̄ valde diuerſe fuerunt in dignitate: ſepara
tim fiunt: vna ſuper oblatā: alia ſuper calicē. Alie ratio=
nes ponuntur ab alijs: ſed ille ſufficiant.

Pars quar
ta principa=
lis ſacri cano
nis
Lec. 43.

dilectiſſim⁹ filius tuus — ſcȝ prima die azimorū que fuit xiiij. lune primi menſis

QUi pridie quam pateretur

materialē cōuertendū ſanctificantes in corpus ſuum

accepit panem in ſanctas ac

veneratione latrie propter vnitam deitatem — quarū cōtactu vim dedit vt eſſet materia idonea eukariſtie

venerabiles manus ſuas.

ad deſignandū dignitatē ⁊ arduitatē inſtitutōis hui⁹ ſacramēti: ⁊ qđ po
teſtatē cōficiendi habet a pře ſcđm vtrāqȝ naturā Et vt nos inſtrueret le
uare oculos mentis ⁊ corporis in agendis maxime in hoc ſacramento
conficiendo in celum.

et eleuatis oculis in celum:

a quo omne datū optimū ⁊ oē donū per=fectū deſurſum eſt deſcendens — nā minor potētia nō ſufficit ad tm̄ opus cōueſionis.

ad te deum patrem ſuum oipoten

ꝓ nobis nō pro ſe — ꝓ tāto dono ad nřam ſalutem ordinato — conſecrando

tem: tibi gratias agens bene ✠ di

poſt ꝯſecratōnē ȝ nō pa nē ſȝ panis ſpeciem — ſuis ma nibus — ſingulariter ſin= gulis

xit: fregit: dedit diſcipulis

nō alienis ſꝫ ſibi fide ꝛ charitate adherētib⁹ cū grā℞ actione ꝛ beniuolentia. Non rapite violenter qđ faciūt accedētes idigne.

ſuis dicens. Accipite et man

ſpūaliter: accepitū ſacramentaliter pane in corpus conuerſo in cena preſentes inter quos ꝛ iudas traditor fuit

ducate ex hoc omnes.

Hec eſt pars principalis quarta canonis. In qua premiſſis primo orōnib⁹ ad patrē clementiſſimū ꝓ appoſito℞ muner℞ benedictiōe. Et ſcđo ſctō℞ ꝯmemoratione ꝓ bn̄dictionis impetratione. Addita tertio deprecatione ꝓ oblationis acceptatione: procedit nunc in iſta parte quarta ad ſacrificij ꝑfectionē: ſcꝫ materie idonee ꝛ ſanctificate cōſecrationē qua panis viniqꝫ ſubſtātia in verū corpus xp̄i ꝛ ſanguinē cōuertunt. Et ſubdiuidit pars illa in duas partes. In prima fit cōſecratio panis. in ſcđa vini: ibi. Simili modo poſtq̄ꝫ cenatū eſt. In prima parte premittunt mod⁹ inſtitutionis hui⁹ ſacramēti a xp̄o. Scđo ponit verbo℞ forma qua ꝑficitur ipſa ꝯſecratio: ibi. Hoc eſt eīn. ☞ Circa primū tangit hui⁹ inſtitutiōis tēpus ꝛ hora: cū dicit. Qui pridie quā pateret: id eſt. 14. luna primi mēſis. Nā die. 15. paſſus eſt: ꝛ. 14. q̄ erat prima azimo℞ paſcha comedit cū diſcipulis ſuis ad veſperū poſt cuius eſum dn̄s ſacramentū inſtituit. In ipſa nocte cōprehenſus: mane paraſceue paſche crucifixus eſt: vt manifeſte patet ex decurſu euāgelio℞. Matth. Mar. ꝛ Luce. Licet greci errauerit: dicētes ꝙ xp̄s cenā vna die ꝓuenerit. Quo℞ rōnē ꝛ erroris eo℞ reprobatōes: vide lectione. 34. late. Sequit (accepit panē in ſctās ac venerabiles manus ſuas). Hoc contactu: panē deputauit in materiā hui⁹ ſacrificij. Nā ſicut ſm Bedā xp̄s tactu ſue mūdiſſime carnis dedit vim regeneratiuā aq̄s: deputādo aquā vt eēt materia ſacri bap- Lec. 35.

tiſmi. Ita ⁊ acceptione panis i ſanctas ⁊ venerabiles ma
nus ſuas: vim pani tribuit: vt ex eo tanq̄ ex congrua ma
teria corpus ſuū ꝯfici poſſet. Hec aūt vis aque pani aut
vino data: nō eſt aliqua q̄litas aut entitas poſitiua aque
pani vel vino impreſſa. Sed eſt deputatio hoꝝ a deo vt
eſſent materia congrua ſacramētoꝝ baptiſmi ⁊ eukariſtie

Eſt autem concors omniū catholicorum doctorum ſen
tentia: ꝙ materia neceſſaria ad conſecrationē eukariſtie
eſt panis ⁊ vinum de vuis vitium expreſſum. ☞ Sed
vtrum omnis panis et vinū ſit apta materia eukariſtie
ſunt opiniones doctorum. Sunt qui dicunt qꝺ ſolus pa
nis triticeus eſt materia apta eukariſtie ſub ſpeciebus pa
nis conſecrande. Ita qꝺ ſi conſecratio in pane ſpelticeo:
ordeaceo: vel ſiligineo attemptaretur nihil fieret. Cuius
precipuam cauſam dicūt eſſe diuinā inſtitutionem: quā
ex eo colligunt: quia chriſtus ſe grano frumēti compara
uit. Ioā. 12. Niſi granum frumēti ⁊c̄. Frumētum autem
vt dicunt triticum ſignificat. ☞ Alij tenent oppoſi=
tum dicentes omnē panem vſualem: ſiue de tritico: ſiue
de ſpelta ſeu alio grano: vnde vſualiter panis conficitur
eſſe materiam aptam: ita vt in illis fieri poteſt cōſecratio
dum tn̄ ſit coctus de grano ariſte: q̄ñ coctus de fabis: len
tibus: aut piſis non eſt materia apta. De harum opinio
nū motiuis late habes. lic. 35 Cautiꝰ itaq3 eſt ac cōſultiꝰ
vti pane triticeo in ꝯſecratione eukariſtie: qꝛ ibi nulla eſt
opinio contraria: licet opinio prima tenens ꝙ in ſolo pa
ne triticeo fiat conſecratio: nō ſit ſufficienṫ fundata: imo
forte nec probabilis vt patet loco allegato. Utrū etiam
omnis panis triticeus ſit ꝯueniens materia: queſtio eſſe
poſſet. Ad quod breuiter dicit̄: qꝺ ſic ſiue ſit azimus ſiue
fermentatꝰ. dū modo tn̄ coctus eſt qꝛ paſta non eſt apta
materia cōſecrationis: q̄ñ paſta nō eſt panis nec aptum

hominis nutrimentū. Qđ aūt vterqȝ panis tā azimus ꝙ̄
fermentatꝰ ſit apta materia ꝯſecrationis eukariſtie patet
qm̄ non differūt ſm ſpeciē ſed ſolo accidente. Et ſicut
indifferēter ex vino albo ⁊ rubeo ꝯficit̄: licet xp̄s in altero
tātū confecit: ita nō tamē in azimo in quo xp̄s confecit: ſʒ
etiam in fermamēto cōfici poteſt: nā ⁊ greci vere conficiūt
ceteris paribus qui in fermētato celebrant. Et romana
eccleſia a pricipio in azimo ad xp̄i imitationē cōfecit. Or
ta aūt hereſi Ebionitaꝝ qui cōpellebant xp̄ianos ꝑ lega
lium obſeruationē iudaiſare: ⁊ ꝑ hoc aſſerebant nō niſi in
azimo fieri conſecrationē. Ad huiꝰ hereſis confutationē
eccleſia romana in fermētato cōſecrauit. Hereſi aūt hac
extincta: ad priorem ritum rediit celebrādi in azimo: quē
⁊ nunc tenet: cui ⁊ quilibet latinus ſe cōformare tenetur
de neceſſitate: non ſacramenti: ſed cōſecrātis ita quod ſi
ſacerdos nūc in fermentato celebraret: vere quidem con
ficeret: ſed ſic conficiendo peccaret. De hoc lec. 34. Lec. 35.
☞ Sed ad huc dubiū eſt: quāti panes ⁊ quot vna cō
ſecratione conſecrari poſſent: ſic de vino: Ad qđ dicēdū.
ꝙ tot et tanti: quot ⁊ quanti poſſunt eſſe in proſpectu ce
lebrātis. Non poteſt aūt ſacerdos panem abſentem cōſe
crare: puta celebrans in eccleſia non poteſt cōſecrare om
nem panē exiſtentē in foro: neqȝ vinū in celario. Tū qr in
forma conſecrationis ponit̄ ꝓnomē demoſtratiuū (hoc)
quod nō demoſtrat niſi contētū ſub ſpeciebus preſenti-
bus oculis. Tū quia ad conſecrandū reqritur intētio ſa-
cerdotis que ferat̄ ſuper certā materiā quā intendit con
ſecrare: hoc autē fieri non poteſt abſente materia. Vnde
ſtans in foro: ōmes panes ibi exinſtētes in ſuo proſpectu
ad quos dirigeret ſuā intentionē conſecrare poſſet. Dum
eñ ſacerdos materiam habet preſentē ad quā determi-
nate dirigit intētionē conſecrādi: omia aſſunt ſubſtātia-

lia que ad conficiēdam eukariſtiam requirunt. Ideo fit
Lec.39. conſecratio. De hoc lec.37. ☞ Sed circa hec verba
Benedixit: fregit: deditq; ⁊ c̃. Dubiū eſt quē ordinē xp̄s
obſeruauit: et q̄bus v̄bis cōſecrauit: et ſunt diuerſe opini
ōes: doctorꝝ. Nā potuit xp̄s tanq̄ꝫ deus cōſecrare: ⁊ panē
in corpus ſuū cōuertere: ac vinū in ſanguinem ꝓpria vir
tute diuina ſine prolatione quorūcūq; verborū ſicut ſo-
la voluntate celum et terrā a principio creauit. Potuit
etiā proferre quedā verba ſecreta ⁊ ſic benedicēdo cōſecra
re. Potuit ⁊ hijs verbis: hoc eſt corpꝰ meū: quibꝰ ⁊ nos
conſecramus ex ſua inſtitutione ⁊ ipſe cōficere. Potuit
deniq; prius cōficere: ⁊ poſtea diuidere ac dicere. Acci-
pite ⁊ c̃. aut priꝰ diuidere ⁊ poteſt tradēdo ⁊ dicēdo: hoc
eſt corpus meū cōſecrare. Quod horꝝ aūt fecerit non eſt
certū ex ſcriptura. Eſt tamē comunior. opi. quod xp̄s acci
piendo panē in manu benedixit ι cōſecrando his verbis
hoc eſt corpꝰ meū: ac deinde fregit ac dedit diſcipulis di
cens. Accipite ⁊ mādücate ex hoc ōnes: ⁊ ſm̄ hoc eiſdē
Lec.37. verbis conſecrauit q̄bus ⁊ nos. De quo lec.36. ☞ Et
nota quod inter diſcipulos xp̄i fuit ⁊ iudas: cui etiā do-
minꝰ tradidit ſacra miſteria. licet eū nouerat indignum
quoniā ꝓpter occulta peccata: ſubtrahēda non eſt euka
riſtia: dū p̱ hoc ſequeret manifeſtatio occulti peccatoris
Nō aūt dādo iude panem intinctū: dedit ei corpꝰ ſuū: ſꝫ
prius cū alijs dederat ⁊ iude: ⁊ poſt ꝯmunionē dedit pa-
nem intīctū: vt dicit. Mgr̄ diſt. xj. li. 4. vide d̄ hoc lec.37
☞ Sciendū etiā quod xp̄s dedit diſcipulis ſuis in ce
na corpus ſuū tale q̄le tunc habuit: id eſt mortale. Nos
ſumimus quale nunc habet: id eſt glorioſum ⁊ immorta
le. Et licet corpus xp̄i ſumptum a diſcipulis fuerit mor-
tale. Nō tamē propter hoc fuerat a diſcipulis mādūcāti
bus diſcerptum: vulneratū aut leſum: aut in pecias ꝯmi

nutum:qꝛ vt in ſacramento: quia non eſt attingibile ab
agẽte materiali:agente ꝓtractũ quia eſt ibi quãtitatiue
qui modus exiſtendi requerit in paſſo vt ſuſcipere poſſit
actionem cauſe materialis. De hoc lec. 37. ☞ Eſt etiã
cõmunis doctorum ſentẽtia quod ⁊ chriſtus primo par
ticipauit de hoc ſacramẽto ſumẽdo ſub ſpecie panis cor
pus ſuum et bibendo ſub ſpecie vini ſanguinẽ propriũ.
Sicut ⁊ circumciſionem accepit ⁊ baptiſmũ:non neceſſi
tate purgationis ſed vt inſtitutor noue legis ⁊ ſacramẽ-
torum:prior legem qua non ligabatur ſeruaret:in exem-
plũ eorũ quibꝰ legẽ dedit:vt eſſent ad ſeruãdũ eã prompti
ores:⁊ cõtennẽtes eſſent inexcuſabiles:ſicqȝ ſẽp priꝰ face
ret:⁊ deinde doceret iuxta lucã in actibus. de quo lec. 38.
☞ Circa geſtus in prolatione huiꝰ clauſule ſeruan
dos nota:q̄ mos ⁊ Rubrica romani ordinarij habet quod
ſacerdos dicens hec verba. Qui pridie: pollices ⁊ indices
vtriuſqȝ manus ducat ſuper pallam altaris tergens eos
licet eoſdem añ canonis inceptionem lauerit. Ad deſi-
gnandum quod ſacrificium non niſi mundis manibus
nullo pollutis vicio:debet venerabiliter ac cum ſumma
reuerentia contrectari. Ea propter ⁊ epiſcopus: ordinãs
manus ſacerdotũ chriſmate vngit ⁊ ſanctificat vt digne
ſacratis manibus tractent hoſtiam ſalutarem. Non aũt
hoc fit:ne corpus xp̄i ſub ſpeciebus ſacramẽtalibus tan
gendum corporali imundicia manuũ polluatur: qm̄ non
ip̄m corpꝰ:ſȝ ſpecies panis digitis cõtigunt:cũ vt ſupra
dictum eſt:corpus nõ eſt ſub ſpeciebus eo modo ſcȝ q̄nti
tatiuo quo tangi poteſt:ſed fit ad excitactonem reueren-
tie ſpũalis:quã corporalis mũdicia p̄figurat.
☞ Terſis aũt digitis:hoſtiã de palla ſumet in manꝰ
exemplo xp̄i qui panem accepit in manus ſuas ipſum cõ
ſecraturus; dans ſacerdotibus exemplũ ſimiliter faciẽ-

di. Caueat tñ ſacerdos ne hoſtiã multũ eleuet ante cõſe cratione͂:ne circunſtãs a latere ppl'ſ:hoſtiã nondũ conſe cratã: vt vulgo dicit:adoret. Unde culpãd' eſt mos ille ſacerdotũ:q̃ dum pane͂ de altari in manuȝ accipere volũt pri' corã pane genuflectũt aut inclinãt:cũ tñ ibi nõdũ ſit adorandũ corpus xp̃i ꝓpter vnitã deitate͂:ſed tm̃ pa nis ꝑſequẽtia verba in corpus xp̃i cõuertend'. ☞ De inde facit duas cruces ſeparatim vnã ſup pane͂ in verbo corpus:aliã ſup calice͂ in verbo ſanguis. Tum vt mate ria panis ⁊ vini ſanctificet. Nam cruce xp̃i oĩa ſanctifi cant. Tum ad repreſentandũ inſtitutione͂ hui' ſacrame͂ ti in materia panis ⁊ vini:qua preſignabatur paſſio xp̃i. Uel ad ſignificandũ ꝙ xp̃s paſſus eſt in corpore ſimul ⁊ in aĩa:ideo vna crux ſignat ſup pane͂ in corpus xp̃i ꝯuer tendũ. Alia ſup vinum in xp̃i ſanguinem traſmutandũ: In ſanguine autem ſedes eſt anime ſicut ſcriptũ eſt:ani ma carnis in ſanguine eſt. Leuit.17.

qđ ſub iſtis ſpecieb' in fine ꝓlationis horum verborũ continetur verum ⁊ naturale ex virgi ne genitum ⁊c.

Lectio.38

HOc eſt enim corpus meum.

☞ Premiſſa ſacramẽti inſtitutõe quãtũ ad tẽpus:⁊ materiã:modũ:fine͂:⁊ rõneȝ motiuã:facta a xp̃o:ſubdit verboꝝ forma:q̃bus ꝑficit ipa cõſecratio. Ubi primo ad uertẽdũ ꝙ multũ refert loqui de forma ꝯſecratõis euka riſtie:⁊ de forma ſacramẽti eukariſtie. Nam nulla verba ſũt forma ſacramẽti eukariſtie. Forma eñ ſacramẽti eſt ps ſacramẽti:nulla aũt verba ſunt ptes ſacri eukariſtie. Nã eukariſtia ſiue ſacrȝ eukariſtie qđ ide͂ eſt:eſt ſpẽs pa nis ⁊ vini:ſub q̃bus ꝯtinent corp' ⁊ ſanguis xp̃i. Spẽs aũt ille ſunt res ꝑmanẽtes:vba vero ſũt res ſucceſſiue: quoꝝ ee͂ ꝯſiſtit i quodã fluxu ⁊ fieri:q nõ pñt eſſe ptes rei

permanentis. Verba autem dicunt forma conſecratõis: ſm̄ contrictõem intrãſitiuã: id eſt forma que eſt cõſecratio. Cum eñ in ſacramẽtis ponim⁹ materiã ⁊ formã: nõ accipiunt materia et forma pro partib⁹ cõpoſiti ſubſtantialis: neq3 pro ſubiecto ⁊ aliquo ſibi inherente. ſiue ſubſtantia ſiue accidente. Sed quia in ſacramẽtis alijs ab eukariſtia: cõcurrũt alique res materiales ſenſibiles: vt aq̄ in baptiſmate: oleũ in vnctione. Et etiã quedã verba in amminiſtrãtõe ſacramẽti proferẽda. Res materiales dicunt materia: et verba dicunt forma: vt in baptiſmate aqua dr̄ materia: ⁊ hec verba Ego te baptizo ⁊c̄. forma. licet aqua non ſit ſubiectũ hoꝝ verboꝝ: ſed aer fractus in ore: nec ex aqua et verbis conſtituit aliquod vnum cui⁹ ſint partes eſſentiales cõponentes. Et ſic in conſecratione eukariſtie requirit panis ⁊ vinũ cõſecrandi: et verba quibus fit conſecratio. Et ſic panis ⁊ vinũ dicunt materia cõſecrationis: verba vero forma: que tñ verba realiter ſunt ipſa conſecratio. qm̄ ꝯſecratio nihil aliud eſt niſi prolatio verboꝝ ſiue verba prolata quibus fit conuerſio panis in corpus ⁊ vini in ſanguinẽ xp̄i. Item quãdo incipit eſſe eukariſtia iam verba ſunt finita vt patebit et ita tũc nõ ſunt. Quod vero nõ eſt: non eſt pars exiſtẽtis: vnde maifeſtũ eſt ꝙ verba nõ ſunt forma neq3 partes eukariſtie. Si queris q̄ ergo eſt forma eukariſtie. Dicendum ꝙ eukariſtia eſt quedã forma: ſc3 ſpecies ſiue accidentia panis ⁊ vini q̄ ꝑ ſe ſtãt et in nullo ſubiecto recipiunt. ideo nõ eſt ibi aſſignare formã preter ſpecies: nec ibi eſt aliq̄ materia. Nã ſole iſte ſpecies ꝯſtituũt ſacramẽtũ eukariſtie Quia tñ ſpecies ille ſunt ſacramentũ: ideo ſunt ſigna rei ꝯtente propter qđ nonnulli dicunt ꝙ ipſa ſignificatio ſpecieꝝ ſit forma eukariſtie: ⁊ ſpecies ipſe velut materia. Verum q2 ſignificatio nõ diſtinguit a ſigno ſignificante

ſecundū probabilem opionē. Jdeo ſm eam nō erit diſtin
ctio inter formā ⁊ materiā eukariſtie. co ꝙ ſole ſpecies ſūt
eukariſtia. ☞ Conſeqnter ergo loquēdo de forma cō
ſecrationis. Eſt hec catholica veritas ꝙ hec quattuor di
ctōes. Hoc: eſt: corpus: meū: ſunt forma cōſecratōis Hijs
eīn verbis cōficit eukariſtia: hoc eſt ad ꝓlationē hoꝝ ver
boꝝ: ſubſtātia panis ꝯuertit in verū corp⁹ xpi. Jtaqȝ in
primo inſtāti nō eſſe verboꝝ: quādo iam ꝑfecte finita ſūt
deſinit eſſe ſubſtātia panis: ⁊ incipit eſſe corp⁹ xpi: ſub eiſ
dē accidētib⁹ ſeu ſub ſpeciebus: ſub q̄bus fuit ſubſtātia
panis. Et hoc verū: ſi verba ꝓferunt a ſacerdote intētōe
ꝯſecrandi ſup debitā materiā. Qꝛ aūt addit (eīn) ex inſti
tutione eccl'ie factū eſt: ꝓpter ꝯnexionē forme ad p̄ceden
tia: q̄ coniūctio eīn: nō eſt de neceſſitate ꝯſecratōis: qꝛ ea
dimiſſa nihilominus fieret ꝯſecratio: licet ſacerdos ex ꝓ-
poſito omittēs peccaret mortaliter. Tenet eīn ſe cōforma
re ordinatōi eccl'ie. Quecūqȝ aūt dictio ex his quattuor
Hoc: eſt: corp⁹: meū: ſiue ex ꝓpoſito: ſiue inaduertēter om
mitteret nō fieret conſecratio. Et hoc late Lec. 38.
☞ Sed q̄d ſi cetera verba p̄cedētia omitterent. Reſ-
pōdet: licet hic Scot⁹ ſit alteri⁹ opinionis: tn̄ hoc ꝯmu-
niter tenēt doc: ꝙ hec quattuor ſola ſufficiūt ad effectum
ꝯſacrationis. Vn̄ ſi ſacerdos intentōne ꝯſecrādi hec ſola
quattuor verba ſup debitā materiā ꝓferret: omnib⁹ p̄ce
dentib⁹ ⁊ ſeqntibus omiſſis: vere cōſecraret: licet ſic ꝯſe-
crādo grauiter peccaret: de quo ī dicta Lec. 38. ☞ Si
querit q̄d ſi hijs verbis alia verba addant aut mutent ꝑ
tranſpoſitiōem aut alioꝝ equiualentiū poſitōem. Reſpō
detur breuiter: ꝙ dupliciter poteſt fieri mutatio verborū
aut ſic: ꝙ nō obſtāte illa mutatione manet oīno idem ſen
ſus verboꝝ in animo audiētis: et verboꝝ ſignificatōem
intelligentis ſm vſus accomodatōem, vt loquit Alexā

der de ales: vt ſi loco illoruʒ ponerent alia eis ſynonima: puta loco latinoꝝ greca. hebraica: aut vulgaria eis correſpōdētia. Sic nō impedit cōſecratio: patet qꝛ greci ſuis verbis ꝯſecrant. ꝛ xp̄s et ap̄li verbis hebraicis conſecrarunt Similiter ſi ꝑ additionē alicuiꝰ verbi in principio: medio: aut fine: vel trāſpoſitionem: nō mutat ſeuſus: nō impedit conſecratio. Si vero ꝑ mutationē mutat ſenſus orationis nō fit conſecratio. Et dicitur notanter: ſi loco illoꝝ ponant verba ſynonima: quoniā ſi ponerent alia conuertibilia: generaliora vel ſpecialiora: ſuꝑiora vel inferiora: aut diſparata nō fieret cōſecratio. Ut ſi dicerem: hoc eſt caro mea: vel hoc eſt ſubſtātia mea: ſiue hoc eſt ſeptupedale meū: aut hoc eſt corpꝰ xp̄i: ꝛ ſic de aliis multꝭ

Dicit etiā ſm vſus accomodationē qm̄ ſi quis ex ignorātia: aut lingue lapſu: diceret hoc eſt corpꝰ meꝰ: vel hoc eſt corpū meum: licet verba hec ſm inſtitutōem non habent eundē ſenſum: eo ꝙ corpū nihil ſignificat: tn̄ accomodato vſu loquendi: audiens idem cōcipet ꝑ illas. hoc eſt corpus meum: et hoc eſt corpus meꝰ. Et qđ dictū eſt. veritatē habet: dūmodo huiꝰ modi variatio nō ſit cauſa introducende hereſis aut erroris: qm̄ quecūqꝫ variatio fieret etiam per terminos ſynoīos hac de cauſa: non fieret conſecratio. quia ſic ſemper variatur debita conſecrātis intentio. Et de hoc latius Lec. 38. prope finem.

☞ Solet etiam hic queri de efficatia forme: hoc eſt Lec. 39.
quid fiat per prolationem ſiue conſecrationem huiꝰ forme rite prolate. Ad hoc breuiter reſpōdet: ꝙ his verbis rite prolatis. i. a miniſtro idoneo: debita intentione: ꝛ ſuper conueniēte materia: trāſſubſtanciat panis ſubſtātia. ſiue conuertit in verum corpus xp̄i: ſumptum de virgine tale quale eſt in ſua naturali conſiſtentia. Hec reſponſio eſt articulus fidei: a chriſto reuelatus: ab euangeliſtis

deſcriptus:ab apoſtolis creditus: a paulo predicat⁹:ab
vniuerſali eccleſia approbatus. Dicitur rite:qꝛ ſi defice=
ret aliquid aliorum de neceſſitate ad conſecratione̅ requi
Lec.40 ſitoꝝ tunc nihil fieret. Dicit̃ tra̅ſſubſtantiat̃ vel
conuertit̃:qꝛ his verbis prolatis in primo no̅ eſſe verbo
ru̅:deſinit eſſe panis ſm ſe:⁊ totum ſui.i.ſm materia̅ ⁊ for
ma̅.manentib⁹ tn̄ accidentib⁹:colore ſapore: ⁊ q̄litatib⁹
primis:⁊ ſub eiſdem accidentib⁹ incipit eſſe veru̅ corpus
xp̄i. Et qꝛ mutatio illa eſt ſubſtantialis:qꝛ ſubſta̅tiaru̅: q̄
rum vna deſinit ſimpliciter.puta panis Alia ſcz corpus
xp̄i non incipit eſſe ſimpliciter:qꝛ prius fuit: licet inciperet
eſſe de nouo ſi prius no̅ fuiſſet:ſed incipit eſſe ibi:vbi pri⁹
non fuit ſcz ſub accide̅tibus ſub q̄bus fuit panis. Et tu̅c eſt
ibi tra̅ſitus ſubſtantiaꝝ:ideo dꝛ tra̅ſubſtantio:quaſi vni⁹
ſubſta̅tie in aliam verſi:oque verſio nihil aliud dicit niſi
vnius deſitione̅ ſcz panis:⁊ alterius inceptione̅ q̄na̅tum
ad eſſe in loco ſiue ſub ſpeciebus:in quo ⁊ ſub q̄bus fuit
ſubſta̅tia panis. No̅ ergo in hac co̅uerſione ſubſta̅tia pa=
nis fit corpus xp̄i: nihil em̄ nouu̅ addit̃ corpori xp̄i: nec
corpus xp̄i ſubſtantialiter mutat̃:licet ſubſta̅tialiter ſuc
cedat:⁊ ꝑ hoc vnu̅ co̅uerti in aliud no̅ eſt vnu̅ fieri aliud.
ſed vt dictu̅ eſt:eſt vnum ſuccedere alteri ad intellectum
premiſſum. De hoc lati⁹. Lec.40 Dicit̃ in verum cor=
pus xp̄i:qꝛ non in anima̅ nec in ſanguine̅ : neq3 in deita
tem:q̄muis ibi vere ſit deitas ſanguis ⁊ aı̄a. Illa em̄ ſu̅t
ibi non ꝑ conuerſione̅:ſed per modum ꝯmita̅tie vt ſtatim
dicet̃. Dicitur quale eſt in ſua ꝯſiſtentia naturali: Nam
ꝑ iſta̅ ꝯuerſione̅ ibi eſt corp⁹ xp̄i eo modo quo eſt extra ſa
cramentu̅:q̄ntum ad ſibi inhere̅tia. Vn̄ ſi extra no̅ eſſet
viuum:ſicut in triduo mortis:etia̅ ſub hoſtia no̅ eſſet vi=
uu̅: ſi extra eſſet a ſanguine aut a deitate ſepatum ſolum
corpus eſſet ſub hoſtia ſine aı̄a ſanguine ⁊ deitate.

Unde illud dr̄ eſſe ibi ex vi conuerſionis quod eſſet ibi facta conuerſione ſiue conſecratione: qualitercūq; ſe haberet in ſubſiſtentia naturali. Uñ patet quod corpus in qd̄ conuertit panis ſubſtantia: nihil aliud eſt quā illud quod per animā xp̄i viuificat: qd̄ idē fuit numero in xp̄o viuente ⁊ mortuo: in ſepulcro: in cruce: ⁊ in celo: ſiue ſit materia prima ſiue materia formata aliqua forma p̄uia forme vitali: ſm aliquoꝝ op. quam tñ non credo veram: Lec. 41.

☞ Et qꝛ nunc de facto corpus chriſti in ſua naturali conſiſtentia puta in celo eſt viuum: imortale glorioſum habens animā ⁊ ſanguinem: ideo corpus chriſti eſt in ſacramēto vi cōuerſionis. Predicta vero cōmitanter: ⁊ eſt ibi viuum: immortale glorioſum: habens animā ⁊ ſanguinem: et ita dicit ibi eſſe anima: nō ex conuerſione: ſed ex conconmitantia. Lec. 42.

☞ Fit aūt hec conuerſio non virtute aliqua creata: ſed virtute increata diuina: aſſiſtente ſuo ſigno ſcȝ verbis cōſecrationis rite ꝓlatis: ex pactōe diuina. Pactū eñ fecit xp̄s cū eccl'ia p̄ diſcipulos repreſentata quod ad ꝓlationē hoꝝ verboꝝ ipſe vult aſſiſtere et panē in corpus ſuum conuertere.

☞ Eſt ergo in ſacramento eukariſtie chriſtus totus: id eſt ſecūdū humanā naturā ⁊ diuinā et ſm omnes partes humane nature eſſentiales: integrales. ⁊ organicas. cū ſingularū ꝓprietatibus ⁊ qualitatibꝰ. tā ſp̄ualibꝰ virtutibus ⁊ gratia: q̄ corporalibꝰ quibus nūc p̄ficit in celo. Non tamen eſt ibi circūſcriptiue ſeu localiter: vt puta pars in parte ⁊ totum in toto: ſed diffinitiue quomodo aīa eſſe dicit in corpore: quia totꝰ in toto: ⁊ totꝰ ſub qualibet p̄te hoſtie. ſine tamē partiū confuſione ſed manente perfecta eaꝝ diſtinctione: nō q̄dem locali: quia omēs partes ſimul ſunt reſpectu cuiuſcūq; partis hoſtie: ⁊ loci circunſtātis: ſed realiter per quam vna non eſt alia. De quo Lec. 43.

Lec.47. ☞ Et ſicut eſt totus xp̄s ſub q̄libet particula hoſtie. Ita eſt tot⁹ ſub diuerſis hoſtijs cōſecratis: ſine locali motu de vna ad aliā: p aerē mediū. ſicut nec mouet̄ de celo p aerem et elemēta media deſcēdendo ad hoſtiā tp̄e ꝯſecrationis: ſed manens in celo: de nouo incipit eſſe ſub hoſtia non p motū localē: ſed p ꝯuerſionē panis in ip̄m virtute diuina: ad prolationē legittimā verboꝝ cōſecrationis: Sic manēs in vna hoſtia conſecrata: incipit eſſe in alia: ſine locali motione qua relinquat priorē: licet de nouo incipiat habere locum poſteriorem. De quo Lec.45.

Lec.45. Accidētia aūt panis virtute diuina cōſeruantur eadē numero ſine ſubiecto. Que etiā agūt ⁊ paciunt̄ corrūpunt̄ ⁊ generant̄ teſte expiētia p oīa: ac ſi eſſent in ſubiecto. Nā hoſtia infrigidat̄: caleſit: humectat̄: exiccat̄: color mutat̄. ⁊ c̄. poſt cōuerſionē deſinente pane ſicut ante. dū ſubſiſtebāt in pane. Agente hoc diuina virtute: ne expiētia ſumat̄ de p̄ſentia corpis chriſti: p quā euacuaret̄ meritum fidei. ☞ Utrū aūt ille mutationes fiant virtute naturali eſt ꝓblema neutrū: ꝓ vtraqꝫ parte ꝓbabile: vnde poteſt dici: ꝙ ſola virtute diuina oīa illa fiant extra ſubiectū que fierent naturali virtute: ſi adhuc ibi eſſet ſubiectū: q̄ agens naturale p̄ſupponit in ſua actione ſubiectū: poteſt etiam dici ꝙ ille actiones ⁊ paſſiones circa ſpecies ſacramētales apparētes fiunt a cauſis naturalib⁹: ⁊ licet ille non agat niſi in ſubiecto p̄ſuppoſito: nullo cōcurrēte miraculo. Secus tamē ſi precedit vel cōcomitat̄ miraculum: ſicut in propoſito: q̄ precedit miraculū: quo accidētia ſunt ſine ſubiecto: et cōmitat̄ quo ad accidētia de nouo generata: ideo poteſt agens naturale producere effectus ſuos licet nō ſit ſubiectū recipiens. Et licet maneāt accidentia panis: nō tamē efficiunt corpus xp̄i ſub eis ex

iſtens quia ei non inherent nec ipſm denominant. Non enim corpus chriſti eſt albū albedine apparente: aut calidū aut frigidū. ꝛc. Sed qualificatꝛ ſuis accidentibꝰ: quibus qualificatur in naturali cōſiſtentia in celo: licet ille a ſuis actionibus ꝛ paſſionibus ſuſpendantꝛ: aut virtute corporis glorificati aut virtute diuina: eadē ratione qua ſupra: ne expientia ſumatꝛ de preſentia corporis xpi. Aut ſuſpenduntꝛ a ſuis actionibꝰ ppter modū exiſtēdi ſub ſacramēto. Exiſtunt eñ ibi nō quātitatiue. Ad actionē vero ꝛ paſſionem materialē requiritꝛ: ꝙ tā agentia ꝙ patientia corporalia: ſint ī ſubiectis ſuis ꝛ locis quātitatiue ꝛ deſcriptiue: ſecundum opinionem multoꝝ. Et de hoc late Lec. 45.

His itaqꝫ premiſſis redeamus ad formā conſecrationis inquirendo quid ſignificent termini eius: ꝛ an vera ſit vel falſa. Ubi videtur ſentire dominus Innocentius in libro de officio miſſe parte. 3. capi. 6. et. 9. ꝙ verba illa. Hoc eſt corpus meum: non proferuntur a ſacerdote ſignificatiue ſed recitatiue: vt a chriſto dicta qḋ eſt dicere. quod illa oratio. Hoc eſt corpus meum: accipitur materialiter: ad quam ſuppoſitionē materialē reſtringuntꝛ per participiū (dicens) Sicut cum dico. xp̄s loquebatꝛ ad petrum dicens. Tu es petrus. ꝛc. vbi hec oratio: tu es petrus: accipitur materialiter. Non enim hoc dicēs aliud intendo dicere: niſi ꝙ chriſtus dixit hanc orationē tu es petrus. Sic ſacerdos in hoc loco canonis refert facta et verba xp̄i: et ideo dicendo. Hoc eſt corpus meum: nihil aliud vult dicere: niſi quod xp̄s accipiens panem in ſuas manus dixit hanc orationem. Hoc eſt corpus meum. Et ſecundum hoc nihil demonſtratur per (hoc). et (meum). et nihil ſignificatur per (eſt). et (corpus) Et ex conſequenti (hoc eſt corpus meū) nō eſt oratio nec pro- Lec: 48.

poſito. nec vera nec falſa: ſed ſimplex terminus materia
liter tentus: licet vſu loquendi dicat̃ oratio Et nihilomi
nus eſt conſecratiua: id eſt ad talē prolationē fit conſecra
tio ⁊ conuerſio panis in corpus chriſti. Nec eſt cōſecrati=
ua vt vera vel falſa: ſed vt inſtituta a xp̄o vt ſit forma cō
ſecrationis. Poteſt enim chriſt⁹ virtute diuina quodcū
q; ſignū inſtituere: ⁊ ſe determinare ꝙ ad exhibitionē hu
ius ſigni velit cōuertere panē in ſuum corpus: ⁊ vinū in
ſanguinem. Nam hoc ipſum facere poſſet nullo ſigno
ad hoc impoſito. Et hic modus faciliter euadit omnes
difficultates que moueri ſolent de veritate huius oratio
nis: ⁊ de eo quid demoſtret (hoc) Et quod tempus im=
portet (eſt) ☞ Quod etiā difficilius eſt ſaluare in for
ma ſanguinis: vbi ponitur verbū preſentis tēporis (eſt)
et futuri temporis (effundetur) Quod ſi importat ſ̄m
ſuam ſignificationē tempus futurum: eſt manifeſte falſa:
cum ſanguis nō effundetur ſed effuſus eſt. Illam opinio
nē etiam tenet. Gloſa in ca. qui ſcelerate. de ꝯſe. diſt. 2. Et
videtur multū ꝓbabilis. et vt dictū eſt facilis: licet Ale=
xander de ales et beatus Thomas et alij cōmuniter eam
non ſequantur. ☞ Eſt ergo alia opinio: ꝙ oratio de
Lec. 47. qua ſermo: accipitur ſignificatiue: et tūc difficultas eſt: q̄d
demōſtret (hoc) Et quod temp⁹ importet (eſt) De alijs
duob⁹ terminis: ſcilicet corpus meū: dubiū non eſt. quin
importent corpus xp̄i. De primo dicendū eſt ꝙ (hoc) de
monſtrat illud quod ꝑ idē ꝓnomē demoſtrauit chriſtus
in cena vltima proferens hanc orationē. Accipite ⁊ man
ducate. Hoc eſt corpus meū. Vñ ſine ambiguitate dicē=
dum ꝙ (hoc) demoſtrat non panem: nec ſpecies eius: ſed
verum corpus chriſti quod eſt ſub ſpeciebus in fine ora
tionis: q2 cum hec oratio. Hoc eſt corpus meū: ſit prepo
ſitio affirmatiua: neceſſe eſt quod extrema ſupponāt pro

eodem: vt ſit vera Predicatum autem ſupponit pro ve=
ro corpore chriſti.ſcʒ corpus meum. Loquitur enim ſa
cerdos hanc orationem:non in perſona ſua:ſed in perſo=
na chriſti. Ergo ⁊ ſubiectum:ſcʒ hoc:ſupponit ꝓ eodem:
demonſtrat ergo corpus chriſti. Et ſi dicis:corpus xp̄i
nondum eſt ibi quando profertur(hoc)et ꝑ conſequens
non demonſtrat per(hoc) quia (hoc) demonſtrat illud
quod ibi eſt tempore ſue prolationis: et tunc ad huc eſt
ibi panis:quoniam durante oratione illa:non eſt ibi cor
pus chriſti ſed tantū in primo inſtanti nō eſſe orationis:
ſcʒ completa vltima ſillaba orationis:eſt ibi corpus xp̄i:
Nā primū nō eſſe verboꝝ eſt primū eſſe corporis xp̄i ſub
illis ſpeciebus. Ad ꝙ dicendū.ꝙ(hoc) demoſtrat corp⁹
xp̄i in ordine ad copulā(eſt)et ergo ſufficit ꝙ corpus xp̄i
eſt ibi pro aliqua parte temporis importati per(eſt)
Reſtat ergo difficultas quod tempus importat(eſt) Ad
quod breuiter dicendū:qđ(eſt)non importat tantū tem
pus coexiſtens ſue prolationi:ſed mai⁹ tēpus. Nā(eſt)im
portat temp⁹ preſens:et omne tēpus includens preſens
nunc dicit̄ p̄ſens:ſicut p̄ſens hora:p̄ſens dies:p̄ſens an=
nus. Unde(eſt)in hac oratione. importat totū tempus
ꝓlationis ꝑfecte orationis hui⁹. Hoc eſt corp⁹ meū: qđ
in cludit primū inſtās nō eſſe oratiōis:qꝛ ante hoc inſtās
nō eſt ꝑfecta oratiōis ꝓlatio:⁊ ꝓ illo iſtāti eſt ibi corpus
xp̄i. Unde eſt ſenſus. Hoc qđ eſt ſub ſpecie h⁹ panis:poſt
cōpletā ꝓlationem hui⁹ orationis:ē corp⁹ xp̄i. Et ſic ora
tio eſt vera:qm̄ illud qđ ibi eſt in primo nō eſſe verborū
non ſolū tūc in illo inſtanti:ſed etiā nūc in inſtāti ꝓlatio
nis verbi(eſt) vel ꝓnominis(hoc)immo ante ꝓlationē
eſt corp⁹ xp̄i. Et hec ſufficiāt ꝓ intellectu hoꝝ verborū.
de quo latius. Lec.48. Et ſi dicis vtiqʒ ſacerdos ab illa
parte. Qui pridie. loquitur in perſona ſua:recitās facta

chriſti vſqȝ dicēs:et ibi recitat verba chriſti:exprimit eīn xp̄m dixiſſe:quero q̄d ꝛ ſed id quod reſpondebis eum dixiſſe, recitatur vt verbum xp̄i:ꝛ per conſequēs ſtabit materialiter. Solutio ſm̄ hanc opinionē. Sacerdos in perſona ſua recitat facta xp̄i.cum dicit. Qui pridie q̄ͣ pateretur:ideo loquitᷣ de xp̄o in tercia perſona. Similit cū ſubdit:dicēs:recitat verba xp̄i:illa ſcȝ Accipite ꝛ mādūcate ex hoc oēs. Et tūc quantū ad ſeq̄ntia verba induit perſonā xp̄i tanq̄ͣ eius procurator ꝛ vicarius ad hoc officiū ꝑ eū inſtitutus:ꝛ hec ſequētia verba tanq̄ͣ ex ꝑſona xp̄i ſignificatiōe ꝓfert:ea ſignificatione q̄ xp̄s ea in cena ꝓtulit. Ideo poſt illa verba. Accipite ꝛ mādūcate ex hoc oēs que ſacerdos ꝓtulit recitatiue i ꝑſona ſua:punctū faciat ſiue pauſā:ꝛ mutās ꝑſonā ſuā aſſumat ꝑſonā xp̄i in q̄ dicat. Hoc ē cor. me. ꝛ tūc ſignificatiue loq̄tᷣ:ita vt hoc ꝛ meū demonſtrēt corp⁹ eius i cui⁹ ꝑſona loquitᷣ ſcȝ xp̄i. Et poſt q̄ͣ ꝯpleuit oroem illā:hoc eſt corp⁹ meū: iterū mutat ꝑſonā. Et in ſua ꝑſona recitat factū xp̄i:cū dicit. Simili modo poſteaq̄ͣ cenatū ē ꝛ v̄ba cetera ꝓſequitᷣ vſqȝ:dedit diſcipulis ſuis dicēs. Accipite ꝛ bibite ex eo omnes. Et tūc iterū mutat ꝑſonā ſuā:aſſumēs ꝑſonā xp̄i in his verbis. Hic eſt eīn calix ſanguinis mei. ꝛ c̄. vſqȝ ad (Unde ꝛ memores dn̄e:ꝛ tūc reaſſumit ꝑſonā ſuā et eccl̄ie vt infra dicetᷣ:et tantum de illo. ☞ Sed nūc pauca ſubiūgantur de conueniēti expreſſione hui⁹ ꝯuerſionis: de q̄ lati⁹

Lec. 49. tractatᷣ. Lec. 49. Ubi breuiter repetendū: q̄ꝫ cōſecratiōe rite facta:in primo inſtanti non eſſe verboꝝ conſecrationis: deſinit eſſe panis ſm̄ ſe et quodlibet ſui:ita q̄ꝫ nihil quod eſt de ſubſtātia panis manet: nec materia: nec forma nec partes integrales. ſed totū deſinit eſſe:ſolis accidentibus panis manentib⁹:ꝛ ſuccedit corpus xp̄i ſub eiſdem accidentibus:id eſt ibi incipit eſſe verū corpus xp̄i

vbi prius fuit ſubſtantia panis Sic de vino reſpectu ſanguinis xpi. Vñ qualitercūq3 formēt propoſitiões in hac materia ad ſignificandū hanc ↄuerſionē: niſi predictus intellectus accipiat: falſe ſunt de rigore verboꝝ: ⁊ vt ſaluent in veritate ad hūc qui dictus eſt intellectū ſunt reducende. Unde patet primo ꝙ omis propoſitio in qua panis aut vinū ⁊ corpus aut ſanguis exprimunt in recto eſt ſimpliciter falſa. Nā oīs talis ſignificat panē aut vinū aliquando eſſe fuiſſe aut futuꝝ eſſe vel poſſe eſſe corpus aut ſanguinē xpi: qđ ſimpliciter falſum eſt: q2 in illa ↄuerſione nihil panis aut vini addit aut intrat corp9 xpi: nec corpus chriſti de nouo generat aut ſubſtantialiter mutatur: dūtaxat ipſum corpus preexiſtens incipit ibi eſſe de nouo vbi prius fuit panis. Suo modo de ſanguine. vñ patet ꝙ oēs ille falſe ſunt: panis eſt corpus xpi: panis fuit erit vel poteſt eſſe corpus xpi: panis fit corpus xpi: ſic de vino ⁊ ſanguine. Et ſancti tales aliquādo concedentes: cōcedūt eas nō ſcḋm ſermonis ꝓprietatē: ſ3 ad ſenſum priorē. Scḋo dicit. Si in propoſitōe exprimēte huiuſmodi cōuerſiōem: panis et vinū exprimunt in obliquo cū prepoſitōe ex vel de: ⁊ corp9 xpi in recto oratio eſt vera: ſi ex vel de importat ordinē: nō aūt ſi iportat circūſtantiā cauſe materialis: vñ ille cōcedende ſunt: ex pane fit corp9 xpi: de pane fit corpus xpi ꝓut tātū valent .i. poſt deſitionē panis incipit eſſe corpus xpi. Non aut vera eſt: ſi denotat hic cōmunis materia .i. ꝙ in mareria panis incipit eſſe forma corporis xpi: quomodo illa ↄcedit: ex auro fit ciphus: hoc eſt in materiā auri introducit forma ciphi. Tercio dicit. ꝙ vera ⁊ ꝓpria eſt ꝓpoſitio: in qua corpus xpi exprimit in acuſatiuo cū prepoſitione in: ⁊ panis aut vinū in noīatiuo: vt cū dicit: panis conuertit: tranſit: aut trāſubſtantiat: in corpus xpi: quia p hanc expreſſius im-

portatur veritas cõuerſionis ſupra expreſſa:ſcꝫ ꝙ panis
deſinit eſſe ⁊ ſub eius ſpeciebus incipit eſſe corpus xp̄i.
Quarto dr̄:ꝙ idē dicendū eſt de propoſitionib⁹ in ꝗbus
tā panis ꝗꝫ corpus xp̄i exprimunt̄ in accuſatiuo ſine pro
poſitione:qđ dictū eſt:dū exprimunt̄ in noīatiuo:vn̄ idē
valet:panē poſſibile eſt eſſe corp⁹ xp̄i ⁊ panis poteſt eſſe
corpus xp̄i:panē eſſe corpus xp̄i eſt poſſibile aut verū : ⁊
tantū de illo. ☞ Et qm̄ ſub ſpēbus panis ⁊ vini eſt
verū corpus xp̄i:aīa ⁊ deitas nō ſeparata ſꝫ ꝯiuncta ⁊ vni
ta.i.totus xp̄s:verus de⁹ ⁊ hō:ideo adorādus eſt in ſacra
mēto totus xp̄s adoratōe latria:q̄ ſoli deo debet̄. Nō aūt
humanitas vt ſeparata:q2 hūanitas nō eſt de⁹ ſꝫ creatu
ra. Eſt aūt adoratio latria:ꝯuerſio animi ad id qđ adora
tur tanꝗꝫ ad ſummū ⁊ vl'e principiū oīuꝫ ꝓductiuū ⁊ gu
bernatiuū:in quē vt in finē vltimū ⁊ ſimpliciter optimū
oīa ſunt referēda. Hec aūt ꝯuerſio mētis ad xp̄m in ſacra
mēto cōtentū fit ꝑ actus fidei:ſpei:⁊ charitatꝭ:qua id qđ
in ſacramēto cōtinet̄ credit̄ deſiderat̄ ⁊ diligit̄ vt ſummū
bonū. A quo:ꝑ quē:⁊ ī quo:ſunt oīa:creata : gubernata:
⁊ in finē relata. Nā ad hoc ſtatim facta cōſecratione oſtē
dit̄ ſacramētū ꝑp'lo:tā panis:ꝗꝫ vini in calice:vt ſic ab oī
bus circunſtātib⁹ adoret̄. Et ꝗꝫuis in actib⁹ intelletus ⁊
volūtatis p̄dictis principaliter ꝯſiſtit adoratio. Hec tn̄
ꝑ ſigna exteriora deſignāt̄:vt inclinatione:ꝓſtratiōe : ca
pitis nudatione manuū eleuatione:⁊ cōplicatione:⁊ hu
iuſmodi:ꝗbus reuerētia exhibet̄ adorādo. Et ꝗꝫuis hec
exteriora ſigna eque exhibeant̄ creatori ⁊ creature. Nam
flectimuꝫ genua deo:flectim⁹ etiā creature vt pape:prin
cipi:epō. Non tn̄ ꝑ hec exteriora proteſtamur eādem ado
rationis interioris reuerentiā:nec idē mēte intendimus:
non eñ genuflectimus corā papa tanꝗꝫ corā ſummo bo
no ⁊ vl'i principio celi ⁊ terre ⁊ oīum in his degentiū:ſed

tanq̄ꝫ eius vicario ſupremū locum inter rectores hoim a
deo cōſtitutos obtinente: ⁊ ſuo mō de aliis. Et ideo vbi
fieri poteſt: dignū eſt ſeruare diſtinctionē aliq̄ꝫ in ſignis
exteriorib⁹ verbis ⁊ geſtis. ☞ Et qm̄ ſacerdos popu
lū circunſtantē gradu excedit ⁊ officio: dignū eſt vt ipſe
prior adoret. Unde celebrans prolatis verbis conſecra
tionis humiliter ſe inclinet: ac preſentē in ſacramēto xp̄m
deuotiſſime adoret: nō vocali ſono: ſꝫ corde ſurſum acto.
hec vel ſimilia meditando. Adoro te precioſum redem-
ptionis nr̄e preciū: hoſtia pacifica q̄ ſola odoris tui ſua-
uitate ineſtimabili: p̄rem celeſtē q̄ in altis habitat: ad reſ
piciendū humilia inclinaſti: ac filiis ire placabilē reddi
diſti: Eleuādo vero: hec cogitare poterit. Reſpice dn̄e
ſancte pater de ſanctuario tuo ⁊ de excelſo celoꝝ habita-
culo: ⁊ intuere hāc ſacroſanctā hoſtiā: quā tibi offert ma
gnus pontifex noſter: ſanctus puer tuus: dn̄s ieſus: pro
peccatis fratrū ſuoꝝ: ⁊ eſto placabilis ſuper multitudine
malicie nr̄e. Et ſic humiliter ⁊ deuote deponat oblatam:
ponēs in loco ſuo palle mūdiſſime corporalis. ☞ Ue
rū qꝛ non poteſt eſſe euidēs certitudo: neqꝫ celebrāti ne
qꝫ pp̄lo circunſtāti de ꝯuerſione panis in corpus xp̄i ꝓ
pter defectū aliquē impedientē ⁊ contingere potentē: vt
qꝛ forte celebrans nō eſt ſacerdos: ſiquidē null⁹ celebrās
poteſt euidenter ſcire ſe eſſe ſacerdotē: qꝛ nō poteſt euidē
ter ſcire ſe fore baptizatū aut legittime ordinatum: ſimili
ter propter defectū alicui⁹ neceſſario requiſiti ad conſe-
crandū: vt puta debite intentionis: aut errorē cōmiſſum
in forma vel materia: ⁊ multo minus circūſtantes ſcire
poſſunt infallibiliter ſub hoſtia fore xp̄ꝫ. Ideo adoratio
fieri debet ſub ꝯditione habituali tacita vel actuali ex-
preſſa tali ſcꝫ. Si ſeruata ſint omnia ad ꝯſecrationem ne
ceſſaria. Et ſufficit cōditio habitualis: ita q̄ ſi noſſet cō-

miſſum errorem nollet adorare. Tali eñi mētis preparatione ſtante ſi quis ſimpliciter adoret ⁊ hoc actu nō cogitet ydolatriā nō cōmittit: etiā ſi cōſecratio facta nō eſſet. propter errorē aliquem cōmiſſum. Sacerdos vero grauiſſime peccaret ſi hoſtiā non conſecratā populo adorādā oſtēderet ad cōmunē intellectū: quia quantū in eo eſt occaſionē preſtat ydolatrie offerendo populo purā creaturam tanq̄ deū adorandā. Sequitur textus:

ſicut in cōſecratione panis q̄ntū ad cauſā virtutē ⁊ geſtꝰ ꝯformiter — ſcꝫ luna.xiiij. vt ſupra

Lec.52. **Simili modo poſtea quā ce**

eūdē noīe nō nūerali idēptitate

natum eſt. Accipiens et hunc

nō figuralē ſed veri ſacrificij contentiuū ideo figuralibꝰ ſacrificijs clariorem — q₂ diuinas omnia ſanctificantes

preclarum calicem: in ſanctas

ſumma veneratione colendas propter vnionē ypoſtaticā nature diuine

ac venerabiles manus ſuas

patri oīpotenti a quo habet oīa: naturā: potentiā: auctoritatē ⁊c. — cōſecrādo ⁊ conuertēdo in ſanguinem

Item tibi gratias agēs: Bñ ✠ di

porrexit — iam in ſacerdotes ordinatis vt ſupra

xit dedit diſcipulis ſuis dicens:

in officiū cōſecrādi et diſpenſandi — ad incorporationē mihi ⁊ augmentū celeſtis deſiderij — calice — ſine pſonarū acceptatione: ſed non ſine meritorum diſcretione

Accipite et bibite ex eo omnes

☞ Determinata cōſecrationis forma qua panis i corpus xpi ꝯuertit̄. Sequit̄ altera pars eiuſdē forme qua vinū in ſanguinē eiuſdē xpi trāſubſtātiat̄. Et primo tangitur modꝰ inſtitutionis huiꝰ ſacroſctē ꝯuerſionis. Secū

ſubditur forma cõſecrationis:ibi. Hic eſt eñ calix. Ter
tio addit̃ ꝯmiſſio frequẽtãde hui⁹ ſacramẽtal' oblatiõis:
cũ dr (Hec quotiẽſcũq3:) In p̃ma pte primo deſcribitur
inſtitutõis tẽpus ⁊ hora. Deinde hui⁹ ꝯuerſionis debita
materia:cũ addit̃ (accipiẽs hũc p̃clarũ calicẽ) Tertio po
nit̃ ꝯuerſionis mod⁹ ⁊ circũſtãtia cũ infert. Itẽ tibi grãs
agẽs. Circa primũ dicit. Simi mõ quãtũ ad cauſa3:virtu
tẽ: ⁊ opatõis cõformitatẽ. Nã eadẽ charitate potẽtia: ⁊ ge
ſtoꝝ ſilitudine: q̃ panẽ ꝯſecrauit: ꝯſecrauit ⁊ vinũ: illũ cõ
uertẽdo in corpus ſuũ. Hũc i ſanguinẽ: poſtq̃ cenatũ eſt
a xp̃o ⁊ diſcipul' vtraq3 cena: agni. ſ. paſchal' figural' ⁊ tipi
ci: atq3 pticipatiõe agni veri p̃figurati corporis xp̃i: i quo
notat̃ hora q̃ dñs ſanguinẽ ſuũ ꝯſecrauit. (Accipiẽs hũc
p̃clarũ calicẽ) p̃clarũ. i. p alijs clarũ nõ mõ figuralẽ ⁊ nu=
bilũ vel ſignũ tm̃: ſ3 veritatẽ offerẽdi ſanguinis ꝯtinẽtẽ.
Calicẽ. i. vaſculũ vinũ ꝯtinẽs. Accipit̃ aũt calix tripl'r.
Uno mõ p vaſculo potũ cõtinente. Scd̃o pro paſſionis
amaritudine: q2 olim dãnandis vltimo ſupplicio dabat̃
potus in calice: hoc mõ dixit dñs fili⁹ zebedei. Poteſtis
bibere calicẽ quẽ ego bibiturus ſu3. i. ſuſtinere mortẽ quã
ego paſſurus ſum. Tertio mõ accipit̃ p potu in vaſe ſeu
calice cõtẽto: ſic accipit̃ ſtatim infra cũ dñs dicit. Hic eſt
calix ⁊c. Primo p vaſculo hic accipit̃: ⁊ pnomen (hũc)
accipit̃ ſm demõſtrationẽ inpſonalẽ. Nõ eñ demõſtrat
calicẽ quẽ ſacerdos in manu accipit. Illũ eñ eundẽ non
accepit xp̃s in manus ſuas tẽpore cene: ſ3 demõſtrat eũ
quẽ xp̃s accepit ſimilem huic atq3 eũdem: nominis appel
latione: ⁊ liquorẽ eiuſdẽ ſpeciei aut nominis: ꝯtinentem.
Sicut in ſimili in bñdictione aque ſacerdos dicit de ſale
qd̃ bñdicit: q̃ te p Heliſeũ in aquã mitti iuſſit. Et in bñ=
dictiõe fontis pnomẽ (te) accipit̃ ſm demõſtrationẽ im
pſonalẽ. Et p hoc innuit materia ꝯſecratõis ſanguis

qm̄ calicē vacuū non accepit ſꝫ vino infuſum. Qḋ mani-
feſte patet ex eo qḋ ſubdidit. ſm̄ Mat. Dico aūt vobis:
non bibā amplius de hoc genimine vitis. ꝛ c̄. quo apte ſi
gnificaꝶ: ꝙ in calice fuit genimē vitis qḋ eſt vinū. Mate
ria ergo conſecrationis ſanguinis eſt vinū de vua vitis
expreſſum. Dicitꝶ vinum propter agreſtā et acetū: quoꝝ
neutꝝ eſt vinū. Agreſta eim̄ nondū habet vini ſpeciē ſed
eſt in via ad vini generationē. Digeſtum eim̄ et indigeſtū
variant ſpeciem. Ideo ſicut ex paſta nō conficitur corp⁹
ita nec ex agreſta ſanguis xp̄i. Similiter acetū nō eſt eiuſ
dem ſpeciei cū vino: habet eim̄ proprietates cōtrarias vi-
no Et hoc eſt veꝝ de aceto genito ex vino totaliter corru
pto: de quo nō fit reditus in vinū. Secus de vino acido
qḋ eſt in via ad corruptionē: nōdū totaliter corruptū: de
illo eim̄ poteſt fieri cōſecratio, licet fieri nō debeat extra ne
ceſſitatꝭ caſum: qm̄ vt dicit Innocēti⁹ Diligēti ſtudio vi
nū optimū inq̄rendū eſt vt fiat ſacrificiū: ꝛ ſm̄ hoc q̄dam
dixerūt ꝙ in aceto poſſit fieri cōſecratio extendētes nomē
aceti ad vinū acidū: nō plene corruptū: vt recitat Alexā
der de ales. In muſto aūt q꞉ vere vinū eſt: poteſt fieri cō
ſecratio: licet cauendū ſit donec defeceꝶ: qm̄ feces ꝯmixte
ſubſtantie vini in ſanguinē nō conuertunꝶ: vnde ad reue
rentiā ſacramenti ꝑtinet accipere vinū purū ꝛ defecatū.
Dicitꝶ etiā de vua vitis expreſſum vbi duo notanꝶ. Pri
mū ꝙ vinū in vua cōſiſtēs nō expſſum: ꝯſecrari nō poteſt
Magis eim̄ habet rationem ꝯmeſtibilis q̄ꝫ potabilis ma
nēs in vua. Secḋm ꝙ vinū pomoꝝ vel artificiale non eſt
apta materia. q꞉ non eſt vinum niſi equiuoce. Ex quib⁹
manifeſtū eſt ꝙ nec in ceruiſia: nec in medone: nec in lacte
aut quocunqꝫ alio liquore preterquam in vino fieri po-
teſt conſecratio. In vino autem condito vt clareto ſal
uiato. ꝛ c̄. dū modo nō muteꝶ ſpecies vini fieri poteſt con

ſecratio: tñ non debet: propter periculũ: q2 ſatis dubium eſt qñ mutat' ſpecies in huiuſmodi ꝯfectionib9: ꝛ q2 in ſacramẽto puritatꝫ purus panis ꝛ vinũ purũ aſſumi debẽt. De oĩbus aũt vini generib9 fieri poteſt ꝯſecratio: ſiue vinũ ſit albũ ſiue rubeũ: ſiue maluaſia: ſiue rinoliũ: ſiue vinũ ꝯmune: dũmõ ſit de vuis vitiũ expreſſum. Et licet ſolũ vinũ ſit materia ſufficiẽs ꝯſecrationis ſanguinis xp̃i: nõ tñ offerri debet ſine admixtione aque: tũ q2 xp̃s creditur calicẽ vini aqua mixtũ diſcipulis tradidiſſe: tũ q2 ſic expreſſius ſignificat' paſſio xp̃i: de cuius latere exiuit ſanguis ꝛ aqua: tũ q2 ſic ꝑfectius ſignificat' vnio xp̃i ꝛ eccl'ie: in qua ſunt clerici ꝛ populi. Populus vero ꝑ aquã ſignificat': ſm illd. Aque multe: ppl'i multi. Debet aũt aqua modica admiſceri: ꝛ ſatis tẽpeſtiue: vt ante ꝯſecrationem cõuertat' in vinũ: ꝛ ita vinũ facta ꝯuertat' in ſanguinem: qm̃ ſi aqua mixta vino maneret in ſua ſpecie nõ ꝯuerteretur in ſanguinẽ xp̃i. Unde ſi aqua vino admixta nõ conuerteret' in vinũ ꝑ naturalẽ actionẽ vini ante cõſecrationẽ: ſꝫ poſt ꝯſecrationẽ ſub ſpecieb9 vini de nouo in materia aque genitis nõ eſt ſanguis xp̃i. Nã ſanguis xp̃i ſub nullis ſpecieb9 incipit eſſe nec manet niſi illius vini ſup qð prolata eſt forma cõſecrationis: vnde ꝛ ſi poſt conſecrationẽ vinũ purũ admiſceret' ſpecieb9 vini in calice: nõ trãſit vinũ illud de nouo additũ in ſanguinẽ xp̃i. Nihil eñ poteſt cõuerti in ſanguinẽ niſi virtute diuina: q̃ operatur ꝑ verba ꝯſecrationis: tanq̃ꝫ ꝑ inſtrumentũ nõ neceſſariũ ſꝫ voluntariũ: ſꝫ verbis nõ fit ꝯuerſio niſi illius qð eſt tẽpore ꝓlationis eoꝝ: quare nihil poſt verboꝝ ꝓlationẽ admixtũ ꝯuertit' in ſanguinẽ. Conuerſio eñ eſt inſtantanea q̃ fit tota ſimul: in primo nõ eſſe verboꝝ ꝯſecrationis: ꝛ poſt illud nulla fit cõuerſio. Nõ ergo ſimile eſt hic ꝛ de aqua benedicta: cui cũ admiſcet' aqua non bñdicta totũ

cēſetur benedictū. Sub illis eñ accidentibus tm̄ manet corpus xp̄i ⁊ ſanguis quoꝝ ſubiectū (in quo fuerunt: vel eſſent ſi conuerſio facta nō fuiſſet) ↄuerſum eſt in corpus vel ſanguinē xp̄i. Vñ ſub ſpeciebꝰ de nouo productis ꝑ actionē ſpecierū vini vel aeris circunſtantis vel virtutē diuinā ſupplentē actionē vini ↄuerſi vel alteriꝰ cauſe naturalis in eadē materia ſi nō fuiſſet cōuerſa manet corpꝰ xp̄i. Non aūt ſub alijs ſpeciebꝰ de nouo in materia nō cōuerſa productis. Et ideo ſi frigiditas vini cōuerſi corrūpereꝛ: ⁊ generareꝛ caliditas ꝑ ſe ſtans: ſub illa caliditate manet ſanguis xp̄i: non aūt ſub illa q̄ generatꝛ in materia admixta. Et de hoc ⁊ oībus predictis de materia ↄſecrationis ſanguinis vide latiꝰ in Lec. 35. Ubi inuenies cauſas inſtitutōis eukariſtie: ſub his ſpēbus panis ⁊ vini: q̄ breuitatꝫ grā reſcinduntꝛ (⁊ Lec. 52. Sequitꝛ in textu. In ſctās ⁊ venerabiles manꝰ ſuas ⁊c̄. q̄ exponatꝛ vt ſupra.

Lec. 52.

.i. ille liquor exiſtēs ſub ſpēbꝰ vini ꝓlatis ꝑfecte verbis cōſecrationis — potus — veri ⁊ naturalis

HIc eſt enim calix ſanguinis

ſcꝫ cōfirmatiuꝰ poſt vetꝰ ꝑ ipm̄ terminatū — in finē duraturi ſine alteriꝰ ſuceſſiōe — ordinationis

mei: noui et eterni teſtamen-

ſecretum — ſanguis — diſcipulis

ti: miſterium fidei: qui pro vobis

in fide formata permanētibꝰ — efficaciter

et pro multis effundetur in

in ſatiſfactione

remiſſionem peccatorum.

☞ Poſt modū inſtitutōis ſacramēti ſanguinis xp̄i: ſequitꝛ forma cōſecrationis: q̄ primo ponitꝛ, ſcd̄o notatur

effect⁹ q̃ ꝯſecrationē ꝯſequit᷑ Forma indubitata hec eſt. Hic eſt calix ſanguinis mei. Effect⁹ notant᷑ tres. Prim⁹ qꝛ teſtat᷑ nobis hereditatē. Secūdus qꝛ declarat in miſterio fidē. Tertius qꝛ p̄ſtat pctōꝝ remiſſionē. Primū tāgitur ibi: noui ⁊ eterni teſtamēti: qꝛ ritu ⁊ effectu nouū eſt. Eterni: qꝛ nō recipit alteri⁹ teſtamēti ſuccedētis ſupordinationē. Nō eñ ſm ritū ve. te. in holocauſtis thauroꝝ: arietū ⁊ agnoꝝ pinguiū: ſ3 ſm ordinē melchiſedech q̃ panē ⁊ vinū obtulit inſtitutū eſt. Nouo tñ effectu veri ſacrificij: p ſacrificia illa priora ſignificati: ⁊ oīa illa vetera euacuātis: eiſq3 finē imponētis: ⁊ donec ſeculū finiat᷑ pmanentis: vñ apo. Hebre. x. Una oblatione ꝯſummauit in eternu3 ſanctificatos. Teſtamēti: qꝛ morte xp̄i cōfirmati. Miſteriū fidei qꝛ ſecretū fuit q̄liter morte vitā eternā: ⁊ effuſione ſanguinis pficeret ſanctitatē. Qui ꝓ vobis diſcipulis meis: epiſcopis ⁊ ſacerdotib⁹: q̃ et indigetis tanq̄ circūdati infirmitate: ⁊ ꝓ multis: ſc3 predeſtinatis efficaciter: ꝓ oībus aūt ſuffici ēter: (effundet᷑) in remiſſionē peccatoꝝ: tanq̄ nr̄e redēptionis precium. Dilexit eñ nos ⁊ lauit a peccatis noſtris in ſanguine ſuo. Apoc. i. ⁊ ad Hebre. v. Oīs pontifex ex hoībus aſſumptus: pro hoībus ꝯſtituit᷑ in his q̃ ſunt ad deū: vt offerat dona ⁊ ſacrificia pro peccatis: qui cōdolere poſſit his qui ignorāt ⁊ errant: qm̄ ⁊ ipe circūdatus eſt infirmitate: ⁊ ſequit᷑ ad propoſitū. Propterea debet quēadmodum pro populo ita ⁊ pro ſeipſo offerre pro peccatis. ☞ Redeundo ad expoſitionem verborū dicendum: qꝫ pronomen (hic) demonſtrat ſanguinem chriſti: in quē conuertendū eſt vinum: qui in fine verborum ſub ſpeciebus vini manet: vnde (hic) valet tantum. ideſt id quod manet ſub ſpeciebus vini facta conſecratione (eſt calix ⁊c.) Unde (hic) demoſtrat ſimul ad intellectum ⁊ ſenſum non idem: ſed diuerſa. Ad

intellectum ſanguinē xpi:ad ſenſum ſpecies vini (Eſt):
qđ ſequit̄:importat tēpus preſens coexiſtēs ꝓlationi ver
boꝝ ꝑfecte:includēs ipſam prolationē. Nō aūt eſt ꝑfecta
niſi in pͥmo inſtanti nō eſſe verboꝝ:ꝛ in eodē ibi eſt ſan
guis xpi. ☞ Calix hic capit̄ tranſumptiue:cōtinens ꝓ
cōtento.i.pro potu in calice cōtento:vn̄ valet tm̄. Hic eſt
calix:ideſt potus in calice. Et ꝑ hoc qđ ſequit̄:ſanguinis
mei ſpecificat̄ potus:vt ſtet ꝓ potu nō quo libet:ſꝫ illo q̄
eſt ſanguis xpi naturalis ꝛ verus. Unde illa ꝯſtructio:ca
lix ſanguinis mei:accipiēda eſt in trāſitiue:vt ſit ſenſus:
hic eſt calix.i.potus q̄ eſt ſanguis meus:ſicut i ſimili dicit̄
creatura ſalis ideſt creatura q̄ eſt ſal. ☞ Sed qđ ſi ſa-
cerdos illa verba ꝓferret in ꝓpria ſignificatione ex igno
rantia. Utrū tunc cōſecraret:ꝛ videt̄ ꝙ nō:qꝛ deficit de-
bita intentio:q̄ ſemꝑ cōformis eſſe debet ſenſui verboꝝ:
ſm quē inſtituta ſunt:vt ſunt ſigna efficacia ſacramēta-
lis effectus. Reſpōdetur ꝙ ſacerdos nō intelligēs verū
verboꝝ ſenſum:ꝛ ꝓferens in ſenſu ꝓprio nō methapho
rico:nō tm̄ ꝑ hoc inducere volēs hereſim:ſꝫ ex ignorantia
vel debite intētionis negligētia vere cōſecrat:licet a pec-
cato minime excuſet̄. Quippe miniſter q̄ intendit conſe
crare debet diligētius quo poteſt ſe recolligere:ꝛ ad ſe re
dire:ac cū magna attentione verba ſubſtātialia tanti ſa-
cramenti ꝓferre. Etiā debet intelligere q̄ neceſſaria ſunt
vt officiū rite ꝛ digne ꝑficiat. Tm̄ ſi verba non intelligit:
aut ſenſum in quo ſunt cōſecratiua nō attendit:ſꝫ in ſen-
ſu ꝓprio profert. Dum tm̄ verba integra profert intētio-
ne cōſecrandi:vere cōſecrat:etiā ſi verba penitus non in
telligeret. Nec intentio neceſſaria ad cōſecrandū eſt intē
tio cōformis ſenſui verboꝝ:ſed eſt intentio qua intēdit ꝑ
hec verba cōſecrare:ꝛ hoc poteſt intēdere licet verba nō
intelligat:vel actu ad eoꝝ ſenſum ex diſtractione nō attē

dat. Nam ſecundum multos verba illa accipiunt mate-
rialiter vt dictū eſt: ⁊ tunc vt ſic non haberent aliquē ſen
ſum: verum vel falſum. ſed tamē ſeipſa verba repreſenta Lec. 53.
rent. ☞ Sequit (noui ⁊ eterni teſtamēti: q⁊ mors xp̄i
que in hoc ſacrificio renouat: ⁊ per ſāguinē calicis aptiſſi
me ſignificat: fuit confirmatio legis chriſti ac gratie: per
quā nobis noua ꝓmiſſa eternoꝝ bonoꝝ chriſtꝰ dedit: ⁊ ꝑ
quā legem moyſi tēporalia ꝓmittentē: terminauit: eam
qʒ vltimā ⁊ in finē duraturā ↄſtituit) Miſteriū fidei: q⁊
mortis xp̄i in ſanguis effuſione ↄſūmate repreſentatiuꝰ q̄
mors fuit ſacratiſſimū ſecretū: ſub figuris ve. te. latēs: pre
cognitū a patribꝰ: tanq̄ʒ miſteriū generalis redēptōis to
tiꝰ humani generis. ☞ Qui ꝓ vobis ⁊ multis. ⁊ c. Lec: 53.
exponat vt ſupra. Sed hic dubitat quomodo hec orō ꝓ
lata: eſt vera nō ꝓpter ꝓnomē hic et verbū eſt: De hijs
eīm dr̄ ſicut ſupra in ↄſecratōe panis: ſʒ ꝓpter verbū (ef-
fundet) quod eſt futuri tēpis. ⁊ certū eſt q̄d in futuro Roma. 6
nō effundet q⁊ mors vltra chriſto nō dn̄abit. Ad quod
dicendū: q̄d ſi verba accipiūt materialiter: dubiū nō ha
bet locū: cū vt ſic nec vera ſunt nec falſa: cū ſe ip̄a tm̄ ver
ba ſignificēt. Si vero ſignificatiue accipiunt. Dicendū
q̄d verbū effundet referēdū eſt ad tēpꝰ q̄d in hora inſtitu
tōis fuit futuꝝ: ⁊ nō ad illud q̄d nūc poſt horā cōſecratio
nis eſt futuꝝ ita ꝙ tm̄ valeat (effundet) id eſt effundēdū
erat nūc aūt effuſſum eſt: ⁊ ſic eſt oratio vera. Et ille ſenſꝰ
ſatis colligit ex circūſtantibꝰ ↄſtructibilibus: q̄bus ſatis
ſignificat ꝙ verba hec ꝓferunt a ſacerdote: tanq̄ʒ ꝓlata
a xp̄o: ⁊ ideo ad idem tēpus referēda ſunt ad q̄ xp̄s ꝓfe-
rens retulit. Secꝰ tm̄ de verbo (eſt) illud importat tēpus
includens tēpus ꝓlatiōis: q⁊ nō ꝓfert ſolū vt a xp̄o ꝓla
tum: ſʒ profert in ꝑſona xp̄i: vt ab ipſo inſtitutū: tanq̄ʒ ꝑti
nens ad formā ↄſecratiōis: ⁊ ideo importat tempꝰ ↄſecra

tionis. Nō vero ſequitᷣ: qui effundetᷣ ꝛc̄. ſolum proferun
tur vt dicta a xp̄o: ꝛ ideo effundetᷣ importat tempꝰ ꝙ tūc
erat futurum. Sed queri poteſt q̄ verba preciſe integrāt
formā conſecrationis ſanguinis: in quibꝰ preciſe cōſiſtit
forma. reſpōdetᷣ ꝙ verba ꝑcedentia (Hic eſt calix) ſimili
ter ꝛ ſequentia (pctōꝝ) non ſunt d̄ eſſentia forme. Nā pre
cedētia ꝑtinent ad vſum ſacramenti eukariſtie. ꝛ ſeq̄ntia
ad collationē poteſtatis ꝯſecrādi. Similiter et illa verba
q̄ effundetᷣ ꝓ vobis ꝛ c̄. nō ſunt de ſubſtātia cōſecratōis qꝛ
cōſtituūt aliā categoricā ꝓpoſitionē. Nā (q̄) ibi nō tenetᷣ
reſtrictiue ſꝫ relatiue: alioq̄n orō eſſet falſa Quia tūc effun
detᷣ importaret futuꝝ tēpꝰ reſpectu tēpis importati ꝑ co
pulā principalē: ſcꝫ eſt: ſicut cū dico Joānes eſt vēturꝰ:
vēturꝰ iportat tēpꝰ futuꝝ reſpectu tēpis iportati ꝑcopu
lā (eſt) ꝛ ita effundetᷣ nō erit pars orōnis q̄ ſignificatᷣ ꝑſē
tia ſanguinis xp̄i. Itē vt dictū eſt: iſta ꝓferuntᷣ vt prolata
a xp̄o. Priora vero in ꝑſona xp̄i: ꝛ ſic nō ꝑtinēt ad cōſe
cratione: qꝛ ſm̄ Ambro. in verbis xp̄i .i. ꝓlatis in ꝑſona
xp̄i fit cōſecratio. Sed de illis verbis: noui ꝛ eterni te
ſtamēti. an hec ſint de eſſentia forme: ſatis dubiū eſt: nā
ſanctꝰ Thomas dicit: ꝙ ſic. ꝓ eo ꝙ ſūt ꝑtes illiꝰ orōnis:
(Hic ē calix ſenguinis mei) Nā ſūt determinatiōes huiꝰ qđ
d̄r: ſanguinis mei. Alexāder. Albertꝰ. ſanctꝰ Bonauētu
ra dicūt. ꝙ nō ſunt de eſſentia cōſecratōis. qꝛ ſolū illa ver
ba quibꝰ fit trāſſubſtātiatio ſunt de forma. Hec aūt ſūt q̄
ꝑſto ſignificāt ſanguinē xp̄i ibi eſſe ex ꝯuerſiōe vini i ipm̄.
Hoc aūt ſignificatᷣ ꝑ hec q̄nq̄ꝫ verba. Hic eſt calix ſāgui
nis mei. Vn̄ illa q̄nq̄ꝫ ſunt tota ꝑfecta ꝛ ſufficiens forma.
Que aūt ſequūtᷣ ſūt declaratiua quarūdā ꝯditionū q̄bꝰ
excellētia huiꝰ ſacramēti manifeſtatᷣ. ꝛ effectꝰ ſanguis in
hoc ſacramēto ꝯtenti: ꝛ in cruce effuſi: ꝛ nihil ſignificant
ad trāſſubſtātiatōem ꝑtinēs. Sola ergo ꝑdicta v̄ba perfi

ciūt formā ꝯſecrationis vini. Sicut ſola hec q̄tuor. Hoc
eſt corp⁹ meū: ꝑficiūt formā conſecrationis panis. Scot⁹
vertit in dubiū: an ſint de integritate vel nō. Et ideo ꝑicu
loſū foret ea dimittere. Tn̄ ſcd̄a opinio videt̄ ꝓbabilior:
nec ꝓbat intētū prima opinio: ꝗ hoc ꝙ illa verba noui ꝛ
eterni ꝛ c̄. ꝑtinēt ad illā oratōem. Hic eſt calix. ꝛ c̄. tanq̄
ꝑtes ei⁹: qꝛ illo nō obſtāte illa q̄nq; v̄ba. Hic eſt calix ſā
guinis mei: ſunt ſine illis ꝑfecta orō: ſufficiēter ꝛ plene ſi-
gnificātia ꝯuerſionē vini in ſanguinē xpi. ☞ Sed q̄rit̄
vtrū ille due forme ꝯſecratōis panis ꝛ vini: ſe expectent
q̄ntū ad eoꝝ effectū: vel vtꝝ q̄libet ſine alia effectū ꝓpriū
ſortiat̄: ita ꝙ ſtatim ꝓlatis verbis ꝯſecratōis panis: fiat
ꝯuerſio ei⁹ in corp⁹ xpi pri⁹ q̄ proferāt̄ verba cōſecratōis
calicis. Fuerūt hic q̄dā antiqui doctores tenētes ꝙ ſimul
fit cōuerſio panis in corp⁹ ꝛ vini in ſanguinē: ꝛ vna nō ſi
ne alia: ꝛ hec fit ꝓlatis verbis cōſecratōis calicis. Et hoc
dixerunt: ne cogerent̄ dicere: ꝙ ibi eſſet corpus ſine ſan-
guine ſi ad ꝓlationē prime forme fieret cōuerſio panis in
corp⁹: nondū vino in ſanguinē ꝯuerſo. Itē ad ſaluandū
vnitatē ſacramēti eukariſtie: nō eñ videbant quomodo
eſſet vnū ſacramentū: ſi fieret bina cōuerſio. ☞ Sed
reſpondendū eſt ſine dubitatione: ꝙ hec due forme mu- Lec. 53.
tuo ſe nō expectant: ſed q̄libet prolata rite: ſtatim in ꝑmo
inſtāti nō eſſe prolatōis habet effectū ſuū: ita ꝙ in primo
non eſſe verboꝝ. Hoc eſt corp⁹ meū: fit ibi ꝯuerſio panis
in corp⁹ chriſti: non expectata alia forma cōſecrationis
ſanguinis: etiā ſi nulla verba ſequerent̄: vt puta ſi ſacer-
dos deficeret anteq̄ verba cōſecratōis calicis proferret.
Alioq̄n xp̄s dicens aplis accipite ꝛ mādūcate. ꝛ c̄. Hoc
eſt corp⁹ meū: falſum dixiſſet: cū nōdū fuiſſet ibi corp⁹ ſu
um. Similiter patet hoc ex ritu eccleſie: que ſtatim poſt
primam formā oſtendit ſacramentum populo adoran-

dum: ī quo ſi ſub illis ſpecieb⁹ nō eſſet xp̄s: faceret popu
lū idolatrare. Similiter ſi omiſſa ꝯſecratōe panis: ſecūda
forma ſup̱ calicem ꝓferret̃ a ſacerdote intentōe ꝯſecrādi:
fieret conuerſio vini in ſanguinē: eadē ratione: q̄ prius p̱
ſolam primā formā panis ꝯuerſus eſt: in corp⁹ xp̄i. Nā in
qualibet ꝓlatiōe facta a ſacerdote ſup̱ debita materia in-
tentōe ꝯſecrandi: ſunt oīa q̄ reqrunt̃ ad veritatē ſacramē
ti. Nihil eñ aliud reqrit̃ niſi miniſter idone⁹ qui eſt ſacer
dos: materia debita. ⁊ forma ac intentio ꝯſecrandi: ergo
quacūqȝ duarꝫ formarꝫ ꝓlata ſup̱ ſua materia eſt vere ſa
cramētū. Nec ſequit̃ qđ illi inferūt ſcȝ quod ibi eſſet cor
pus ſine ſanguine: aut ſanguis ſe̱patus a corpore: qm̄ vt
dictū eſt idem p̄ciſe eſt ſub vtriſqȝ ſpeciebus licet nō oīno
eodē modo ⁊ ordine: qm̄ ad ꝓlationē prime forme ſup̱ pa
nē eſt ibi ſolū corp⁹ xp̄i ex vi ꝯuerſionis: ⁊ qꝛ corp⁹ eſt ta
le q̄le eſt extra ſacramētū ī naturali ſua cōſiſtētia: in qua
habet ſanguinē: aīam: deitatem vnitā: ideo ⁊ corp⁹ in ſa-
cramento ꝯmitat̃ ſanguis: aīa. deitas vt hipoſtatice vnita
Sic ꝓlata ſcđa forma ſup̱ calicē: ibi vinū cōuertit̃ in ſan
guinem nō q̄dem ſe̱patū ſed talē q̄lis ē extra ſacramentū.
Hoc eſt in ſanguinem in venis corpis xp̄i incluſum: ⁊ p̱
cōſequens ſunt ibi vene corpis nō mortui ſed viui. Uiuit
aūt p̱ aīam: ⁊ ita comitat̃ ⁊ aīa. Hec aūt aīa ⁊ corpus nō
ſunt ſe̱pata a deitate: eſt ergo ibi deitas nō tantū generali
modo quomodo eſt vbiqȝ: ſed modo ſpeciali vt p̱ſonali
ter corpi ⁊ anime vnita. Et hoc latius proſeq̄tur Lec. 53.

☞ Ex illo patet qꝫ ſi aliq̄d de corpe xp̄i aut ſanguine
relictū fuiſſet in terra: nec totū reaſſumptū in reſurrectōe
ſicut quidā opinant̃ de p̄putio: ⁊ de guttulis ſanguinis
quib⁹ tincta erat colūna: in illud qđ nūc eſt extra corpus
xp̄i in celo nō ꝯuerteret̃ neqȝ panis neqȝ vinū. nec etiam
ibi eſſet p̱ cōmitātiā: qꝛ p̱ ꝯmitātiā nō ſunt ibi niſi ea que

ſunt in corpore xpi i celo. Sed adhuc dicẽs. quomõ eſt ibi deitas vt ypoſtatice vnita ad cõſecratõẽ calicis: cũ tñ deitas nunq̃ fuerit ſic vnita ſanguini: eo q̄ ſanguis nõ viuit nec eſt pars corporis: neq̃ aĩa inheret ſanguini: licet ſanguis requirat̃ tanq̃ quedã diſpoſitio neceſſaria ac ꝓuia vt aĩa inhereat corpori: ſicut et alij humores: puta colera flegma: melancolia. ☞ Dicit̃ breuiter q̄ ſiue ſanguis ſit animatus ſiue nõ: deitas eſt ibi ꝑ cõmitantiã: nõ vt vnita ſanguini: ſed vt vnita corpori ⁊ anime: q̄ ſunt ibi per cõcomitantiã propinquã: deitas vero per cõcomitantiã remotã: quia mediante corpore ⁊ aĩa quibus vnit̃: que ibi ſunt nõ per cõuerſionem: ſed per ꝯcomitantiã vt dictũ eſt Sed de ſecũdo motiuo: ſcꝫ quomodo ſaluet̃ vnitas ſacramenti: ſi ibi eſt bina cõſecratio Reſpondet̃: q̄ ſacramẽtũ corporis ⁊ ſanguinis nõ ſunt q̄d vnũ ſimpliciter: neq̃ vnitate indiuiſibilitatis: q: ſunt a ſe inuicẽ ſeparabilia vt manifeſtum eſt: etiã nõ ſunt aliquid vnũ nũero: q: ſunt multa accidentia ſiue ſpecies: quaꝝ alique inheſerũt pani et alie vino: que interſe et abinuicem diſtinguunt̃ numero: immo quedã ſpecie. nec ſunt vnũ compoſitione: q: nihil vnũ ex illis ſpeciebus cõponit̃. Neq̃ loco: q: non ſunt ſimul ſꝫ ſeparata. Sunt etiã diuerſa ſigna: ⁊ diuerſa per ſe ⁊ primo ſignata ⁊ contenta: vnde glo. in. c. Comꝑimꝰ. de ꝯſe. diſt. 2. dicit. Reuera eñ ibi ſunt plura ſacramenta. Nã accidentia panis ſunt tñ ſacramentũ corporis xpi: ⁊ accidentia vini ſunt tñ ſacramentũ ſãguinis. Dicunt̃ tamen vnũ ſacramentũ vnitate integritatis. ⁊ ordinis. Integritatis q: integrat̃ ex pluribꝰ ſpeciebꝰ idem ꝯtinentibus: q: ſub vtriſq̃ ſpeciebꝰ panis ⁊ vini cõtinet̃ totꝰ xps non q̄dem per ſe ⁊ primo: ſiue ex vi conuerſionis: ſed partim ex vi cõuerſionis ⁊ partim ex cõcomitãtia reali: vt ſupra declaratum eſt. Ordinis ad finem: q: ordinantur ad

eūdem finē ſpūalem ſignificandū ꝛ efficiendū:ſcꝫ perfe=ctā refectionē anime:eiuſqꝫ incorporationē corpori xpi miſtico. Perfecta eñ refectio anime ſignificaꝛ per perfectā refectionē corporalē:que nō tantū cibo nec tantū potu:ſed ex vtriſqꝫ cōiunctis pficiꝛ. Et ſcd̄m hoc dicit gloſa allegata. Siue quis ſpēs panis ſiue vini ſumat: vtrūqꝫ ſumit:corpus ſcꝫ ꝛ ſanguinē. Et dicunꝛ hec duo ſacramenta:ꝛ vnum:propter vnum cōtentum. Et dicunꝛ diuerſa ppter diuerſa accidentia:ꝛ diuerſa primo ſignificata. Et propter hoc etiam ſacerdos celebrans:vnum ſine alio conficere non debet: ſi graue ſacrilegium vitare maluerit vt dicitur in eodem capitulo. Comꝑerimus.

Sequitur textus

q̄ feci:ɔſecrādo: panē ꝛ vinū in corpus ꝛ ſanguinē meum — vos mei diſcipuli: ꝛ vſi in officio legittimi ſucceſſores preſbyteri

HEc quotienſcūqꝫ feceritis:

ſacrificij in cruce offerēdi — repreſentationē — cōſecrando ꝛ ſumendo

in mei memoriā facietis

TRadita forma conſecrationis:addiꝛ efficatia ſi=nificationis cōſecrati ſanguinis. Et hec clauſula reſpicit vtrāqꝫ cōſecrationē tam panis quā calicis vt ſit ſenſus (quotienſcūqꝫ hec) que feci:ideſt cōſecrationē panis ꝛ calicis feceritis:facite in memoriā meā:ideſt mei ſacrificij qd̄ facturus ſum in cruce:in qua mortē ſuſcipiam in corpore:ꝛ ſanguinē fundā in precium redēptionis humane. Hec eñ vna cauſa eſt inſtitutionis hui⁹ ſacramenti:vt in eccl̄ia militāte eſſet ppetuū memoriale paſſionis dominice. Unde vnū ſacrificiū eſt qd̄ offerimus nos: et qd̄ obtulit xp̄s:ipſe ſcꝫ xp̄s vtrobiqꝫ:quis non codē mo

do oblatus. Obtulit enim ſeipſum in mortem. Offertur idem chriſtus a nobis non in mortem: ſed in mortis memoriã. Unde nr̃a oblatio non eſt reiteratio ſue oblationis in penã: ſed repreſentatio ad prouocandũ dei miſericordiã. Et ideo ad diſtinctã dominice paſſionis repreſentationẽ: in qua ſanguis a corpore fuerat ſeparatus: conſecrat̃ ſanguis ſeparatim in calice: ⁊ corpus in panis ſpecie. Similiter ⁊ in ſumendo: paſſionis memoriã agimus: ſm̃ illud apoſtoli. Quotienſcũq; em̃ manducabitis panẽ hunc ⁊ calicẽ bibetis: mortẽ dñi annũciabit; donec veniat. Hec aũt verba ꝓlata ſunt a xp̃o dũtaxat ad apoſtolos: ⁊ in ipſis ad eorũ legittimos ſucceſſores: ⁊ hec dicẽs (facite). ideſt cõficite: eos in ſacerdotes ordinaſſe credit: eiſq; poteſtatẽ conſecrandi contuliſſe: vt dicit Hieronymus de illuſtri. viris.

Sequitur textus.

q: p̃cepiſti nobis hoc facere in tui memoriam — intellectu fide ⁊ charitatis deſiderio ⁊ feruore — ſancte ⁊ clementiſſime pater

Unde ⁊ memores domi Lec. 54.

ſacerdotes q̃ ad hoc ordinis nr̃i miniſterium accepimus — tota cõmũnitas xp̃iana fide ⁊ ſacramẽtis purificata ⁊ ſanctis legibus imbuta

ne nos ſerui tui ſed et plebs

cui⁹ corp⁹ ⁊ ſanguinẽ ↄfecim⁹. Aliq libri romani nõ habẽt eiuſdẽ

tua ſancta eiuſdem chriſti

naturalis et conſubſtantialis — vniuerſalis oĩum per creationem ⁊ gubernationem — ſpecialiter per redemptionem.

filij tui domini dei noſtri.

excellenter beatificantis tanq̄ʒ cauſa meri
toria noſtre felicitatis ⁊ ſalutis
etiam

tam beate paſſionis: necnon

ad quos deſcendit in triduo mortis: educens patres: in tenebris ⁊
vmbra mortis ſedētes et in nobis ſpem reſurrectionis confirmans

et ab inferis reſurrectionis

virtute propria: tan diuina q̄ʒ humana. Anima ⁊ corpore glorioſa

ſed et in celos glorioſe aſcen

tibi patri cui ſoli de
betur ſacrificium
omnipotentie tue
pre alijs clare

ſionis offerimus preclare

ſtabili ⁊ eterne
ſpiritualibus ⁊ temporalibus no-

maieſtati tue: de tuis donis

bis a te collatis
ſcʒ eukariſtiā
quantum ad deitatē: q̄ eſt lux
puriſſima ⁊ inacceſſibilis nos
illuminans

ac datis ✠ Hoſtiam pu✠ram

eukariſtiam
quātū ad animā oī grāꝝ pleni
tudine refertā: nos ſanctifican
tē: q: de plenitudine eius oēs
accepimus grām pro gratia
eukariſtiam

Hoſtiam ſan✠ctam Hoſtiam

quātū ad corpus ſine macula originalis
pctī cōceptū: ꝓ nr̄a purgatione pcuſſuʒ.
vulneratū in cruce tenſum ⁊ liuidum
verū de celo deſcēden
tē vitam eternā ſumē
tibus: tribuentem

✠ imaculatam Panem ſanctum

felicitatis
in quo eſt ſanguis xp̄i inebrians ſobria
iocunditate et leticia ſempiterna

✠ vite eterne: et calicem ✠

ſemper manſure

ſalutis perpetue.

Hec eſt quinta pars principalis canonis. In qua poſt conſecrationem panis ⁊ vini: et eorum cõuerſionem in ſubſtantiam corporis chriſti et ſanguinis eius factam per verba formalia et ſubſtantialia: fit oblatio ac ſalutis petitio veri ſacrificij in crucis ara pfecti rememoratiua. Et diuidit̃ in tres partes. In prima fit oblatio rememoratiua conſecratorum. In ſecunda petit̃ acceptatio oblatorũ ibi. (Supra que propitio) In tercia poſtulatur diuine gratie ⁊ benedictionis largitio cordibus participantiũ populorũ ibi (Supplices te rogamus) Lec. 54.

☞ Circa primũ dicit (Unde ⁊ memores ⁊c̃.) et quia textus ſatis clarus eſt: ſufficiat expoſitio ⁊ Gloſa interlinearis additis paucis: rationes geſtuũ declarantibus. Unde ſacerdos hec dicens: extendit manus ſuas ⁊ brachia per modũ crucis: vt ſic chriſti paſſionem quã verbis rememorat̃: etiam corporis geſtu ſignificet: vt ſic circunſtans populus qui verba ſacerdotis vel non audit vel non intelligit: ad dominice paſſionis memoriã figura ſui corporis excitet̃. Ad qđ etiã ſeruiunt cruces q̃nq; quas facit ſup ſpecies ſacramẽti: tres coniunctim ſup vtraſq; calicis ⁊ panis: ⁊ duas diſtincte ſuper panis ſpecies ⁊ calicis ꝓpter correſpondentiã ad verba: quoꝝ q̃dam ſpecialiter panis ſacramentũ: quedã calicis repſentant: quedã ꝯiũctim ſeu eque vtrũq;: vt ſatis patet verba aduertenti

Et ſicut ſupra dictũ eſt ꝙ cruces ante ꝯſecrationẽ facte ſignificant ea q̃ precesſerũt crucifixionẽ xp̃i. Ille vero que ſequũtur conſecrationem: ſignificãt ea q̃ xp̃s in cruce ⁊ poſt crucem paſſus eſt ⁊ egit. In his quinq; crucib⁹ ſignificant: quinq; vulnera: manuũ: pedum: ⁊ lateris: in cruce inflicta: que ſunt foramina petre viuentis: in quibus reſidet immaculata colũba: ſancta eccleſia xp̃i ſpõſa: in eis nidificans fructuoſe. Sed ⁊ quelibet deuota aĩa Canticoꝝ. 2.

in horum meditatione verſata: tute in eis requieſcit: accẽ
ditur: illuſtrat᷑: de quo Aug⁹. in manuali. c. 22. Tuta ⁊
firma, requies eſt infirmis ⁊ peccatorib⁹ in vulneribus
ſaluatoris. Nam vulnera ieſu chriſti plena ſunt miſericor
dia: plena pietate: plena dulcedine ⁊ caritate. Per fora=
mina corporis: patent mihi archama cordis: per magnũ
pietatis ſacramentũ: patent mihi viſcera miſericordie dei
noſtri: in quibus viſitauit nos oriens ex alto. ⁊ ſequitur.
ca. 23. In omnib⁹ aduerſitatib⁹ nõ inueni tam efficax re
medium quã vulnera xpi. In illis dormio ſecurus: requi
eſco intrepidus: xp̃s mortuus eſt ꝓ nobis: nihil tam ad
mortẽ ꝙ morte xpi non ſanetur. hec Aug⁹. Sicut aũt ſa=
cerdos manuũ extenſione paſſionẽ xpi crucifixi figura=
bat in verbo beate paſſionis: ita manus ad ſe reducẽs pa
rum erigit in verbis. ſed et ab inferis reſurrectionis: quo
ſignificat: ꝙ xp̃s: leo inuictus ab inferis reſurrexit. Dein
de dicens: et in celos glorioſe aſcenſionis: man⁹ altius eri
git vſqȝ ad humeros. In ſignũ ꝙ xp̃s eleuatis manibus
ferebatur in celum. His verbis ⁊ geſtis offert ſacerdos
deo patri: hoſtiam puram: ſanctã: imaculatã: in ſe forma
liter. ſcȝ eukariſtiam: que eſt xp̃s dñs nr̃: ſm vtrãqȝ natu
ram puriſſimus: ſanctiſſim⁹: ⁊ imaculatus. ſm diuinam
per ꝓpriã eſſentiã: ſm hũanam ꝑ grẽ plenitudinẽ aĩe cõ
creatã: ⁊ corporis mundiciã a puriſſima virgine cõceptã.
Etiam quo ad nos effectiue: qꝛ nos purificat: ſanctificat
⁊ ab omni macula mundat. Et ꝙ in ſequẽti nominat᷑ pa
nis ⁊ calix. ſm iſtam metaphorã dr̃: quo res mutata pri=
ſtinũ nomẽ ſeruat. Sicut ſymõ leproſus nominatur: etiã
poſtqȝ fuerat mundatus a dño. Etiã quia res ſm exterio
rem apparentiã nomen ſortitur: ſic corpus xpi ſub ſpecie
panis: panis nominatur: ⁊ ſanguis ſub ſepecie vini latẽs
Lec. 48. vinum dicitur. Hinc tamẽ perpendãt fideles ſacerdo

tes:cum quanta puritate conſcientie:ac mētis preparati
one: cordiſq; deuotione: accedere debent hanc hoſtiam
puram:ſanctā:imaculam:panē vite:⁊ calicem ſalutis per
petue oblaturi:ne ſi peccato obnoxij offerāt:ſit eoꝝ obla
tio quaſi eius qui victimat filium in conſpectu patris:ne
ſi accedant ſeipſos non probantes:magis filiū dei rur
ſum crucifigant.quam ipſum offerant in ſacrificium be=
neplacens deo patri:in reconciliationē peccatoꝝ.

dona ⁊ data tibi obla ta corp⁹ ſcꝫ ⁊ ſangui nem xp̄i filij tui — placabili ad remiſſio nem peccatorū facili

Supra que propitio ac

benigno et hilari — facie.i. cognitōe oblationē nr̄am approbante — attendere appro. bando ⁊ acceptā do — tu pater clemen= tiſſime

ſereno vultu reſpicere dig

grata acceptare ex parte noſtrum offerentium

neris et accepta habere. ſi

ex deuotione et fide offerentium

cuti accepta habere dignat⁹

tu pat̄ clemē tiſſime — de p̄mo genitis ⁊ adipibus gre gis — mūdi ⁊ puri a mali cia — qui recte obtulit ⁊ recte diuiſit nō ſe ſibi ſeruādo.ſꝫ ſe primum ⁊ deinde munera ſua deo offe= rendo. quod cayn non fecit.et ideo a dn̄o reſpectus nō fuit.

es. munera pueri tui iuſti

quo vnigentium ſuum offerre paratus fuit yſaac ſcꝫ — patris patrum

abel. et ſacrificium patriarche

qui filij eius ſumꝰ nõ lr̃a ⁊ carne ſed ſpiritu ⁊ imitatione fidei — ſacrificiũ ſcʒ panis ⁊ vini

noſtri abrahe. et quod tibi

propter victoriã abrahe cõceſſam: redeunti de cede quattuor regũ ʒodomitas inuadentiũ: ⁊ cũ eis loth fratris ſui filiũ capientium.

obtulit ſummus ſacerdos tuus

quantum ad gratie ⁊ virtutũ plenitudinem

melchiſedech: ſanctum ſacrifi

quãtum ad omnis peccati originalis et actualis immunitatem.

cium immaculatam hoſtiam.

HEc eſt ſcđa particula q̃nte partis principalis ſacri canonis: in qua poſt oblationẽ paſſionis xp̃i rememoratiuã: petit̃ acceptatio oblatoꝝ: ⁊ hoc primo in genere: ſcđo modus acceptatõis petit̃ in ſpecie: ibi ſicuti accepta habere dignatus: ⁊ ſatis patet ſenſus littere ex gloſa interlineari. Petit̃ eñ vt hec ſacroſctã oblatio ſit accepta deo: eãq; reſpiciat noticia approbationis: tanꝙ placamentũ nr̃e deuiationis. Accepta non rõne oblationis in ſe: q̃ cũ ſit patris vnigenitꝰ: nõ poteſt non eſſe accepta: vt ſupra dictũ eſt: ſʒ ex parte offerentiũ: ex quoꝝ ſorde poteſt refutari quantũ ad vim reconciliatiuam offerentiuʒ ꝓpter indignitatẽ eoꝝ. Tũc cũ addit̃ (ſicuti accepta habere ⁊c.) addit̃ ſpecificatio nr̃e oblationis ꝑ oblationes patrũ eã figurantiũ. Adducunt̃ aũt tres figure: quaruʒ ſemꝑ vna plus manifeſtat de veritate nr̃i ſacrificij quã alia. Nam prima manifeſtat oblati paſſionẽ: nã Abel ꝓ ſacrificio ſuo mortẽ pertulit. Scđa oblati dignitatẽ. Nã abraã vnigenitum ſuum offerre paratus erat: ſignificans in nr̃a oblatione patri celeſti vnigenitũ ſuũ offerri: nihil aũt vnigenito dignius. Tertia ſacrificij nr̃i ritũ ⁊ verita

te. Quia melchiſedech q̄ ſacerdos fuit altiſſimi: offerens panē ⁊ vinū nr̄i ſacrificij ritū figurabat: ⁊ ſua pſona pſonā xp̄i q̄ eſt ſacerdos ⁊ ſacrificiū repreſentabat: vn̄ apo. ad Hebre. 7. Xp̄s ieſus ſm ordinē melchiſedech pōtifex factus in eternū. Hic em̄ melchiſedech rex ſalē ſacerdos dei ſūmi. Primū q̄dem q̄ interpretat̄ rex iuſticie. Deindē aūt ⁊ rex ſalē. i. rex pacis: ſine patre: ſine matre: ſine genealogia: neq3 initiū dierū: neq3 finē vite habēs: aſſimilatus aūt filio dei manet ſacerdos in eternū: ⁊ cetera q̄ ibi ſequunt̄. ☞ Aduerbiū aūt ſimilitudinis: quantū ad ipſa ſacrificia: multo q̄ppe acceptius eſt hoc nr̄m ſacrificiū quā q̄d obtulit abel: abraā: aut melchiſedech. Nulla em̄ oblatio hac potior eſt: ſ3 hec oēs precellit. vn̄ Hugo li. 2. de ſacra. pte. 8. c. 1. Sacramentū corporis ⁊ ſanguinis xp̄i: vnū eſt ex his in q̄bus principaliter ſalus conſiſtit: ⁊ inter oīa ſingulare: quia ex ipſo oīs ſanctificatio eſt. Hec em̄ hoſtia ſemel pro ſalute mundi oblata: oībus p̄cedentibus ⁊ ſequentibus ſacramentis virtutē dedit: vt ex illa ſanctificaret oēs p illā liberādos. Hec ergo hoſtia excedit hoſtias patrū: ſicut res vmbrā: ⁊ veritas figurā. Iſtud etiā nr̄m ſacrificium acceptū eſt ex ſe et ꝓpter ſe ex opere opato. Illa aūt tantū ex fide ⁊ deuotione patrū: vnde ⁊ hic petit̄ vt ſacrificiū ſm ſe ſemp placitū: etiā acceptabile fiat ex fide offerentiū: ſicut illa placuerunt ex fide patrū. ☞ Sunt aūt multe figure huius vnici ſacrificij: oēs ſc3 oblatōēs ⁊ ſacrificia legis nature ⁊ moſayce dn̄o oblate: in animalib⁹: frugibus: ⁊ liquidis libaminibus. De quibus latius tractat̄ Lec. 55. Eligunt̄ aūt hoꝝ patrū ſacrificia: qui ⁊ ipſi fuerunt figure xp̄i. Abel propter martyriū. Abraā ꝓpter pfectā obediētiā. Melchiſedech propter pacis principatum. Nam xp̄s ſanguinis ſui effuſione factus eſt martyrū corona: ſpeculum obedientie:

princeps pacis: ⁊ pater futuri ſeculi. Etiā qꝛ illa ſacrifi-
cia ꝓceſſerunt ex pura ⁊ integra fide ⁊ deuotione ad deū:
non ex timore ſicut alia legalia ſacrificia: q̄ precepta fue-
runt iſraelitis: ⁊ magis tolerata quā accepta: ne ppl's ad
ydolatriā pronus: ydolis talia imolarent. Unde cauſa3
aſſignās dn̄s cur ſibi illa preceperit offerri: ait. Leui. 17.
Nequaq̄ imolabunt vltra hoſtias ſuas demonibꝰ cum
quibus fornicati ſunt. Sequitur textus.

humiles: quaſi ſub plicati: idest deoꝛ ſum: hoc eſt ad deū patrē recuruati

Supplices te rogamus

in cuiꝰ ditione cuncta ſunt poſita ⁊ nō eſt qui tue poſſit reſiſtere voluntati — qꝛ ſine tua cooperatione nihil poteſt creatura

omnipotens deus iube hec

vota fidelium vel corpus ⁊ ſanguinē vel eccleſiam militantem — inter te ⁊ nos diſcurrentis: nō ex tua indigentia: qui oīa ſolus potes: ⁊ vbiq3 es: ſed ex ordine tue ſapientie qua infima per media reducis ad ſuprema

perferri per manus ſancti

angeloꝝ tuoꝝ — in celſi ad patris cōſpectum: vel eccleſiam triumphātē: vbi ſine intermiſſione ſacrificatur ſacrificium laudis

angeli tui: in ſublime altare tuum

preſentia: acceptante non refutante: ſeu in cōſpectu gratioſo — altiſſime ⁊ eterne diuinitatis

in conſpectu diuine maieſtatis

ex clero et populo

tue. Ut quotquot ex hac

ſacrificij altaris tibi dedicati cōmunione — ſupſanctū ⁊ purū hoc eſt eminēter ſanctum

altaris participatione: ſacro

tibi cõſubſtantialis ex te geniti eternaliter de virgine ſumptũ: in cruce rigidiſſime tenſum

ſanctum filij tui cor✠pus et

pro noſtra ſalute fuſum ſacramentaliter ⁊ ſpiritualiter aut ſpiritualiter tantum

ſan✠guinem ſumpſerimus:

ideſt ſpiritualiũ ac celeſtiũ cariſmatum plenitudine

omni bene✠dictione celeſti: et

mente ⁊ corpore intellectu et voluntate

gratia repleamur. Per eundem

fiat.

chriſtum dominũ noſtrũ. Amen.

PArticula tertia partis quinte principalis canonis. In qua poſt petitam oblatorum acceptationez: petit ſacerdos diuine gratie ⁊ benedictionis participationẽ. Et ſatis patet ſententia. ☞ Sacerdos aũt hãc orationẽ dicens: humiliter ſe inclinat: oſculatur altare: ſecundũ Alexandruz: manus cancellat ante pectus aut ſuper altare: ⁊ tres cruces format. Humiliter ſe inclinat: vt per ſignum ſenſibile foris exhibitum: ſignificet interiorem humilitatem: qua ſupplicans debet animo veſtiri: vt ſua oratio exaudiatur ab eo: qui humiliũ nõ ſpernit affectum. Manus cancellat per modum crucis: ad deſignandum ꝙ non in merito ſuo: ſed chriſti in cruce nobis omnia bona promerentis: exaudiri petit. Oſculatur altare in verbo participatione: vt ſe fieri participem oſtẽdat altaris ſacrificio: cum omnibus alijs: vel vt ſignificet reconciliationem humani generis cum deo patre in altari crucis factam per filij mortem. Deinde facit

ſacerdos quintā ſignificationē: faciēdo tres cruces. Pri
mā in verbo (corpus) ſup ſpecies panis. Scdaʒ in verbo
(⁊ ſanguinē) ſup ſpecies vini in calice. Tertiaʒ in verbo
(omni bñdictiōe) ante faciē ſuā. Per primā ꝯmemorat
rigidiſſima tenerrimi corporis tēſio in cruce: vſqʒ ad oīm
neruoꝝ ⁊ oſſiū dinumerationē. De qua tenſione eccleſia
quaſi ꝯpatientis affectu crucē alloquens velut rem co-
gnoſcentē canit. Flecte ramos arbor alta: tēſa laxa viſce
ra: ⁊ rigor lenteſcat ille quē dedit natiuitas: vt ſupni mē
bra regis miti tendas ſtipite. Et ꝓpheta. Foderūt manꝰ
meas ⁊ pedes meos: dinumerauerūt oīa oſſa mea. Per
ſcdam crucem effuſio largiſſima ſanguinis figurat: qua
omni defluxo humore: corpus ſaluatoris ſacratiſſimum
toruit: ſicut cremiū in frixatorio: ⁊ aruit tanꝙ teſta virtꝰ
eiꝰ. De qua effuſione in ꝑallegato hymno canit. Clauis
mite corpus pforat: ſanguinis vnda ꝓfluit: terra pōtus:
aſtra: mūdus: quo lauant flumine. De quo nō tacuit idē
ꝓpheta cū inquit. Sicut aqua effuſus ſum ⁊ diſpſa ſunt
oīa oſſa mea. Factū eſt cor meum tanꝙ cera liqueſcēs in
medio ventris mei. Aruit tanꝙ teſta virtus mea: ⁊ lin-
gua mea adheſit faucibꝰ meis ⁊c. Per tertiā innuit paſ-
ſionis fructus: ꝙ eſt oīs bñdictionis ⁊ grē deriuatio a xpo
in redēptos p ipm. Nā de plenitudine eius oēs accepimꝰ:
Ideo fit hec ſignatio ante faciē ſacerdotis: vt ſignificet
hic fructus ⁊ bñdictio in ſacerdote ⁊ in his ꝓ qbus offert:
pmanere. Alie varie expoſitiōes ponunt a doctoribꝰ: ſʒ
iſta plana eſt ⁊ cōcordat ꝑdictis. Etiā circa hoc ꝙ petit
vt vota p angelū pferant ⁊c. Nota ꝙ vt tangit ſupra in
glo. licet vbiqʒ ſit deus: neqʒ alicuius egeat auxilio aut
cooperatione: ꝗppe ſcdm aplm: oīa operat in oibus: poſſet
qʒ oīa ſolus operari ſine cōcurſu creature. Ex ſua tñ bo-
nitate ⁊ ſapientia: honorās creaturā ſuā: coaſſumit eam

ordinate in ſuis operibus: et vt ait Dyoniſius inferiora reducit ad ſuperiora per media: quod etiam in actib⁹ angelorum hierarchicis: eorum ſcʒ illuminationē: purgationē ⁊ perfectionez obſeruat: vt idem Dyoniſius oſtendit in de angelica hierachia. Hinc ſcriptura teſtat: q̄ angeli noſtras orōnes ⁊ vota ſuſcipiunt: vt habet in Thobia: ⁊ in Apo. ⁊ alibi. Hinc ſm̄ paulum oēs ſunt adminiſtratorij ſpūs ⁊c. Qua propter dubium non eſt huic officio ob reuerentiā regis ſui angelorum multitudinē cū tremore aſſiſtere. Propter quod in prefatione dicit per quem maieſtatem tuā laudant angeli ⁊c. tremunt poteſtates: qd̄ maxime fit in hoc ſacratiſſimo miſterio. vn̄ Greg. li. dya. ca. 50. Quis inquit fidelium: dubium habere poſſit: in ipſa imolationis hora ad ſacerdotis vocem celos aperiri. In illo xpi miſterio angelorum choros adeſſe: ſummis ima ſociari: terrena celeſtibus coniungi: vnum quoqȝ ex viſibilibus ⁊ inuiſibilibus fieri. Ex quo conſideret ſacerdos quanto timore ⁊ tremore: quanta cōſciēcie puritate ipſe aſſiſtere debet: vbi aſſunt puriſſimi ſpiritus ſumma cum reuerētia ⁊ tremore.

Sequitur textus.

in bono ad liberationem qui nunquam obliuiſceris — pater clementiſſime

Memento etiam domine Lec. 56.

fidelium q̄ in obedientia mandatorum tuorum tibi famulati ſunt. — propter ſexuum diſcretionem

famulorum famularumqȝ tuarū

hic habeatur memoria ſpecialis defunctorum vt ſupra hita eſt viuorū — Memoria mortuorū — defuncti — viuentes

N. et. N **qui nos pre**

moriendo — caractere baptiſmali ꝛ operibꝰ bonis fidem proteſtantibꝰ ꝛ ſignificātibus

ceſſerunt cum ſigno fidei: et

per mortē tēporalē q̄ eſt mors prima — qꝛ reſuſcitandi — amicicie cū deo ꝑ grām in qua deceſſerunt — ſpecialiter cōmemoratis

dormiunt in ſomno pacis Ipſis

in fide formata defunctis

domine et omnibus in chriſto

in ſpe prime reſurrectionis — a penis purgatoriis

quieſcentibus: locum refrigerij

beatifice viſionis q̄ eſt lux maxima — in quo nulla eſt penalis afflictio — concedas

lucis ꝛ pacis: vt indulgeas de

oēs q̄ hoc ſacrificiū offerimꝰ Miniſterio: vt ſacerdos celebrās: voto vt populus circunſtans — pro ſalute oīum ſe offerentē ꝛ ꝑ liberandis aīabus petrū ad inferna deſcendentem

precamur. Per eūdem chriſtum

fiat

dominum noſtrum amen.

HEc eſt pars ſexta ꝑncipalis canonis. In qua poſt cōſecratoꝝ rememorationē: ꝛ ſalutis petitionē his qui hoc ſacrificio ꝑfruuntur: ſubinfert refrigerij ꝛ ſuffragij poſtulatio: ꝛ iterata ſctōꝝ inuocatio quatinus petita concedant. Et ſubdiuidit in partes duas. In prima petit refrigeriū ꝓ defunctis. In ſcđa imploratur ſuffragiū pro viuis: ibi (Nobis quoqꝫ). In prima parte orat ꝓ defunctis: primo pro quibuſdā ſpecialiter: deinde ꝓ oībus fidelibus gn̄aliter partes patebūt. ☞ Circa primuꝫ pia mater eccl'ia certiſſime credens: q̄ ſanguis dn̄i qui ꝓ multis effuſus eſt in remiſſionē pctōꝝ: non ſolū ad viuē=

tiũ ſed etiã ad mortuoꝝ in xp̄o quieſcentiũ ſalutẽ profi-
ciat:atq3 ad abſolutionẽ penaꝝ pro peccatis debitaru3:
ſtatuit vt in quolibet miſſe officio ſuo loco defunctoru3
memoria habeat:ac ꝓ decendentib9 in gr̄a in locis pur
gatorijs detẽtis:preces offerant:eiſq3 fructus hui9 ſacri
ficij applicentur:vnde ait ſacerdos. Memento dn̄e ꝛc.
☞ Circa hanc materiã valẽt ea q̄ dicta ſunt ſupra cir-
ca memoriã viuoꝝ:q2 ſimilia hic intelligẽda ſunt de mor
tuis:q̄ ibi dicta ſunt de viuis:ꝛ quo ad fructus miſſe ap-
plicationẽ:ꝛ quo ad memorandoꝝ modũ ꝛ ordinẽ. Sed
hic plura ſpecialiter tractari ſolent:ſc3 quibus defunctis
ſuffragia proſint. Que ſuffragia:ad quid. Quoꝝ. An in
dulgentie proſint. Et an ſuffragia pro defunctis facta
etiã facientibus ſint vtilia. Supponit eñ ex ritu gene-
rali eccl'ie:ſcriptura ꝛ dogmatib9 ſanctoꝝ:ꝙ ſuffragia vi
uoꝝ defunctis proſint. De quib9 omnibus late tractat:
Lec.56.vſq3 ad.59. Sed ne omnino p̄teriſſe videamur:
cõcluſiue ſemotis ꝓbationib9 q̄ in allegatis lectionibus
requirant:aliq̄d breuiter dicat. Primo ad id. Quibus
defunctis proſint ſuffragia dicit breuiter ꝙ ſuffragia au
xilia indigentibus cõferentia:non proſunt beatis:neq3
dãnatis ad ſalutẽ:ſed aĩabus in gr̄a decendentibus:ꝛ in
penis purgatorijs detentis. Nam primi auxilio nõ indi
gent. Secundi liberari nõ valent. Tertij in via ſunt ad
beatitudinẽ poſſidendã:ſed nondũ cõpleta ſatiſfactione
retardati:ꝓ quibus poteſt ꝑ alios in toto vel in parte ſa
tiſfieri. ☞ De ſc̄do dicit. O͞ia opera bona ꝑ charitatẽ Lec.57.
vel intentionis directionẽ defunctis capacib9 ꝯmunica
ta:ꝓficiunt. Siue ſint ſacrificiũ:ſiue elemoſyna:ſiue orõ:
ſiue ieiuniũ. Inter hec vero precipuum eſt eukariſtie ſa
crificiũ:ꝛ ea q̄ effectũ habẽt ex opere op̄ato p̄ferunt illis
que tantũ ꝓficiunt ex deuotione operãtis ceteris parib9.

Alioquin habēt ſe vt excedētia ⁊ exceſſa. Quo ad tertiū
Ad quid valeāt ſuffragia defūctis eſt hec ꝓpoſitio. Suf
fragia viuoꝝ nō valēt defunctis ad ſtatus mutationē. ne
qȝ ad nouoꝝ meritoꝝ adq̄ſitionē. Ualent aūt ad pene re
miſſionē: ad beatitudinis accelerationē: ⁊ ad accidētalis
p̄mij cumulatiōem. De q̄rto quoꝝ ſuffragia ꝓficiūt. pro
quo ſit hec ꝓpoſitio. Suffragia habētia valorē ex ope opa
to valent a quocūqȝ fiant. Ualētia tm̄ ex ope opante. Si
Lec.58. ꝓcedūt ab exiſtenti in grā vt a principali mouēte vel agē
te: valent defunctis: etiā ſi executio fiat ab exiſtenti extra
gratiā. Si vero ab exiſtēte ī mortali: dubiū ē an remittāt
penā tempalē. De q̄nto vtrū indulgētie ꝓ ſint de-
Lec.57. functis: determinatū eſt ꝑ papā Sixtū ꝙ valent defun-
ctis ꝑ modū ſuffragij: ita ꝙ ſi opus piū ꝓ quo danꝫ īdul
gentie fit intentione adquirendi remiſſionē defunctis:
ꝓdeſt eis: p̄ſertim ſi hoc in ꝯceſſione indulgentiaꝝ ſpecia
liter ⁊ determinate exprimaꝫ. De ſexto: vtrū ſuffragiū de
Lec.58. functo impenſū valeat impendēti viuo eſt hec ꝓpoſitio.
Suffragiū ꝓ defuncto factū. nō minꝰ valet facienti q̄ntū
ad meritū beatitudinis: quā ſi ꝓ ſe ipō tantū faceret: ſecꝰ
quantū ad ꝯditionē ſatiſfactionis. Nā opꝰ ſatiſfactoriū
nō minꝰ ē meritū p̄mij eſſētialis: q̄ſi nō eſſet ſatiſfactoriū
ſiue fiat pro ſe ſiue alijs: paucis vel multis. Sed quantū
ad ſatiſfactionem et pene redēptiōem: minuiꝫ ſi multis
applicaꝫ: ⁊ penitus tollitur ſi totus valor ſatiſfactorius
alteri applicatur. Sequitur textus

viuentibus — nemo ſine peccato. Nec infans vnius diei

Lec.79. **Nobis quoqȝ peccatoribus**

per ſubiectionē humilem ⁊ obedientiam — pluraliter dicitur propter multitudi-

famulis tuis: de multitudi

nem effectuum miſericordie dei: cum tamen in deo ſit tantum vna miſericordia ſimpliciſſima ſcʒ eius eſſentia

ne miſerationum tuarum

non in virtute nec in operibus noſtris

eterne beatitudinis: q̄ inequaliter poſſidetur: ideo pars petitur: in domo etenim patris manſiones multe ſunt

ſperantibus partem aliquam

vt de mutua felicitate iocundemur p vnionē perfecte charitatis

tua gratia et benignitate ineffabili

et ſocietatem donare digneris:

quos credimus beatifica viſione iam perfrui: ꝛ iocundiſſima ſocietate ſibi ineffabiliter congaudere

cum tuis ſanctis apoſtolis

vel vaptiſta vel euangeliſta prius ꝯmemorato ꝓpter apoſtolatum: hic propter virginitatē de qua a xp̄o ꝯmendatur iū gitur ſtephano qui et ipſe fuit virgo.

et martyribus. Cum Jo

forte in apoſtolum electo

anne Stephano Mathia Lec. 54.

cū paulo in opus euangelij ſegregato

ioannis euangeliſte diſcipulo

papa ſexto a beato petro apoſtolo

Barnaba Ignatio Alexan

preſbytero

exorciſta

matre

dro Marcellino Petro Fe

ſeptē filiorū martyrū

martyre inſigni

virgine ꝛ martyre ꝯſtātiſſima

licitate Perpetua Agatha

ſyracuſana

corpore iuuēcula ſʒ mēte cana: vt ait amb

nobiliſſima romana

carceris anguſtia et igne con

Lucia Agnete Cecilia Ana

ſumata — iam in beatiſſimis ſedibus collocatis tua viſione ⁊ fruitione beatis

ſtaſia: et omnibus ſanctis tuis

ꝑ beatitudinis participationem

Intra quorum nos conſoꝛtium.

qꝛ vltra condignū pꝛemias — quantū ad ſuū naturalē valoꝛē q̄ nulli⁹ momēti eſt reſpectu eternoꝝ — in peccatoꝛum remiſſione gratioſa.

non eſtimatoꝛ meriti. ſed venie

liberaliſſimus

queſumus largitoꝛ admitte.

qui nobis beatitudinē meruit ⁊ claue crucis ſue: meritum regni pateſecit efficaciter

per chꝛiſtum dominum noſtrum.

☞ Poſt petitū refrigeriū defunctis: petiꝉ ſuffragiū ꝓ viuis. Et conſoꝛtiū cū ſanctis triūphantis eccl'ie mēbris. Reducunꝉ quoq; in hoc ſacrificio acta in ꝑſonam patris: oīa hec ꝑ filiū operanꝉ: ⁊ ſm̄ hoc: pars illa ſubpartiri poteſt in tres particulas: ſcd̄a ibi (Cū ſanctis apl'is) tn̄ pars pꝛima currit cū ſcd̄a: tertia ibi. (ꝑ quē hec oīa bona). Et patet ſentētia textus ex glo. interli. Sed circa hoc qd̄ dicꝉ (nō eſtimatoꝛ meriti) poſſet dubitari: quomodo hoc verū ſit: cū vbiq; ſcriptura clamet: deū foꝛe iuſtū iudicē: ⁊ retributoꝛē vniuſcuiuſq; ſm̄ opa ſua. Sed dicendū q̄ de⁹ nō eſt eſtimatoꝛ meritoꝝ ſm̄ valoꝛē quē habēt pꝛeciſe ex natura actus ſm̄ ſe ⁊ ſuū naturalē valoꝛē: qꝛ ſi ſic. nō pꝛemiaret actus nr̄os tempoꝛales pꝛemio eterno: Siquidē impꝛopoꝛtionabiliter excedit pꝛemiū eternum valoꝛē actus tēpoꝛalis. Eſt tn̄ iuſtus retributoꝛ meritoꝝ ſm̄ ſuā acceptationē ad pꝛemiū liberaliter ꝓ tali actu ꝓmiſſum. Et ꝑ hoc etiā ſoluiꝉ illa cōtrarietas: qua aliqui di

citur: q nullũ meritũ noſtrũ eſt condignũ vite eterne: ſm illud xpi. Cũ feceritis oĩa q̃ precepta ſunt: dicite: ſerui inutiles ſum⁹. Luc. 17. Quãdoq₃ dicit̃ oppoſitũ vt eſt illud Apoc. 3. Ambulabũt mecũ i albis qm̃ digni ſunt: ⁊ illõ Coloſenſ. 1. Grãs agentes deo ⁊ patri: q̃ dignos vos fecit in partem ſortis ſctõꝝ in lumine: et. 2. ad Theſſal. 1. vt digni habeamini in regno dei: ꝓ quo ⁊ patimini ⁊c̃. multa ſimilia habent̃ in ſcriptura: Opa em̃ nr̃a ſm naturalẽ aut moralẽ bonitatẽ ſuã: nõ ſunt digna eterna vita. Sed in quãtũ procedũt a gr̃a ⁊ vt relata ad diuinã promiſſionẽ: qua bene operantib⁹ promiſit vitã eternã: ⁊ ſe eis ſua volũtate libera debitorẽ conſtituit eterni premij: ſic ſunt merita cõdigna premij eterni: ⁊ de hoc late: ac de cõditione ac diſtinctione meritoꝝ nr̃oꝝ tractatur Lec. 59. Etiã in fine hui⁹ clauſule ſm ordinẽ romanũ nõ dr̃ amen. Uel propter cõnexionẽ ſequentis clauſule. (Perquẽ hec oĩa) in cui⁹ pricipio ponit̃ relatiuũ (quẽ) referẽs xp̃₃ dñ₃ nr̃₃ in fine p̃cedentis clauſule: vel alias cauſas parũ ↄcludẽtes.

xp̃m filiũ tuũ naturalem — cõtenta — pater clementiſſime — ſcõm nature conditionẽ

Per quem hec omnia dñe ſemper Lec. 60.

in eſſe naturali conſtituendo — ad cultum diuine maieſtatis deputando

bona creas Sancti ✠ ficas

increate vite vniendo — ſpiritualibus gratia ⁊ donis perficiendo

viuifi ✠ cas Benedi ✠ cis et

in noſtram ſalutem ordinando

preſtas nobis

☞ Tertia particula: in q̃ acta i hoc miſterio reducunt̃ in patrẽ ꝑ operantẽ filiũ: ⁊ ſcdo ↄcludẽdo canonẽ: honorẽ

ꝛ gloꝛiam trinitatis reducit in xp̄m:ibi(ꝑ ip̄m) Circa pri
mū aduertendū ꝙ(hec)poteſt demonſtrare vel panem:
vinū:ꝛ aquam:q̄ ibi fuerūt demonſtratione impſonali:ꝛ
nūc nō ſunt:ſꝫ ſpecies eius manēt:q̄ ſunt ſacramētū ꝛ nō
res ſacramēti. Uel poteſt demōſtrare rē ſacramēti ꝛ ſacra
mētū puta coꝛpꝰ ꝛ ſāguinē xp̄i p̄ſentes:q̄ ſūt res ꝛ ſacramē
tū:qꝛ alterius rei ſignū. Uel poteſt demōſtrare rē tm̄ ibi
ſignificatā ꝛ nō ꝯtētā:ſcꝫ mēbꝛa coꝛpis xp̄i miſtici:q̄ etiā
miſtice offerunt̄ ī hoc ſacramēto:ꝛ ꝑm hoc poteſt hec clau
ſula triplicit̄ exponi Primo modo(ꝑ quē xp̄ꝫ oīa.i.panis
vini ꝛ aq̄ ꝯſecrationis materiā valde ꝛ ſemꝑ bonā creas
ꝑ nature ꝯſtitutōem.(ſanctificas)ꝑ v̄bū ꝛ oꝛationē(viui
ficas)ꝑ vitalē ꝯuerſiōem:benedicis ꝑ gr̄e exuberationē:ꝛ
p̄ſtas nobis ꝑ liberaliſſimā largitōem. Sc̄do modo ſic(ꝑ
quē)xp̄m(hec oīa)coꝛpꝰ ꝛ ſāguinē(ſemꝑ bona)q̄ntū ad
omnē ſpeciē boni. Sūt q̄ppe bona vtilia:ad reformationē
vite labētis ſp̄ūalis:honeſta ad rememoꝛādū oꝑa ſalutis:
delectabilia ad ꝓmouēdū effectū itime deuotionis. Hec
in quā creas:ipſa in ſacramētū adducēdo.(Sāctificas)
ſacris velaminibꝰ obtegendo(viuificas)increate vite vni
endo(benedicis)ſp̄ūalibꝰ donis ꝛ bn̄ficijs implēdo(ꝛ p̄
ſtas nobis)miſericoꝛditer largiēdo. Tercio mō ſic(ꝑ quē
xp̄m).tu pater cuiꝰ eſt auctoꝛitas maieſtatis oīa ſēꝑ bona
i.oēs fideles in hoc ſacramēto ſignificatos:creas in natu
ra bona ꝯſtituendo:ſanctificas a peccato purgādo:viuifi
cas gratia ꝛ virtutibus ad vitā preparādo:benedicis vi
uificatos gl̄ia coꝛonādo. Et p̄ſtas nobis:bona gr̄e ꝛ glo
rie:ſine q̄bus nemo attigit ꝯſoꝛtiū beatoꝝ. Si q̄ris cū pa=
ter nihil habeat a filio:ſed filiꝰ oīa a p̄re:p̄r aūt a ſeipō:cur
dicit̄ creare:ſanctificare:viuificare:benedicere ꝑ filiū:ſi=
cut alibi dicit̄ de filio:oīa ꝑ ip̄m facta ſunt. Reſpōdet̄ bre
uiter:pater rationabiliter operat̄ ꝑ cōgnitionē operatoꝝ

⁊ operationis: ⁊ ita ꝑ ſapientiã ⁊ artem: ⁊ qꝛ filiꝰ eſt ars ⁊ ſapientia genita patris: nõ ꝙ pr̄ ꝯgnoſcat aut ſapiat formaliter ſapientia genita: q̃ eſt filiꝰ: ſʒ qꝛ ĩ filio genito a patre ꝑ modũ intellectus: ⁊ vt verbũ patris: tanq̄ʒ in verbo genito relucẽt velut in ſpeculo lipidiſſimo oĩa a patre cõgnita: ⁊ ꝑ conſeq̄ns omnia operabilia. Jdeo dicitur creare ⁊c̄. per filium: in quo relucent ydee ⁊ rationes omniũ que creantur. Et quia pater nedum ſcienter ſed ⁊ voluntarie omnia extra ſe producit: vere dici poteſt omnia producere per ſpiritum ſanctum: qui a patre procedit ꝑ modum voluntatis: quia per modum amoris.

☞ Jn illis tamen locutionibus (per) non dicit circunſtantiam cauſe inſtrumentalis: ſed idemptitatẽ principij conſubſtantialis: vnde cum dicit᷑: pater agere per filium vel ſpiritum ſanctum: tantum valet: ac ſi diceretur: pater agit per filium: ⁊ ſpiritum ſanctũ tanq̄ʒ per vnum ſibi conſubſtantiale principiũ. Nam pater agit formaliter ſua eſſentia: que vna et eadem eſt in tribus: ergo omnes tres agunt vno principio ⁊ ſunt vnum principium: vnum agens: vnus creator: vnus ſanctificator: vnꝰ beatificator. Ex alia tamẽ cauſa etiam dicitur operari noſtre ſalutis opera per filium: vt puta glorificare: ſanctificare: gratificare: benedicere. ⁊c̄. Quia filius qui ſolus eſt incarnatus: meruit nobis ſalutem ⁊ ideo quãdo (per) dicit circunſtantiam cauſe meritorie: tũc pater operatur opera noſtre ſalutis tantum per filium: non per ſe ipſum nec per ſpiritum ſanctum: quoniã pater non meruit. nec ſpirituſſanctus ſed ſolus filius.

☞ De ritu ſeruato in premiſſis quantum ad tunſionem: pectoris exaltationem vocis: et ſignationem crucis: dicetur poſt expoſitiones ſequentis particule.

Expoſitio

per quem omnia creas. ꝛ nobis innoteſcis — per quē creata gubernas ꝛ ei ſubſtātiā et oīa tua cōmunicas natiuitate eterna

P Er ip ✠ ſum. et cū ip ✠ ſo

in quo omnia conſumas et velut in imagine et ſpeculo videris et coruſcas — vero

et ip ✠ ſo. eſt tibi deo ✠

ꝑ naturā a quo oīs ꝑ̄nitas in celo ꝛ in terra noīatur. — qꝛ vigoris infiniti cui cū voluerit ſubeſt poſſe — in coīōne eſſentiali

patri omnipotēti: in vnitate

qui amor eſt ꝛ nex⁹ am boꝝ patris ꝛ filij — cuius libet virtutis. ex te tāquam originali fonte proſluentis

ſpirituſ ✠ ſcti: omnis honor et

clara cum laude noticia — tempora

gloria. Per omnia ſecula

temporum quod eſt eternaliter ſine fine — reſpondet populus conſentiendo. i. certe et vere aduerbialiter

ſeculorum. Amen.

☞ Vltima canonis particula. In qua honorem pa
tris per filium reducit ad filium tanq̄ cōmunē gloriam
patri ꝛ filio ꝛ ſpirituiſancto debitā: vnde cōcludit q̄ om
nis honor diuine virtutis: et gloria laudis: eſt patri per
filium eum clarificantem: ꝛ mundo verbis opere et mi-
raculis ſua qꝫ paſſione: reſurrectione et aſcenſione mani
feſtātem: vnde ait. Pater manifeſtaui nomen tuum
hominibus quos dediſti mihi. Et iterum. Pater clarifi
ca filium tuum vt filius tuus clarificet te.
Joā. 17. (Et cum ipſo) tanq̄ tibi conſubſtantiali ꝛ coe-
terno: cuius ſunt tua omnia: vt ſupra ſcilicet eſſentia: bo

nitas:ſapientia:virtus ⁊ potentia:⁊ per conſequens:ho-
nor:reuerentia:laus ⁊ gloria (Et in ipſo) in quo tanq̃m
in imagine relucet omnis paterna pfectio. Ipſe enim eſt
ſplēdor paterne glīe:⁊ figura ſubſtātie eius:ad Hebre.1.
Candor lucis eterne et ſpeculū ſine macula dei maieſta-
tis et imago bonitatis illius. Sapie.7. In ipſo deniqꝫ cō
ſtant omnia. Coloſenſis.1. Et in ipſo cōplacuit omnē ple
nitudinem inhabitare ibidē. Igitur in ipſo eſt tibi pater:
honor ⁊ gloria:tanq̃ in eo in quo ꝯſubſtantialiter exiſtis
Tu in ipſo:et ipſe in te:tam ſingulari q̃ incōprehenſibili
inexiſtentie modo: Nunc exponenda ſunt miſte-
ria ritus ⁊ geſtus circa predicta. Cum ſacerdos poſt de-
functoꝝ memoriā ad viuos redit dicens. (Nobis quoqꝫ
peccatoribus) pectus tundit:quaſi ſigno viſibili ſe profi-
tens peccatorē:ſignificans ſimul in pectore inexiſtentem
ꝯtritionē: ⁊ q: tunſio eſt quedā afflictio:p eam deſignat
ſatiſfactionē. Fit aūt hec tunſio trib⁹ vltimis digitis:q̃n
pollex ⁊ index quib⁹ ſacramentū tractauit nō debent ſe-
parari:donec poſt ſumptionē abluti fuerint:ne ſi forte ali
quid ſacramēti digitis illis adhereat:p ꝯtactū alteri⁹ rei
decideret:aut irreuerentia ſacramēto exhiberet. Fit igit
trib⁹ alijs digitis ad denotādū ſe tripliciter peccaſſe corde
ore:et opere. Exaltat etiā vocē ad ſignificādū vocem la
tronis:aut centurionis:dn̄m i morte ꝓfitentis. Vel exal
tat vocem: dās ſignū populo vt ipſe populus ꝯfiteat ſe
pctōrum ⁊ ꝯtritū:pectora ſua ad ſacerdotis exemplū ſimi
liter tundendo. Deinde ſacerdos in verbis (ſanctificas
viuificas:benedicis) facit tres cruces:et eſt ſexta ſignatio
que fit ſuper vtrūqꝫ: oblatam ſcꝫ ⁊ calicem coniunctim:
ſignificās triplicē orationē quam domin⁹ in cruce fecit:
Primā ꝓ ſuis crucifixoribus dicēs. Pater ignoſce illis
q: neſciunt quid faciunt. Secundam ꝓ ſua liberatione a

morte:cū clamās voce magna:ait. Heli heli ꝛc. Tertiaȝ
ꝓ adeptione glorie dicit. Pater in manus tuas ꝯmēdo
ſpiritū meū. Septima ſignatio fit cū ſacro ducto ſuꝑ ca
licē:faciendo tres cruces in verbis (per ipm̄:ꝛ cū ipo:ꝛ in
ipſo) q̄bus repreſentāt tres hore crucipendētie xpi i cru
ce. Siquidē ſexta hora affixus eſt cruci: ꝛ hora nona ex
clamās tradidit ſpiritū. Uel vt alij dicūt:tres ille cruces
ſignificant: ꝙ xp̄s ſuſtinuit: paſſionē: ꝓpaſſionē: ꝯpaſſio
nē:paſſionē in dolore corporis: ꝓpaſſionē in triſticia mē
tis:ꝯpaſſionē in cōtritione cordis ꝓ crucifixoꝝ ꝛ toti⁹ ge
neris humani peccatis. Uel vt tertij dicūt:ꝑ tres cruces
ſignificant tres paſſionis ꝯditiones:ſcȝ ei⁹ diuturnitas:
q̄ durauit a principio incarnationis vſqȝ ad horā expi-
rationis. Per ſcd̄am deſignat ei⁹ integritas:ſiue gn̄ali-
tas:q̄ repleuit carnē ꝛ mentē:ſingula mēbra corporis:ꝛ
oēs portiones anime ꝛ rōnis. Siquidē ſ͛m portionē infe
riorē triſtatus eſt de leſione ꝓprij corporis:ſ͛m ſuperiorē:
de offenſione dei patris. Unde clamat ꝑ prophetā. Re-
pleta eſt malis aīa mea. Per tertiā crucē repreſentatur
paſſionis acerbitas:q̄ ꝯtingebat vſqȝ ad interiora aīe et
ſpūs:hinc pſalmiſta. Intrauerūt aque vſqȝ ad animam
meā. Aque inundationes ſunt penaꝝ. Siquidē ꝯmenſu
rat acerbitas magnitudini amoris:tam patris q̄ȝ huma
ni generis:hinc Hieremias in trenis. O vos oēs q̄ trāſi-
tis ꝑ viā:attendite ꝛ videte ſi eſt dolor ſimilis ſicut dolor
meus. Fit aūt hec ſignatio cū ſacramēto corporis ſuper
calicē qui paſſionē ſignificat:q̄ xp̄s ipſe nō coactus ſȝ vo
lēs cū deſiderio ſe paſſioni obtulit:ex obedientia patris:
ꝛ amore nr̄e redēptionis. Hinc Eſa. Oblatus eſt q̄ vo-
luit. Dum aūt he cruces ſignantur ſuper calicem: calix
detegitur:quia in xp̄i paſſione velum templi ſciſſum eſt:
Lec.48 ꝛ reuelata ſunt ſancta ſanctorum. ideſt omnia miſteria le

galiū ſacrificioꝝ veritate figuris ſuccedēte. ☞ Septi
mā ſignationem ſtatim ſequit᷑ octaua: dū in ſequentibus
verbis due cruces fiūt extra calicē cū eodē corporis xp̄i
ſacramento: vna in verbis (eſt tibi deo patri oīpotenti).
Alia in verbis (In vnitate ſpūſſancti) Quib⁹ notat᷑ ſe
paratio anime a corpore per mortē ſaluatoris xp̄i: q̄ facta
eſt ſpōtanea ei⁹ volūtate: ſm illud Joā. 10. Nemo tollit
animā meā a me: ſ; ego pono eā a meipo. Et licet in xp̄o
tres ſint ſubſtātie ſc;: diuinitat;: aīe: ⁊ corporis. Tn̄ ſolu;
due fuerūt ab inuicē in morte ſeparate: ſc; aīa ⁊ corpus.
Diuinitas eñ a neutra: nec a corpore nec ab aīa fuit in
morte ſepata. Ipſa eñ deitas cū carne mortua fuit in ſe=
pulchro: ipa cū aīa deſcēdente fuit in inferno. Fit aūt hec
ſignatio extra calicē: q; vt dictum eſt hec ſeparatio facta
nō eſt violētia paſſionis: ſed poteſtate proprie volūtat;.
☞ Porro ſacerdos reducēs corpus dn̄i ſup calicē ip;
parum eleuādo cū calice: ſilentiū interrūpit dicēs: voce
exaltata. Per oīa ſcl'a ſcl'oꝝ: vt circunſtātes reſpōdeant:
amē: quo ꝑ miſteriū ſignificat᷑: ꝙ xp̄s maior fuit ⁊ fortior
ſeu vigoroſior paſſione ꝑ calicē ſignificata: ⁊ ꝙ nequaq̄;
deiect⁹ fuit in paſſione: ſ; vſq; in finē ꝯſtans: ita vt ad vo
cē tentantiū iudeoꝝ nequaq̄; de cruce deſcenderit. Exal
tatio vocis: clamor magnus eſt expirationis. Siquidē
clamās voce magna. In man⁹ tuas pater ꝯmendo ſpm̄
meū: expirauit. Qr chorus reſpōdet (Amē) lamentatio
nē ſignificat ſequentiū mulierū. Depoſitio hoſtie ſuper
pallā altaris: ſignū eſt inuolutionis corporis dn̄i de cru
ce depoſiti in ſindone mūda a nicodemo ⁊ ioſeph ab ari
mathia in ſepulchro nouo: in quo nondū quiſq; poſitus
fuerat. Et hec tantū de his miſterijs ⁊ abreuiatura ex=
poſitionis ſacri canonis.

Sequit᷑ pars altera de hui⁹ ſacrificij ꝯmunione.

Communio

Lec. 61.

O nos fragiles ⁊ nobis ipſis inſufficientes. patrē a quo oē bonū. ad ſalutē verā nos īducētibus

Oremus Preceptis ſalutari

vtriuſqꝫ teſtamenti ſcripturis ſummi ſcꝫ magiſtri. qui nec fallere nouit nec falli

bus moniti. et diuina īſtitutōe

inſtructi. quid a quo et quomō oremus Non temeraria preſumptione ſed humili ſubiectiōe. ſpe tamē certiſſima ex diuina promiſſione firmati.

formati audemus dicere

Poſt canonē ſequit̄ cōmunio tercia pars miſſe principalis In q̄ poſtq̄ȝ in prima totius miſſe parte: p̄miſſa eſt p̄paratio populi ⁊ offerendoꝝ: q̄ dicit̄ miſſa cathecuminorū. Et ī ſecunda parte q̄ canō dr̄ ſubiūcta eſt conſecratio oblatoꝝ. In hac tercia parte q̄ recte cōmunio nominatur: p̄cedit̄ ad participationē ꝯſecratoꝝ In prima pte popul⁹ illuminat̄: ⁊ materia idonea altari ꝯſecrāda p̄ſentat̄ In ſecunda forma tradit̄ q̄ eukariſtia ꝯficit̄: ⁊ ſummo patri ſacrificat̄. In tercia ⁊ finali. ip̄m ſacrificiū cū bn̄dictionis plenitudine mādacat̄ Diuidit̄ aūt hec pars in tres. In prima ad ſacrā eukariſtie ſumptionē p̄paratio cū exhortatione p̄mittit̄. In ſcd̄a cōmunio eukariſtie ſumptione p̄ficit̄. In tercia cū gratiaꝝ actione miſterijs finis iponit̄: ſcd̄a ibi. p̄ eundē. d. n. Tercia in ātiphona poſt cōionis que ſm̄ officioꝝ diuerſitatē variat̄. ☞ Circa primū: qꝛ hui⁹ modi p̄paratio p̄ orōem a deo petit̄ qm̄ ad eā ex nobis inſufficientes ſum⁹: p̄mittit̄ ad orandū miſericordē ⁊ clemētiſſimū patrē exhortatio. Scd̄o ponit̄ ipa orō ibi: pr̄ nr̄. Circa primū ſacerdos exaltata voce oēs p̄monet petere: exhortando dicēs. Orem⁹. Et ad excuſationē temeritatis et preſumptionis allegat p̄cepta diuina: mo

nita:et informantia nos instituta:et patet text⁹ Coniū gitur aūt hic precepto monitio:q̄ꝛ is cui⁹ doctrina in orā do instruimur dn̄s est ꝛ magister. Dn̄i aut est p̄cipere. magistri instruere ꝛ monere:ideo hec tria simul copulant̄:p̄cepta. monita:ꝛ doctrina:instituta Quia aūt ad orādum hec admonemur:aliqua gn̄alia de oratione lati⁹ i lec:61. 62. ꝛ. 63. digesta. sūmarie recitem⁹. Primo igit̄ ꝯsiderādū est ꝙ ad orationē duo req̄runt̄:scꝫ desideriū asseq̄ndi bonū vel remouendi malū ab aliquo ꝓcedere potēti. Scd̄o exp̄ssio huius desiderij ei a quo obtineri desiderat̄. Nā solū desiderinm nō est or̄o:quippe multi desiderāt aliqua sibi dari:que tn̄ non petunt. ſꝫ cū silentio expectant: ꝛ illi non orant. Cū oratio sit petitio q̄dā. Similter multi que desiderant suo ingenio ꝛ labore acquirūt: ꝛ nec illi desiderādo orant. Requirit̄ ergo expressio aut insinuatio desiderij ei a quo sperat̄ obtineri. Nec sola expressio sufficit qm̄ si exprimeret̄ desideriū qd̄ non inesset:iā falsa esset expressio:atq꞉ ficta:ꝛ ita nō meret̄ dici or̄o. Act⁹ desiderij ad voluntatē pertinet:actus exprimēdi ad intellctū:ꝛ potest indifferent̄ accipi or̄o vt supponat ꝓ actu volūtatis ꝯnotādo actū intellect⁹:vel ecōuerso: ꝛ ſm hoc sic vel sic diffiniri. Q꞉ tn̄ petitio est gen⁹ or̄onis q̄ dicit exp̄ssioꝫ desiderij. Videt̄ ꝙ or̄o magi ꝓprie dicat i substrato actū intellect⁹:scꝫ exp̄ssionē:ꝛ in ꝯnotato desideriū voluntatis. Neutꝝ tn̄ sine alio est or̄o. Ex quo patet ꝙ ꝓferre v̄ba sine intellectu:aut cū intellectu ꝛ app̄hēsiōe eoꝝ ſꝫ sine desiderio:nō est orare:ſꝫ inutiliter ꝛ frustra v̄bositare. Et licet petitio fieri soleat tā ad deū q̄ꝫ ad hominē:tn̄ ſm vsū sctoꝝ illa solū q̄ fit ad deū tanq̄ꝫ ad principalē ꝛ ꝑ sufficiētem p̄stare petita ꝓprie dr̄ or̄o:vn̄ potest sic describi. Or̄o est petitio q̄ ad deū dirigit̄ mediate vel imediate. Petitio ponit̄ ꝓ gn̄e:ꝛ est locutio iclinatiua alteri⁹ ad p̄stādū.

bonū deſideratū: vel remouendū malū nolitū. Et ſic pe-
titio includit tria ſcʒ locutionē ſiue expreſſionē deſiderij
alicuiꝰ alteri vt preſtet: ⁊ decentiā eiꝰ qͦd deſiderat᷑: ⁊ ipʒ
deſideriuʒ. Et accipit᷑ hic locutio ſiue expreſſio gn̄aliter:
vt extēdat ſe ad locutionē mentalē: vocalē: ⁊ eā q̄ fit p̱ ſi-
gna exteriora. Eſt aūt locutio mētalis cogitatio alicuiꝰ
vel aliquoꝝ: vt ea alteri innoteſcāt hoc mōͦ dū cogitamꝰ.
vt deꝰ cogitationes nr̄as videat: loquimur deo: ⁊ angelꝰ
aliqua cogitās vt aliuſ angelꝰ videat: loquit᷑ angelo cui
vult īnoteſcere ſuā cogitationē: ⁊ p̱ ꝯſequens deſideriuʒ
aut rē cogitatā. Et p̱ hoc etiā patet ꝙ qui petit illicita a
deo nō orat: ſʒ blaſphemat. Et ideo alij expreſſius diffi
niūt orationē. Eſt petitio decentiū a deo mediate vel im
mediate. Dicit᷑ a deo: qꝛ petitio facta ad aliū nō eſt pro-
p̄rie oratio: Dicit᷑ mediate vel immediate: qꝛ petitio q̄ fit
ad ſctōs tanq̄ ad interceſſores īmediate: fit etiā ad deuʒ
mediate dū qͦd petit᷑ nō a ſanctis tanq̄ ab auctoribꝰ pri
cipalibꝰ: ſʒ a deo obtineri p̱ ſctōs deſiderat᷑: ⁊ per hoc orōͦ
dici meret᷑. Ex illo patet ad quē fieri poſſit orōͦ: qꝛ ad ſo-
lū deū tanq̄ ad principalē: et poteſtatē cōcedendi petita
habentē. Ad ſctōs aūt tanq̄ ad mediatores. ☞ Scdͦo
ſequit᷑ ꝙ oratio eſt actus rōnis ſiue intellectꝰ: qꝛ eſt locu
tio quedā q̄ ad intellectū p̱tinet: non tn̄ ſine actu volūta
tis q̄ eſt deſideriū. Tertio ſequit᷑ ꝙ oratio p̱tinet ad vir
tutē latrie. Nam orās ꝓteſtat᷑ orādo deū eſſe ſūmū oīum
principiū in ſua poteſtate plena habentē oīa q̄ petit: ⁊ p̱
hoc deū adorat: ⁊ ipm̄ tanq̄ deū colit: qͦd eſt latrie adora
re. Huiꝰ tot ſunt ſpecies quot animi affectꝰ ac indigen
tie humane in adq̄rendis bonis ⁊ malis remouēdis. Pa
tet etiā q̄ peti poſſunt: qꝛ oīa q̄ licite deſiderant᷑. Quorū
aliqua ſunt ſimpl'r bona: q̄bus ſcʒ nemo male vti poteſt:
formaliter ſaltē: vt ſunt gloria: virtutes: gratia: p̱ctōꝝ re-

miſſio ꝛc. ꝛ hec ſimpliciter peti poſſunt. Aliq̄ ſunt q̄bus ꝛ bene ꝛ male vti poſſum⁹ vt ſunt bona naturalia aīe ꝛ corporis atq; exteriora: ꝛ hec nō licet petere ſimpliciter ꝛ abſolute: ſed ſub ꝯditione ſaltē implicita: inquātū ꝓſunt ad ſalutem: ꝛ conformia ſunt diuine volūtati. Quibus vero bene vti nō poſſumus vt que ſine pctō haberi non poſſunt: omino petere nō licet. Cōuenit aūt orare omni rationali creature. hominib⁹ ſcʒ ꝛ angelis: non dānatis. Nō deo qꝛ ſuperiorem nō habet. Nō brutis qꝛ ratione carent ꝛ intellectu. Chriſto aūt ꝛ ſi creatura nō eſt: habet tn̄ creaturā ſcʒ humanitatem ſibi vnitā ratione cui⁹ ſibi conuenit orare maxime pro nobis: hinc Joā. Aduocatū habemus ieſum xp̄m ꝛ ipſe interpellat pro nobis. i. Joā. 2. Damnati vero qꝛ obſtinati decentia appettere nō poſſūt ideo non eis ꝯuenit orare: licet poſſint petere ꝛ poſtulare

Poteſt aūt oratio fieri indiferenter mentaliter tm̄ aūt ſimul mentaliter ꝛ vocaliter. Sed non vocaliter tm̄: Lec. 52. quia verba q̄ vocaliter tantū proferunꝛ: ſine deſiderio ꝛ apprehenſione eorū que petunꝛ: non merenꝛ dici oratio vt dictum eſt. Orationes aūt publicas ꝛ ad quas aliquis ex officio teneꝛ: vocaliter fieri oportet: nō tm̄ mentaliter: qꝛ ille populo pro quo fiunt innoteſcere debent: vt ꝛ ipſe miniſtris eccleſie ſe conformet. Priuate vero ꝛ ſingulares orationes: vtroq; modo fieri poſſunt ſcʒ corde tm̄ vel ſimul corde ꝛ ore. Nā ꝓpter eū q̄ oraꝛ: deū ſcʒ: ſufficit orō interior: qm̄ ipſe intueꝛ cor. Sed vocalis exp̄ſſio eoꝝ que corde deſideranꝛ vtilis eſt ꝓpter orantē: vt animus eius verbis vocalibus in deū exciteꝛ: mens ꝑ verboꝝ cōtextū ad petenda inſtruaꝛ: memoria iuueꝛ: euagatio tollaꝛ: debitū reddaꝛ: dum ſcʒ aliquis ad vocaliter orandū ex voto aut iniuncta penitentia officio vel alias obliguaꝛ: vt redundātia mentis in corp⁹ non prohibeaꝛ: iuſta illud.

Communio

Cor meum ⁊ caro mea exultauerūt in te deo meo Ut ꝓxi
mus inſtruatur: ⁊ ad orandū ꝓuocetur: vnde cū orō vo-
calis ordinet in mētalē: ſic moderari debet: queādmodū
plus deſeruit deuocioni excitande ⁊ conſeruande: vnde
ſi illam ꝓmouet aſſumenda eſt: ſi impedit relinquenda.
Qđ verum eſt: niſi quis ad vocaliter orandū vel exprimē
dum obligaretur. tunc enim mentaliter tm̄ orando nō ſa
tiſfaceret. ☞ De loco orationis ⁊ tēpore dicit ꝙ licet
in omni loco ⁊ tempore ꝯgruat orare: ſm illud pſalmi.
In omni loco dñationis eius benedic aīa mea domino: ⁊
illud ſaluatoris. Oportet ſemper orare ⁊ non deficere.
Multum tm̄ congruit in eccleſiis et locis conſecratis ora
re: ⁊ qñqꝫ debitum ē miniſtris ad hoc ab eccleſia inſtitu-
tis: ⁊ dum populus tenetur ad diuina in eccleſia conſecra
ta audienda. Eſt aūt vtile propter loci ſanctitatē ꝓpter
eccleſie orationes in eius cōſecratione ꝑ orātibus in eis
factas: propter pſentiā eukariſtie ⁊ ſanctoꝝ angeloꝝ ac re
liquiaꝝ ſanctorum: propter concurrentiū populoꝝ ſe mu
tuo in orationibꝰ iuuātiū: ac ſuis exemplis ad deuotionē
prouocantiū. Quamuis non nunꝙ frequentia populi ſit
impedimentū deuotioni: ⁊ tunc facilius eſt orare in cubi
culo clauſo ſuper ſe hoſtio patrem in abſcondito. Quan-
uis hoc etiā fieri poſſit in populi frequentia. vt quis oret
in cubiculo ſui cordis clauſo hoſtio euagantiū ſenſuum
exteriorum. Sic omni tempore licitū eſt orare: imo ab ora
tione nunꝙ ceſſandum: per diuerſionē ad contrariū ora-
tionis: qđ fit per peccatū mortale: ſed ſemper debet in no
bis eſſe deſiderium caritatis: ad minus ſecundū habitū:
quo inexiſtente ſemper oramus. Sed quantū ad actum
orandi: vbi eccleſia tempora non deſtinguit vſu vel pre-
cepto: arbitrio cōmititur vnius cuiuſqꝫ qñ oret: ſicut de
loco. Licet tpa celebrate digeſtionis videant eſſe magis

apta. Ubi vero eccleſia tempus determinat: cōformādū
ſe eſt vſui eccleſie. ☞ De geſtib⁹ vero corporis vbi ec
clīa quantū ad orationes publicas nihil determinat: reli
quit quilibet ſuo ſenſui: vt ita corpis ꝯpoſitionē teneat:
ꝓut deuotioni: reuerētie: ⁊ humilitati magis ſuire experi
tur. Et tñ ſemꝑ vitet ſcādalū: phariſaica ypochriſis: et
ſuꝑſtitio deteſtanda: vbi vero eccleſia aut gñaliter ꝯſuetu
do loci aliquid determinat: huic debet ſe qlibet quātum
poterit ꝯformare: ſiue in inclinationib⁹: genuflexionib⁹:
manuū ad celū eleuationib⁹: ꝓſtrationib⁹: capitis nuda
tionib⁹: ⁊ ſimilibus. ☞ De attentione in orōnib⁹ ha
benda: ſiue ad verba: ſiue ad verborū ſignificata: ſiue ad
cauſā ſeu finē orādi: ſeu ad ꝯſecutionē petitoꝝ: certū eſt ꝙ
orare ſine attentione actuali ⁊ virtuali modici eſt meriti.
tñ dum quis voluntarie orat nō ex debito: ſicut non oran
do non peccat: ſic etiam non peccat nō attendendo. Sed
de orōibus ad quas qs obligat: vt horas cononicas. pe-
nitentiā. ⁊c. Reqrit talis attentio ſaltē ad verba: vt ea in
tegre ꝓferat: ⁊ nō volūtarie ex deliberatione eā ad alia ſe
ꝯuertendo excludat: ſed cū ſentit ſe diſtractū ꝓ poſſe di-
ſtractionem excludendo ad attētionē verboꝝ q̄ profert ſe
reducat. Nō aūt obligat ecclīe precepto: ad attentionē ſen
ſus verboꝝ ſiue finis orationis: immediati ſiue mediati:
vel ad alios effect⁹ orōnis: qꝛ preceptū eccleſie de orōne
qꝛ poſitiuū ⁊ hūanum eſt: nō cadit niſi ſuꝑ vocū prola-
tionē: que ſola ſubiacet eccleſie iudicio: ⁊ non ſuꝑ actus
interiores. Licet tñ eccleſia precipiens intendat vt fiant
attente: deuote: ⁊ finaliter ꝓpter deū: hoc tamen non pre
cipit. Verūtamen ſi orans voluntarie diſtraheret: vel ad
uertēs ſe diſtrahi volūtarie ⁊ ex deliberatione diſtractio
nem continuaret: nec ſe reuocare vellet: peccaret agendo
ꝯtra mentē eccleſie ꝑcipientis: ⁊ ad repetitionem tene-

De attentio
ne in oratio-
nib⁹ habēda

retur:quoniã ſecus eſt preceptum ſeruare preter mentem
ſeu non ad mentē precipientis:ꝛ ſeruare cõtra mentē eius
Scđm includit contēptū:nõ primū ideo ſecundꝰ peccat:
non primus:de hoc latius Lec.62. Quantum ve
Lec.63. ro ad alios orationis fructus ſiue effectus:ſcꝫ mereri: ipe
trare:mentem ſpūaliter delectare:ꝛ reficere:quanto attē-
tius orat ſiue ad ſenſum ſiue ad finē:tanto magis eos cõ
ſequit̃. Nec tamē ſemper requirit̃ attentio actualis:ſꝫ qñ
qꝫ ſufficit virtualis. Ut aūt oratio ſit impetratoria eiꝰ
pro quo oratur.4.conditiones requiruntur ſm doc.ſcꝫ
vt fiat pie perſeuerant̃.de his que ꝑtinent ad ſalutem:et
pro ſe. Pie.i.religioſe:puta ex fide ſpe ꝛ caritate Unde q̄
eſt in mortali peccato non petit pie pſeuerenter quãtū ad
deſiderium eius pro quo oratur: vt non diuertat ad con
trariū:quo ſe reddat exauditione indignū. Differt enim
dominus qñqꝫ dare qđ petit̃ ad maiorem petentis vtili
tatē. De his que ꝑtinent ad ſalutē vt ſunt regnū celoꝝ:et
iuſticia eius:ꝛ neceſſaria corporis ſine quibus homo vi-
uere non poteſt:ꝛ ita nec mereri. Et quoniam multa pe
timus de quibus certi non ſumus:an proficiant ad ſalu
tem vel ne:ideo talia petenda ſunt ſub conditione:in q̄n
tum dominus nouerit illa nobis proficere ad noſtrã ſalu
tem. Pro ſe quia contingit orationem faciã pro alio:per
indiſpoſitionem eius pro quo oratur non exaudiri. Iſtis
conditionibus ſtantibus: ſemper exaudit̃ oratio a deo
ad vtilitatem orantis:ꝛ ſi non ſemꝑ ad eius voluntatem
Deficientibus autē illis quandoqꝫ auditur ex ſola dei
miſericordia:quandoqꝫ non Semper tamē ſi ex caritate
procedit:meritoria eſt vite eterne oranti:etiam dum non
impetrant̃ ea que particulariter poſtulantur. de hoc lec.
63. Hec de oratione in genere. Nunc de oratione do
minica in ſpecie.

vniuerſalis omnium. Creatione: gubernatõe: ⁊ neceſſarioꝝ ꝓuiſione itẽ p̃deſtinatione' redẽ ptõe: inſtructõe: adoptõe

ſepcialis adoptando eru-diendo. Ad vitam eter nam nutriendo

Pater noster

ĩmutabiliter in te ipſo eter nus ſemper idẽ ipſe

ſpiritualibus et corporalibus per operum ſublimitatem

qui es in celis

PRemiſſa exhortatione ad orandũ pium ⁊ miſeri-cordiſſimũ patrem: ꝯſequenť poniť ipſa oꝛo. Et primo poniť oratio dominica. Scdo eius emboliſmus. i. oratio ſuperexcreſcẽs: ⁊ precedentẽ orationẽ dominicam quantũ ad vltimã eius clauſulam declarãs. ibi (Libera nos dñe) Oꝛo dñica que oẽs alias orationes vincit: di-gnitate: breuitate: ⁊ fecũditate: q₂ a magiſtro magiſtroꝝ cõpoſita: paucis verbis profunditate ſentẽtiaꝝ copioſis edita: omniũ que petere decet eſt contẽtiua. vñ Augꝰ ad ꝓbã. Si omniũ ſanctaꝝ precationũ verba tranſcurras: quãtũ eſtimo nõ inuenies qđ iſta oratio dñica nõ ꝯtineat vnde nihil aliud petere licet a dño. q̃m quod iſta oratõe ꝯprehendiť: q̃uis ipſa eadẽ etiã alijs verbis liceat poſtu lare. ☞ Iſta inq̃m oratio diuidiť in exordiũ: tractatũ ⁊ cõcluſionẽ: ſcda pars ibi (Sanctificeť) tercia ibi (Amẽ) In exordio: eius q̃ petiť captať beniuolentia. In tracta tu: petitionũ quas fundimꝰ ſubiũgiť ꝯtinẽtia. In cõclu-ſione optať orationis exauditio ⁊ efficatia. Captať aũt beniuolẽtia dei quẽ oramꝰ: nõ vt imutabilẽ flectamꝰ: vel vt eius beniuolentiã p̃ueniamꝰ: q₂ ipſe prior dilexit nos: ſeu vt indigentias noſtras ſibi inſinuemꝰ. Videt eñ ne-ceſſitates noſtras prius q̃m petamꝰ. Sed vt in nobis ip ſis de ſua beniuolentia certã fidẽ ac ſpei fiduciã excitemꝰ In. 4. igiť: in verbis exordij ꝯmendať a dilectionis ma-

gnitudine qua in filios nos adoptat cū dr: pater. ꝛ libera
li bonitatis ſue diffuſione: qua ſe nobis donat: qꝛ noſter.
Ab imutabili ꝑpetuitate qua ſēper cōſtat cū dr. (qui es)
A potentia ꝛ dignitate qua omnibꝰ imperat: qꝛ in celis.
☞ Circa primū dicimꝰ: diuina inſtitutione formati.
(Pater) qđ hic accipit eſſentialiter vt conuenit toti tri-
nitati. Nā oratio hec fit ad trinitatē. De ſignificatione
aūt huius nominis pater habes ſupra in principio cano
nis. Eſt aūt deus pater noſter. nō naturali generatione:
ſꝫ predeſtinatione: creatione: redemptione: gubernatione
inſtructione: ꝛ adoptione. Sed hic attendat orās cū dicit
pr. vt ſe exhibeat filiū: paternā imaginē vite ſue ſimilitu
dine imitādo: ꝛ filialiter diligēdo. Addit: nō meꝰ ꝙ ſoliꝰ
vnigenti filij ē xbi in diuinis: ſꝫ noſter qꝛ gñalis pr oim
mortaliū eſt quos imaginis ſue ſimiltudine inſigniuit.
Et vide queādmodū in primo huiꝰ fecūdiſſime oratōis
verbo excitamur ad dilectionē dei patris nr̄i. In ſcđo ad
amorē ꝓximi. In q̄ duplici dilectione tota lex pēdet ꝛ ꝓ
phete. Nā cū vnū patrē piiſſimū ꝛ optimū ꝯfitemur nos
habere in celis: ꝑ cōſequens nos ꝯfitemur eſſe fratres in

Lec. 65.

terris. Sequit (q̄ es) hoc ꝯplexū qui es ꝓprie acceptū:
ſoli deo ꝯuenit: ꝓprie accipit: qñ importat purū eſſe nul-
la potentialitate ad nō eſſe ꝑmixtū: vñ ſolum illud ꝓprie
eſt: ꝙ nō habet potentiā ad nō eſſe: qđ ſcꝫ imutabilit eſt.
In quo nihil eſt p̄teritū vel futuꝝ: ſed tm̄ ſemꝑ eſſe eternū
Sicut vere ꝛ proprie auꝝ dicit: in quo nihil eſt niſi aurū:
nihil eſt nō aurū. Sic vere eſſe dicit: in quo nihil eſt niſi
eſſe. Hoc eſt: nulla potētia ad nō eſſe: ꝛ ita de ſe dicit dñs
Exo. 3. Ego ſum q̄ ſum: ꝛ ad moyſen: q̄ eſt: miſit me: hoc
nomē mihi eſt in eternū. Addit in celis: tā ſpūalibꝰ an
gelis: ꝛ ſanctis: quam corporalibus celeſtibꝰ ſperis. Et
quāuis deus incircūſcripte eſt vbiqꝫ ꝛ in oibus ꝑ eſſentiā

potentiam ⁊ pſentiã:ſpecialiter tñ ⁊ anthonomatice:dici
tur eſſe in celis:ꝓpter maiora:mirabiliora:ac ſublimiora
dei opera:que operatus eſt in celis: corporalib⁹ q̇bus in
eoꝝ pulcritudine:magnitudine:incorruptibilitate mot⁹
regularitate: armonia: luminoſitate: virtute influxiua ⁊
operatione. Spũalibus autem gratiam infundendo. glo
riam tribuendo:eas qʒ ſibi beatifice vniendo: quod exce
dit omnia opera ſua. Et ſicut per primũ qḋ dicitꝛ pater:
ad amorem dei:ꝑ ſcḋm noſter:ad amorem ꝓximi: ita per
tercium qui es in celis ad amorem noſtrũ inflãmamur.
Tunc enim vere nos ipſos diligimus cũ nobis ſũma ⁊
celeſtia bona volum⁹:ea ſperamus:⁊ fide affectu:⁊ cogi=
tatione cum patre noſtro in celeſtib⁹ habitam⁹ ſm illud
apoſ. Noſtra conuerſatio in celis eſt. ad Phil. 3.

ſanctum cõgnoſcatur. honoretur et noticia tua
adoretur in ſe ipſo et in nobis

Sanctificetur nomen tuum

Poſt exordiũ ſequitꝛ tractat⁹:ꝯtinẽs petitiões ad
deũ fundẽdas. Et diuiditꝛ. Nã primo petitꝛ qḋ ꝑtinet ad
dei reuerentiã Scḋo qḋ ꝑtinet ad nr̃ã ʒ ſalutẽ ⁊ indigen=
tiã:ibi adueniat regnũ tuũ. Circa primũ recto or=
dine petitꝛ ꝙ dei patris nr̃i gloriã ꝯcernit ⁊ honorẽ. Siq
dem debitum eſt: vt filius bonus in oratione depreca=
turus:nihil ſummo ſuo patri anteponat:ſicut nihil ꝙ ſuũ
eſt dño preponere debet. Petitꝛ aũt ſanctificatio nomi
nis dei:⁊ in ſeipſo ⁊ in nobis. In ſeipſo:non ꝑ ſanctifica=
tionis adeptionem qui ſemper imutabilitꝛ ⁊ eſſentialiter
ſanctus eſt:ſʒ per ſanctitatis ſue oſtenſionẽ ac manifeſta=
tionẽ:vt ſcʒ ſanctitas nõis celeſtis patris toti mundo de
claretur:credatur:diligatur:⁊ ab omnib⁹ honoretꝛ ac lau
detur:que autem ſit ſanctitas dei: ſupra dictũ eſt in him
no angelico. Petitꝛ etiam vt ſanctificetur in nobis no=

communio

men dei:ꝑ ſanctitatis aduentū:augmentū ⁊ ꝯplementū:
quantū ad incipiētes:proficiētes:⁊ ꝑfectos. Uel ſic: no=
mē dei in nobis:nomē eſt quo a xp̄o dicimur xp̄iani. Id
petimus vt in nobis ſanctificet᷑.i.ſanctis moribꝰ adornet᷑:
vt nedū nomine dicamur:ſꝫ vite imitatione ſimus qđ di
cimur xp̄iani. Alias expoſitiones quere Lec.66.

poſt tranſitum huiꝰ mor
talis ⁊ miſere vite

beatitudinis eterne:in quo oīs humanus
ſaciatur appetitus: rationalis in perfecta
ſummi boni poſſeſſione. Sēſitiuus in xp̄i
humanitate. Naturalis in dotibus glorie.

Lec.67. Adueniat regnum tuum

☞ Premiſſa petitione eius qđ ꝑtinet ad dei honorē
⁊ reuerentiā. Sequunt᷑ petitiones ſex eoꝝ que pertinent
ad nr̄am indigentiā. Indigemus aūt fulciri bonis:⁊ libe
rari a malis. Et ƀm hoc pars illa diuidit᷑ in duas partes.
In prima petimꝰ nobis ꝯferri bona. In ſcđa oramus a
nobis remoueri mala:ibi(Et dimitte) Prima pars cōti
net tres petitiones ƀm triplicia bona q̄ nobis petimꝰ da
ri. Scđa pars ſimiliter ꝯtinet tres petitiones:ƀm tripli=
cia mala petitis bonis ꝯtraria:q̄ poſtulamꝰ a nobis re=
moueri. Sunt aūt triplicia bona nobis ꝯmunicabilia:
maxima:media:⁊ minima. Prima ſūt bona ſupceleſtia:
beatitudo ſcꝫ ⁊ gl̄ia:quibꝰ in patria beatificamur: ⁊ hec
petunt᷑ in ſcđa petitione(Adueniat regnū tuum) Scđa
ſunt bona ſpūalia virtutū ⁊ gr̄e:quibꝰ in via ad ꝓmeren
dā beatitudinē adiuuamur:⁊ hec petuntur in tertia peti
tione(Fiat voluntas tua) Tertia ſunt bona tēporalia ⁊
fortune:q̄bus in vita naturali ſuſtētamur:⁊ hec petūtur
in.4.petitione(Panē nr̄ꝫ quottidianū da nobis hodie.
☞ His bonis opponunt᷑ triplicia mala:ſcꝫ mala cul
pe:q̄ opponunt᷑ beatitudini patrie. Et hec ſunt maxima
quia ſeparant nos a ſūmo bono ⁊ inferunt mala vltime

miſerie:ab his nos liberari petimus in quinta petitione.
(Et dimitte nobis debita nr̄a ſicut ꝛ nos dimittim⁹ de-
bitorib⁹ nr̄is) Scd̄a ſunt mala media mediis bonis ad-
uerſa:et ſunt occaſiones peccatoꝝ: que perducūt ꝛ preci
pitant in mala culpe:quales ſunt tentationes demonis
mundi:ꝛ carnis. Et hoꝝ amotio petitur in ſexta petitio
ne.(Et ne nos inducas in tentationē.) Tertia mala ſunt
infima vel minima ſcꝫ temporalia:et ſunt mala pene:ſcꝫ
afflictiones corporis vel anime:vt dolor ꝛ triſticia : infir
mitates ꝛ cetera corporis afflictiua:q̄ minimis bonis ſunt
cōtraria:ac eoꝝ ablatiua. Quoꝝ ablatio petit̄ in ſeptima
ꝛ vltima petitione.(Sed libera nos a malo.) Et ita pa-
tet diuiſio ſeptē petitionū orationis dn̄ice. Quibus faci
le capitur planus ꝛ eiuſdem ſenſus litteralis.
☞ Hac ergo petitione ſecunda (Adueniat regnum
tuū) petit̄ beatitudo : q̄ eſt ſummū nr̄m bonū:quā ſpe-
ramus adipiſci in regno celoꝝ:qd̄ eſt eccleſia triūphans.
Licet ſm̄ variā acceptionē regni celoꝝ poſſet multipli-
citer exponi:vt declaratur Lec.67. ſatis late.

Sequitur textus.

perficiatur — beneplaciti antecedens ꝛ conſequens ꝛ ſigni pre ceptiua ꝛ conſultiua.

Fiat voluntas tua ſicut Lec.68.

in angelis et beatis — in hominibus terre incolis

in celo ꝛ in terra.

PEtitio tertia In qua petūtur media bona:ſcilicet
bona ſpiritualis gratie:qua in via ad promerendū
celeſtem gloriam preparamur. ☞ Preparamur au
tem ad hanc promerendā per gratiā:noſtrā voluntatem
voluntati diuine conformantem. Et hec petitio primo

ſimpliciter proponitur. Secundo eius perfectio ſpecifi=
cat: ibi (ſicut in celo). ☞ Per primū (Fiat voluntas
tua) petimus gratiam dei: per quā voluntas ſua nedum
beneplaciti: ſed et ſigni in nobis fiat: vt per gratiam ſuā
vniuerſa precepta dei intelligamus ſine errore: memori=
ter teneamus ſine obliuione: opere exequamur ſine tēpo
re. Sed ꝛ prohibita caueamus diligenter: et conſilia am
plectamur feruenter. Uniuerſa eius opera collaudemus
excellenter: ac in donis ſuis ꝛ proſperitatibus gr̄as aga=
mus letanter: in aduerſitatibus patientiam teneamus cō
ſtanter. In omnibus nos exhibentes ſicut dei miniſtros
per arma iuſticie a dextris ꝛ ſiniſtris. Ut in oībus ſcd̄m
omnem voluntatem ſuā beneplaciti ꝛ ſigni iuſtiſſimā cō
uerſemur in iuſticia ꝛ ſanctitate: quia volūtas dei eſt ſan
1. Theſſa. 4. ctificatio noſtra.
☞ (Sicut in celo ꝛ in terra) ſcd̄m Auguſtinū Ut ſi=
Lec. 69. cut dei voluntas fit in angelis qui in celis ſunt: qui ipſo
perfruunt nullo errore obnubilante ipſoꝝ ſapientiam:
Nulla miſeria inpidiente eoꝝ beatitudinē: ita etiam fiat
in terra in nobis hominibus terrenis in via conſiſtenti=
bus. ☞ Tamen (Sicut) non dicit omnimodam ſimi
litudinem: ſed talem que conuenit viatoribus et peregri
nis. Unde petimus vt ſicut celi ciues voluntatem ſuam
diuine conformant voluntati: ita et faciant homines in
hac habitatione terreſtri.
☞ Alias notabiles expoſitiones: ac diſtinctiones vo
luntatis diuine in voluntatē beneplaciti: ꝛ in voluntatē
quintuplicem ſigni. Preceptum. Prohibitionē. Conſi
lium. Operationem: ꝛ Permiſſionem: atqꝫ de volūtate
antecedente ꝛ conſequente. Conformitate quoqꝫ noſtra
qua diuerſimode noſtram voluntatē tenemur illi confor
mare: quere Lectione. 68. et. 69.

Sequitur textus.

temporalium bonorum ad corporis ſuſtentationem neceſſarium: vel eukariſtie: vel ſalutaris doctrine. temporaneum

Panem noſtrum quottidianum

tu pater clementiſſime — tuis filiis — ſine dilatione preſentialiter ſemper donec hodie nominatur

da nobis hodie.

PEtitio quarta: qua pro bonis infimis: bonis ſcʒ corporis: tēporalibus ac fortune: patrē qui in celis eſt obſecramus. Unde per panem quem petimus ad litteram intelligitur omne qđ ad corporis ſuſtentationē congruam pertinet ⁊ ſalutem: vt ſunt conueniens cibus: potus: ⁊ generaliter omne nutrimentum ac fomentū corporis: veſtitus: habitatio: defenſio: et cetera ad corpus eiuſqʒ ſanam et bonā conſiſtentiā requiſita: ſiue ſint bona naturalia ſiue fortuita: interiora vel exteriora.

☞ Sed per allegoriam etiam pro his petimus que panis ſimilitudine intelligimꝰ: que anime fomēta reſpiciunt. Hec ſunt panis ſacramētalis eukariſtie: panis vite ⁊ intellectus: qui eſt panis ſalutaris doctrine. panis laboris ⁊ penitentie. Extendit etiā ad panem viuificantis gratie: et conſumantis glorie: que ad vegetationem anime pertinent. Sed de vltimis duobus iam petitio porrecta eſt in ſecunda ⁊ tertia petitionibus.

☞ Dominus itaqʒ de ſolo pane mentionē facit qui eſt principale nutrimentū corporis: vt ſuperflua et que ad luxuriam: ideſt inordinatā voluptatem in cibo: potu: veſtium ⁊ ceterorū cultu prouocant: nos doceat vitare: Et ſcđm apoſtolū. Habentes victū ⁊ amitum que ſunt

chriſtianoꝝ diuitie. contētos eſſe. Ideo petenda ſunt vi
te neceſſaria: nō delicata viciorū irritamenta. Neceſſaria
dico: non ſm̄ tenuiſſimū victum: ſed ſm̄ cōgruentiā qua
litati perſone et ſtatus. Ita tñ panem hunc materialem
nobis dari petamus a domino: non vt in eo finem pona
mus: ſed tanquā adminiculum: quo ad finem q̄ eſt beati
tudo anime adiuuemur. Petendus enim eſt ad ſuſtentā
dum corp⁹: ne ſuccūbat in exercitio operū iuſticie ſed co-
operet̃ ſpiritui ad aſſequendum principaliter intentum
quod eſt beatitudo. ☞ Dicitur etiam noſtrum non
meum: vt nemo ſibi temporalia appropriet: ſed ea tanq̄
bona communia: alijs in neceſſitate imparcienda. et pe-
tat et recipiat: nec quis pro ſe ſolū ſꝫ etiam pro alijs oret.
Additur quoqꝫ quottidianū: vt doceamur abijcere no-
xiam ſolicitudinē: ſuperfluā a ſpiritalibus retrahentē an
xiā de dei prouidentia diffidentē aut principalē tanq̄ ad
finem: ſicut dn̄s ait: nolite eſſe ſoliciti in craſtinū: quo ſoli
citudinē principalē tanq̄ ad finē ꝓhibet adhiberi tꝑali-
bus: q̄ haberi debet ad regnū dei: ⁊ eius iuſticiā. Nō aūt
prohibet ſolicitudinem moderatā prouiſionis etiā plu-
rium dierū: tanq̄ principaliter deſideratis adiecte. Alio
quin non doceret no orare. Panem noſtrū quottidia-
num da nobis hodie: quia non oramus ſine ſolicitudine.
Ad idem pertinet quod additur hodie: ne etiam ſolicitu
dinem temporaliū conuenientium extendamus in lon-
ga temporis ſpacia: quaſi deſperantes de prouiſione di-
uina: cui pro nobis eſt cura. ☞ Eſt ergo ſenſus hu-
ius petitionis quantum ad panem materialē. Panem
noſtrum quotti. da nobis hodie. Tu pater celeſtis da no
bis panem quottidianum: id eſt bona temporalia pro
huius mortalis vite curſu conuenientia: ea mēſura: eoqꝫ
viuendi modo q̄bus nobis vtilia ſunt ad vitam ad quā

tendimus immortalē. Petitur etiā panis sacramenta
lis eukaristie: vt detur nobis quottidie sacramentaliter
aut spūaliter sumēdus: vt aīa nr̄a a quottidiano defectu
reparetꝛ: ⁊ charitatis ac deuotionis feruor in ea nutriatꝛ ⁊
augmentetꝛ: vt ad pfectionis statū valeat puenire. Pe
titꝛ etiā panis doctrine: de quo dn̄s ait. Non in solo pane
viuit homo ⁊c. Ne anima ignorantia necessarioꝝ ad salu
tē: aut errore seducta pereat. De pane penitētie ⁊ laboris
De quo propheta. Cibabis nos pane lachrymaꝝ: et po
tū dabis nobis in lachrymis in mensura: videtꝛ aptius Lec. 72.
tractandū: cū petitur remissio peccatorū: que regulariter
non cōceditur sine penitentia ⁊ contritione.

Sequitur textus.

quantū ad culpā et penam — peccatoribus et indignis — peccata mortalia ⁊ venialia nos debitores pene ⁊ indignationis tue constituentia.

Et dimitte nobis debita no

corde ore ⁊ opere: non vindicando neqꝫ odium aut rancorem tenendo

stra Sicut et nos dimittimus

iniuriatoribus

debitoribus nostris.

☞ Petitio quinta qua postulantur remoueri maxi
ma mala scꝫ peccata a summo bono nos separātia. Ad
ditur etiā modificatio: scd̄m quam fiat maloꝝ remotio.
Quo ad primū petitꝛ dimissio oīum peccatoꝝ: tam mor
taliū q̄z venialiū: que nos debitores faciūt atqꝫ reos pe
narū eternarū ⁊ tēporalium. Petitꝛ aūt eoꝝ plena remis
sio: ita q̄ p patris clementiā nobis nō imputentꝛ: nec quo
ad culpā: nec quo ad penā. Ad peccatū vero originale:

quia iam in baptiſmate dimiſſum eſt:non oportet hanc clauſulã extendere. Docet ⁊ dñs quales eſſe nos oportet: vt hec petitio ſit efficax vt ſcʒ tales nos exhibeamus proximis:qualem deum eſſe volumus nobis: vult dñs nos eſſe miſericordes ad fratres: vt miſericordiã ꝯſequamur a deo patre. Dimittimus aũt peccata proximis:dũ iniuriarum in nos ꝯmiſſarum nullã vindictã eternam vel temporalem deſideramus:ſed magis eorum emendationẽ qua ab iniurijs ceſſantes ac illata dãna ſi poſſent cõpenſantes nobiſcum beatitudinem perpetuã mereãtur. Et ꝗuis illatorũ dãnorum recuperationẽ ſecundũ iuſticie ordinẽ querere poſſumus. Non tamen vindictã iure infligendã propter nos deſiderare debemus:quoniã nolumus nobis a deo peccata dimitti vt tamen iuſtã vindictã in nos exerceat. Nec ſufficit ore tantum ⁊ facto nõ vindicando remittere:niſi ex corde remittamus: vnde ait dñs. Sic faciet vobis pater ſi nõ remiſeritis vnuſquiſqʒ fratri ſuo de cordibus veſtris Matth.18. Hec autem remiſſio fieri nequit:niſi per amorẽ in corde ad proximũ:q̃ amor nobis preceptus eſt ad amicos ⁊ inimicos. Qui aliter orat cõtra ſe orat:dicente Chriſoſt. Qui inimiciciã in corde ⁊ in ore ſeruat aduerſus ledentẽ:nõ deum orat ſed irritat:apud deum gratiã non obtinet:ſed eternã dãnationem ſibi poſtulat. Uerum qui induratus:fratri remittere non vult:non ideo orationẽ dominicã orans hanc clauſulã omittat:ipſam ſincopando:quia ſic peccato peccatum adijceret:ſed in perſona eccleſie eam dicat: vt mendaciũ caueat. Illa enim tanꝗ pia mater oĩbus dimittit. Uerũ talis ſic orando nihil meretur:quia tenendo odiũ contra proximũ gratia caret ſine qua nullũ eſt meritum noſtrum. Multa de hac remiſſione ac fraterna correctione quere Lec.72.et ſequentibus.

tu pater noſter celeſtis — induci permittas grãm ſubtrahendo ne vincamur — demonis: mũdi: carnis in ca quieſcendo ꝑ cõſenſuȝ quo perficitur peccatum. Lec.78.

Et ne nos inducas in tẽtationem

☞ Petitio ſexta qua petitur remotio mediocris mali: inducentis in malũ maximũ qđ eſt peccatũ. Hoc autẽ malum mediocre: eſt tentatio ad peccandũ: que ſecundũ ſe non mala eſt: qm̃ preparat victori coronã. Sed vinci tentatione malũ eſt. Ideo non petim⁹ vt non tentemur: ſed ne tentationi ſuccũbamus ei cõſentiendo in peccatũ ⁊ hoc eſt induci in tentationẽ. Tentari itaqȝ ad exercitiũ virtutis bonũ eſt: ſed in tentatione relinqui vſqȝ ad peccati ꝯſenſum: malũ eſt. Petimus ergo a patre nr̃o vt nõ ſubtrahat nobis dũ tentamur gratie ſue auxiliũ: ſȝ tanq̃ pater fideliſſimus nos cuſtodiat: vt nos nõ apprehẽdat tentatio niſi humana: nec patiatur nos tẽtari vltra id qđ poſſumus: ſed faciat cũ tentatione prouentũ vt poſſim⁹ ſuſtinere: ⁊ viriliter ſuo cooperante auxilio triumphare. Multa de tentationibus diaboli fraudibus: ⁊ cõtrarijs medelis habes Lec.77.et.78. I.cor.10.

Sequitur petitio vltima.

pene: preſenti ⁊ futuro — fiat: cõcedantur petita

Sed libera nos a malo amen. Lec.79.

☞ Petitio ſeptima ⁊ vltima cum concluſione ꝑ verbum Amen: qua petimus liberationẽ a malis pene: que minima ſunt reſpectu mali culpe: ⁊ mali occaſionis ĩ culpam inducentis. Malũ enim pene minus malũ eſt quã culpa: quoniã eſt culpe ordinatiuũ: exponit autẽ a quibuſdam de malis pene indifferenter tam preſentibus q̃ futuris. Verũ quia nõ expediret ſecundũ ſtatũ lapſe nature: omnẽ penã tolli ab hoie: qm̃ ſcđȝ Greg. Mala que

hic patimur ad deũ nos ire ꝯpellunt. Ideo non oramus vt oẽs pene tẽporales nobis auferant in oẽm euentũ: ſed quatinus nobis impedimentũ ſunt ad bonũ eternũ. Unde petimus liberari ab omni malo a foris affligente: ad peccatũ impellẽte: ⁊ ad bonũ non ꝓmouente. Ab omni quoqꝫ malo intus ex nobis orto: ab ignorantia ſciendoꝝ: infirmitate agendoꝝ: puſillanimitate obſeruantie diuinoꝝ preceptorũ: a tarditate bonorũ: a pronitate malorum: a rebellione viriũ inferiorũ: a vana ſolicitudine tẽporaliũ: a radicibus peſſimis viciorum. A malis quoqꝫ futuris: purgatorij penis ⁊ eterne dãnationis.

☞ Sequit̃ oꝛonis ꝯcluſio qua petitoꝝ optat̃ efficacia ⁊ ꝯfirmatio in verbo Amen. Eſt aũt amen dictio nec greca nec latina ſed hebraica: non interpretatione in latinũ verſa propter auctoritatẽ ſermonis hebraici. Accipitur aũt qñqꝫ nominaliter vt valet tantum. i. verus: ſic in Apo. dicit̃. Hoc dicit amen teſtis fidelis ⁊ verus. Qñqꝫ verbaliter. i. fiat. Qñqꝫ aduerbialiter. i. vere: hic accipit̃ verbaliter pro fiat. Ut aũt (fiat) ſortiat̃ optatũ effectũ: orandũ eſt vigilanter: non tantũ voce ſed magis mente. Nec ſit oratio nuda: ſed bonis operib⁹ veſtita. Nec deſit diligẽtia faciendi qđ in ſe eſt: ad adquirendũ petita: ne dimiſſis vijs ad effectus petiti ꝯſecutionẽ ordinatis: magis videamur deũ tentare ſuperbi: quã humiles petere ⁊ orare. Ultimã orationis petitionẽ populus reſpõdendo dicit: ⁊ rurſus ſacerdos ꝯcluſionẽ: dicens Amen adiungit: vt ſic oꝛo ꝯnexe a ſacerdote ⁊ populo effundatur.

Sequitur textus.

Lec. 80. Libera nos queſumus domine ab omnibus malis:
ad bonum non promouentibus

Communio

culpis vt per cõtritionē
& satiſfactionē deleātur

Anguſtijs & tribulationibus
vt eas vincere poſſimus

Preteritis: preſentibus: et

laqueis & inſidijs
vt cauere valea-
mus.

q2 enim nos indigni ſum9
exauditione: recurrim9 ad
ſanctorū ſuffragia

q2 xp̄m genu
it: beat9 vēter
q̄ te portauit

futuris. Et intercedente beata

in corpore & aīa aſſumpta
ſcd'z opionē bti auguſtini

perpetua: ante partum: in partu & poſt
partum

et glorioſa ſemper virgine.

celi reſtauratoris & terre
redemptoris

ſtella maris celū
& terrā illūīnāte

dei genitrice maria: & bea

a te patre ante mundi conſtitutionē electis & a xp̄o
in tempore vocatis

apl'orū principe

tis apoſtolis tuis Petro

gentiū doctore

crucis deſiderio ardente

et Paulo atq3 Andrea cum

generaliter

ne ppl's in tāti ſacri ꝯmunione
ꝯturbetur p̄ inſurgētia mala

omnibus ſanctis da propitius

ꝯſcientie & tēporis

auxilio

pacem in diebus noſtris vt ope

ad quam refugimus

miſericordie tue adiuti: et a

cōmiſſo ꝯmittēdo vt illud
deleatur & ab iſto p̄ſeruemur

per pacem
pectoris

peccato ſimus ſemper liberi: et

p̄ pacē tēporis

ne īpediamur ī aſſecu
tiōe pacis eternitatis

ab omni perturbatione ſecuri.

☞ i

Orationi dñice addit alia oratio que emboliſmus
vel ſuperexcreſcens dicit: tū qꝛ in ea nihil petit qđ in pe
titionibus dñice orationis petitū nō eſt. Nec tñ hoc ipſo
ſupfluit qꝛ priores petitiones declarat: ſpecificat: ꝛ expla
nat: ꝛ pſertim tres vltimas petitiones q̄bus maloꝝ remo
tio flagitat. Tū qꝛ petitionū repetitione magis petentiū
deſideriū excitat: ꝛ p hoc ad obtinendū effectū amplius
diſponit. Et poteſt diuidi oratio hec in tres partes: qm̄
cōcluſio eius ſcꝫ: p eundē dñm nr̄m ieſum xp̄m: q̄ poſſet
poni pars quarta principiū eſt alterius partis principa=
lis ſm̄ p̄habitā diuiſionē. In prima ergo pte petit libera
tio a malo pacis impeditiuo. In ſcđa recurrit ad interceſ
ſores ſanctos vt ſint nobis impetrationis pſidio: ibi (ꝛ in
tercedente) In tercia fit petitionis maior ſpecificatio. ibi
(vt ope miſericordie). Et nota q̄ ad impetrādā pacē
ac reconciliationē q̄ petit: introducunt quattuor pſone:
quoꝝ ſuffragiis nitimur: que paſſioni dñi: q̄ in miſſa ꝯme
morat: magis fuerūt ꝯfigurate. Virgo maria cuius aīam
pertrāſiuit doloris gladius ſtans ſub cruce in hora paſ=
ſionis. Petrus appoſtolꝰ q̄ crucifixꝰ eſt corpore trāſuer
ſo: ordinē querens in pena: ne magiſtro ſuo xp̄o crucifixo
eq̄lis in pena videret. Paulꝰ q̄ ꝛ ſtigmata dñi ieſu in cor=
pore ſuo portauit: vt de ſe ipſe teſtat ad Gal. 6. Andreas
q̄ crucifixi amore crucē in qua paſſꝰ eſt tanq̄ꝫ amatā ſuā
ſalutauit. Hec orō ſub ſilentio legit: ad ſignificādū qui
etem dñi triduanā in ſepulcro. Reſumit ſacerdos pate=
nā in manus q̄ ſua latitudine caritatē repreſentat: in q̄ ſa
crificium illud ſumendū eſt. Vel ſm̄ alios ſignificat redi
tū apl̄oꝝ ad xp̄m poſt eius reſurretionē q̄ ſua abſcōſione
poſt pſentationē offerendoꝝ eorundem fugā figurabat.
Diuerſe in hac parte in diuerſis eccleſiis cerimonie ob=
ſeruant: quaꝝ expoſitionem quere Lec. 80.

quem ſub ſacramento vere contineri confitemur — cui data eſt omnis poteſtas in celo et in terra

Per eundem dominū noſtrum

ſaluatorem — vnctum a prē oleo leticie ſcꝫ ſpūſancto — vnigenitum et naturalem

ieſum chriſtum filium tuum

prē omni potenti — indefectibiliter ⁊ eternaliter — imploſe et potenter

Qui tecum viuit et regnat in

idēptitatis ſubſtātie et nature — tercie in diuinis perſone q̄ nex⁹ eſt vtriuſqꝫ prīs ⁊ filij — vnus verus ⁊ coeternus

vnitate ſpiritusſancti deus. Per

eternaliter ſine fine — reſpondet chorus vel miniſter in pſona populi circūſtantis.

omnia ſecula ſeculorum Amen.

Poſt p̄parationē tā ſacerdotis quā populi ad ſacrā ꝯmunionē ꝑ orationē dn̄icā, eiuſqꝫ emboliſmū. Incipit ſacratiſſima ꝯmunio ac ſacrificij ꝑticipatio: q̄ eccleſia cō ſequitˀ tanti miſterij vtilitatem ⁊ fructū. Et diuiditˀ in particulas tres. In prima aptatur ſacramētū ꝯmunioni per ei⁹ diuiſionē. Scd̄o cōmunicaturi vniuntˀ ꝑ pacis ipetrationem. ibi (Pax dn̄i ſit) Tercio ꝓceditˀ ad ipſā ſumptionē ibi. (Dn̄e ieſu xp̄e) Circa primū q̄r venerabile eukariſtie ſacramentū nō tm̄ ſacerdoti celebrāti: ſed toti ꝓficit eccleſie: cuius tres ſunt ſtatus Unus eoꝝ mēbroꝝ q̄ triumphāt in celis: ꝓ illis offertur ad laudem ⁊ grārū actionem ſanctiſſime trinitatis. Alter eoꝝ qui viuūt in labore: in fide ⁊ meritis ꝯuerſantes in terris: ⁊ ꝓ illis offertˀ in pignus redēptionis. Tertius eoꝝ q̄ in purgatorio purgantˀ: ⁊ ꝓ illis offertˀ in ſuplicationē ꝓ afflictis. Ut ergo ſignificetˀ ꝙ hoc ſacrificiū ſingulis ſtatibus ꝓficiat: pa-

nis ſacramentum in tres partes diuidit: ſub his verbis
Per eundem dñm nr̄m ieſū ⁊c. Que aūt pars: quē ſtatū
ſignificet: non eſt ꝯcors doctoꝝ ſententia. Quidā dicunt
ꝙ pars miſſa in calicē ſignificat beatos q̄ nūc inebriant
vino leticie: potati torrēte voluptatis dei: relique due ex
tra calicē: ſignificāt exiſtentes adhuc ī via. Una viuētes
in terra: alia defunctos ī purgatorio. Alij dicunt ꝙ pars
miſſa in calicē rep̄ſentat viuētes ī terra: ſubiectos adhuc
paſſionibus tentationū ⁊ laboꝝ. Paſſio aūt ꝑ calicē ſi-
gnificat. Alie due partes: eos q̄ nūc ſecuri ſunt d̄ beatitu
dine: beatos de beatitudine nunc aſſecuta: purgatos de
beatitudine aſſequēda. Nec mirū ꝙ idē ꝑ tropologiā di
uerſa ſignificat ſm̄ diuerſas ꝓprietates in eo ꝯſideratas:
⁊ de hoc lati⁹ Lec. 80. ☞ Notandū tñ ꝙ aliud ſignifi
cat fractio hoſtie: aliud partes fracte. Nā fractio ſignifi-
cat dñicā paſſionē. Partes vero ſignificāt eos ꝓ quib⁹
paſſus eſt: ad quos ſcʒ paſſionis fruct⁹ deriuat: Hoc eſt
oēs ſanctos ad vitā eternā p̄deſtinatos: ſanctos dico de
genere adā xp̄i ſanguine redēptos. Alie cerimonie infra
ctiōe ſ̄uate: qm̄ varie ſūt ī diuerſis ecclīs: ideo hic eoꝝ mi-
ſticatio q̄ etiā ē varia obmittit. Sed q̄ri poteſt in quo fiat
fractio. Ad qd̄ breuiter reſpōdet: dimiſſis opinionibus
quas magiſter recitat in. 4. diſt. 12. Qꝛ ibi eſt vera fractio
nō aūt corpis xp̄i qd̄ integrū manet ſub q̄libet fractionis
ꝑticula. Sed forma ⁊ ſpecies panis frāgunt. q̄ ibi ſunt ſi
ne ſubiecto: vt ſupra dictū eſt. Nā ad corp⁹ xp̄i nulla na-
turalis ⁊ materialis actio terminat: qꝛ nō eſt ibi q̄ntitati
ue: q̄ mod⁹ requirit in ſubiecto recipiēte actionē materia
lē ⁊ naturalē. Et ſm̄ hoc intelligēda ſūt verba apoſtoli.
Panis quē frāgimus: qꝛ forma panis exterioꝛ ibi frāgit
que q̄nqʒ panis dicit: eo ꝙ pri⁹ in pane fuit: vn̄ quotieſ-
cūqʒ vel panis vel corp⁹ xp̄i frangi dicit: referēdū eſt ad

ſpecies panis:ſub quibus fuit ſubſtātia panis ⁊ nūc cor
pus xp̄i ſub eis ꝯtinet. Sed nec panis vere frāgit:qꝛ ibi
nō ē: nec corpꝰ xp̄i:qꝛ nō eo modo ibi eſt quo frāgi poteſt
vt dictū eſt. Et licet corpꝰ xp̄i ſub ſpeciebꝰ nō frangit:
tū ſub illis vere manducat:qꝛ vere ſub ſpeciebus ī os ſu
mētis accipit. ⁊ ad ſtomachū traijcit:q̄ ſufficiūt ad ratio
nē māducationis:licet nō maſticet:neqꝫ ad diuiſionē ſpe
cierū diuidit:neqꝫ etiā digerit aut in ſubſtātiā ſumentis
ꝯuertit:vt infra dicit. Sed ſub q̄libet maſticationis par
ticula totꝰ xp̄s ꝯtinet. Neqꝫ diuiſio cibi:nec digeſtio:nec
ꝯuerſio eius in ſubſtātiā rei alite:ſunt de ratione ꝯmeſtio
nis. Multa eīm q̄ comedunt ītegra glutiūtur: nec oīa cō
meſta in ſubſtātiā comedētis ꝯuertunt neqꝫ digeruntur
Utrū aūt corpus ſit multotiēs ſub hoſtia:⁊ an ſub q̄libet
parte hoſtie etiā punctuali:⁊ an recipiētes ꝑticulas diui
ſas recipiant:idē vel diuerſa:late tractat Lec.80. Et di
citur breuiter quo ad primū. ꝙ (multotiens) dicit quan=
dā interruptionē ſeu diuiſionē:⁊ illa poteſt referri ad tē=
pus ſic ille dicitur multotiens fuiſſe in loco aliquo:q̄ plu
ribus in terruptis vicibus:fuit in tali loco:⁊ ſic q̄ per to=
tā diem manet in domo:non dicit in die illa pluries ſeu
multotiēs fuiſſe in ea:licet pro q̄libet hora fuerit in ea:ſi
aūt fiat interruptio tēporis: ita ꝙ pro prima hora fuerit
in domo:⁊ in ſcd̄a hora nō fuit in ea:⁊ iter in tercia fuerit
tūc dr̄ multotiēs illo die fuiſſe in domo Et hoc modo cor
pus xp̄i nō eſt multotiēs ſub hoſtia et ꝑtibus eiꝰ: qꝛ poſt
ꝯſecrationē manet ſub hoſtia ⁊ ſingulis eius ꝑtibus do=
nec deſinunt ſpecies ſub quibꝰ fuiſſet panis ſi ꝯſecratio
facta nō fuiſſet. Uel poteſt interruptio illa referri ad par
tes realiter diuiſas ſeu diſtinctas:quantū ad eſſe: nō cu=
rando de earū quantitatiua cōtinuitate: ⁊ ſic corpus xp̄i
eſſe multotiēs ſub hoſtia eſt tantum dicere:corpus xp̄i eſt

ſub pluribus partibus hoſtie a ſeinuicē realiter diſtinctis ⁊ ſub qualibet totum: ⁊ ſic verū eſt ⁊ cōcedendū: ꝙ corp⁹ xp̄i eſt multotiens ſub hoſtia: id eſt partibus hoſtie. Si vero interruptio referet ad diuiſionē partium hoſtie diſcontinuaꝝ: tunc ſub hoſtia nondū diuiſa non eſt multotiens. Sed multotiens eſt ſub hoſtia in partes diſcōtinuas diuiſa: ⁊ totiens quot ſunt particule diuiſionis.

☞ Conſequēter dicitur ꝙ corpus xp̄i eſt ſub qualibet parte hoſtie conſecrate totum quantumcūqꝫ parua ſub qua fuiſſet panis ſubſtantia: ſi non fuiſſet conſecrata ſiue ſit punctualis ſiue non. ☞ Similiter recipiētes diuerſas hoſtias vel hoſtie particulas recipiunt idem et diuerſa Idem corpus chriſti: ⁊ diuerſas ſpecies ſacramētales: idem et diuerſum numero.

¶ Sequitur textus.

P Eternalis in ſpei certitudine
Cordis in puritate conſcientie
Temporis in perturbationū moderatione

Pax ✠ domini ſit ✠ ſem

Lec. 81. ad fructuoſe ſumendū excellentiſſimū ſacramentum — chorus reſpondet eadem imprecans ſacerdoti

per vo ✠ biſcū Et cū ſpiritu tuo

☞ Poſt aptationē ſacramēti per eius diuiſionem ad ſumptionē. Sequitur vnio participantiū per pacis impetrationē. Et primo optat ꝯmunicaturis pacem. Scd̄o ad ſignificandū pacis vnionem particulā mittit in calicem. ibi (Hec ſacroſancta). Tercio vt optatio pacis ſortiat effectū fundit ad xp̄m precem. ibi (Agnus dei)

☞ Quo ad primū pax neceſſaria eſt vt ſacramētū fructuoſe ſumat. Nā in pace factus eſt locus eius. Diniqꝫ deus eſt deus pacis ⁊ dilectiōis. Pax nr̄a qui fecit vtraqꝫ vnum: veniens pacem per angelos nunciauit: pacem

predicauit. Pacem abiens ſuis diſcipulis reliquit: eoſq;
pacem predicare miſit. Eſt autem pax hominis triplex:
ad deum: ad ſeipſum: ⁊ ad proximū. Pax hominis ad
deum eſt ordinata homīs ad deū in fide ſub eterna lege
obedientia. Ex hac oritur pax hominis ad ſe ipſum ⁊ ad
proximū. Nam pax hominis ad ſe ipſum eſt ordinata
ꝯgnitionis actioniſq; conſenſio: vt qđ recta ratio dicat:
efficaciter voluntas imperet: ex quo ſequit̄ actio ordina
ta. Hec conſenſio virium anime cognitiue: appetitiue et
executiue ſiue motiue: ordinata non eſt: ſi nō ſtat ſub obe
dientia legis eterne. Nam quiſq; ab hac lege declinat:
errat. Unde ad hoc tota hominis intentio tendat vt legē
dei que eſt lex eterna congnoſcat. ⁊ ſm eā actiones ſuas:
vitā mores q; cōponat. Pax ad proximū eſt cum omni
homine ordinata ꝯcordia: vt ſcꝫ nulli noceat: ⁊ cū poſſit
proficiat. Que ſimiliter tūc eſt ordinata dū regulat̄ eter=
ne legis obedientia. Nā eſt triplex pax inordinata ⁊ ma
la predictis cōtraria: ad dyabolū: ad ſe ipſum: ad proxi=
mū: que eſt conſenſio cum his cōtra legem dei. Aliter
etiam aſſignant̄ ſpecies pacis que ſunt pax eterna: et ce=
leſtis: pax interna pectoris: pax externa temporis. Pri=
ma eſt pax hominis ad deum: que in via iniciatur: in cele
ſti patria ꝯſummat̄. Scđa eſt pax ad ſe ipſum. Tercia eſt
pax fraterna ad proximū. Hanc triplicē pacem optat ſa
cerdos terciam ſacramenti particulā manu tenens. ⁊ di=
cens. Pax dn̄i ſit ſemper vobiſcū: pax conſcientie ⁊ peca
toris: q̄ eſt a dei voluntate nō diuidi: ⁊ ab his que dei ſūt
non impediri: pax externa temporiꝫ que eſt aduerſis non
opprimi ⁊ ꝓſperis tēperate in dn̄o frui. Pax eterna cele
ſtis q̄ ē ab omni penalitate liberari ⁊ ſūmo bono ꝑpetue
ſaciari. (ſit vobiſcū) vt p̄ p̄mā ad tāte ꝯmunionis ꝑticipa
ionē digni iudicemini. Pax ſcđam ab ipā ꝯmunione non

impediamini. Per tertiā eius fructum in eternitate cōſequamini. Et hec dicēs ſacerdos vocē exaltat: quo reſurrectionis gaudiū repreſentat: ſimul ꝛ tres cruces cū particula quā manu tenet ſup os calicis ſignat. Significās ꝙ xp̄s propria virtute que eſt virtus trinitatis reſurgēs: tertio diſcipulis pacē nunciauit: et hec eſt nona ꝛ vltima ſignatio. Reſpondet aūt populus: (ꝛ cū ſpū tuo) eādē pacē imprecans ſpiritui ſacerdotis: vt idonee imolet ſacrificiū patri deo: ꝑ pacē primam: digne ſumat ſibi: ꝑ pacem ſecūdam: efficaciter mediet populū deo reconciliās quo ad pacem tertiam.

hic diuerſi diuerſas legūt orōnes. Aliq vero legūt iſtā ſubnotatā (pre aliis ſanctā ꝓpter cui⁹libet ꝯtentorū in ſuo genere excellentiā: corporis aīe ꝛ deitatis)

adiunctio ſpecierū panis ꝛ vini

Hec ſacroſancta cōmixtio

hoc eſt ꝯſecrata ex cōuerſione prius facta — veri: crucifixi ſepulti reſuſcitati — in cruce effuſi

et conſecratio corporis ꝛ ſangui

ſaluatoris ꝛ redemptoris noſtri

nis domini noſtri ieſu chriſti fiat

ſacramentaliter ꝛ ſpiritualiter — ꝑ grāe augmētationē ꝛ aīe nutritionem

nobis ſumentibus: ſalus men

ꝑ fomitis repreſſionē ſeu remiſſionē ꝛ rebellionis moderationem — finalem beatitudinē

tis ꝛ corporis ꝛ ad vitam eternā

per ſpūalē vnitionē mēbrorū cū capite ſumentiū cū xp̄o

capeſcendā preparatio ſalutaris.

☞ Optata pace ad ſignificandū pacis vnionē: mittit particulā: qua vltimā ſignationē ꝑfecit: in calicē dicens

Communio

(Hec ſacroſancta ꝯmixtio cor. ⁊ ſan. ⁊c.) non ꝙ illa iam primo ſibi ꝯiungant᷑: q̄ ab initio ꝯſecrationis ſimul fuerūt ſub ſpeciebus panis: ſimiliter ⁊ vini: ſed fit ꝯmixtio .i. adiunctio ſpecierū panis ⁊ vini q̄ prius fuerant ſeparate. Quia etiā dr̄ ꝯſecratio: nō intelligendū eſt ꝙ hac imiſſione conficiat᷑ aut conſecret᷑ ſacramentū. Sʒ ꝙ conſecratio prius virtute verboꝝ formaliū facta: nunc ſuū effectū in aīa ſumētis ſortiat᷑. Etiā (fiat) preſentis tēporis: non dicit tēpus illd̄ ꝑciſe: qd̄ ꝓlationi hoꝝ verboꝝ coexiſtit: ſed tēpus ꝓlationis totius miſſe officiȷ: ⁊ in quo fit ꝯſecratio ſicut cū dicimꝰ iſte dormit tota die. (dormit) nō īportat tēpus ꝓlationis hoꝝ verboꝝ: ſʒ totiꝰ diei. Uel meliꝰ dr̄ ꝙ fiat eſt futuri tēporis optatiui modi īportans factionē futurā nō eukariſtie ſʒ ſalutis ſicut cū dicimꝰ: fiat hec medicina a te recepta ſanitas corporis. Et hunc ſenſum habet rigor verborum.

innocens et imaculate dimitten-

Agnus dei qui tollis pecca

do ea diuina auctoritate peccata non imputando

ta mundi miſerere nobis.

obmuteſcens corā ꝓſequutoribꝰ ſicut ouis corā tondente penas noſtras ſoluendo

Agnus dei qui tollis peccata

penas remittendo

mundi miſerere nobis.

manſuetiſſime ac benigniſſime patrē nobis recōciliando

Agnus dei qui tollis peccata

finalē beatificā ⁊ eternā.

mundi dona nobis pacem.

Communio

Orat ſacerdos vt pax optata effectū habeat in ꝯmunica
turis. Et primo orationē ꝑmittit. ſcd̄o ip̄am ſpecificatio
nē eiꝰ adiūgit: ibi (dn̄e ieſu xp̄e q̄ dixiſti) Et quo ad ꝑmū
qꝛ pacē hāc ſine remiſſione pctōꝝ nemo ꝯſequit̃: dei mīa
q̄ pctā remittit: ſuppliciter poſtulat̃ tanq̄ necceſſario pre
ueniēs ꝑfectā pacē q̄ vltimo exprimitur. Petuntur aūt
tria ab agno xp̄o: duo paci ꝑuia: q̄ ſunt mīa dei: in pcti re
miſſione: iterū mīa dei in grē infuſione: ⁊ tertio pax ip̄a q̄
eſt bonū finale: oīum deſiderioꝝ impletiuū. Et in hac ora
tione de tribꝰ xp̄s ꝯmendat̃: de puritate inocentie natu-
ralis: qꝛ agnꝰ dei. Scd̄o de benignitate venie ſalutaris:
q̄ tollis pctā mūdi. Tertio de affectuoſitate mīe liberalis:
miſerere nobis. In miſſa vero ꝓ defunctꝫ loco miſerere
nobis: ⁊ dona nobis pacē: dꝛ dona eis requiē: qꝛ miſſa de
functoꝝ ſpecialr̃ ꝓ mortuis celebrat̃: vt eis req̃es īpetret̃:
ideo hoc ſpecialr̃ exprimit̃. Et qm̄ aīabꝰ triplex optat̃
req̃es a triplici afflictione: a pena ſcꝫ ardoris: a corporali
bꝰ tenebris: ab afflictione expectate btitudinis. Prime
due req̃es ſi cū ꝑſciſſione tertie accipiūtur: ſunt tēporales:
tertia vero eterna ideo multe eccl̃ie tm̄ ad tertiū agnꝰ ad
dūt ſempiternā. Alie eccleſie attendētes ꝙ de nulla triū
requierū ꝯtingit redire ad inq̄etudinē pene tenebrarū et
afflictōis: addūt in quolibet agnꝰ ad requiē (ſēpiternā)
quaſi diceret. Dona eis requiē ſempiternā: ab afflictione
vt ceſſet eternalr̃ oīs afflictio ardoris: tenebraꝝ: et dila-
tionis eterne beatitudinis. Dicit̃ aūt agnus dei: magis
quā ieſus vel xp̄s. Primo ꝓpter veritatꝫ repreſentatio-
nē factā in imolatione agni paſchalis. Scd̄o ꝓpter veri
tatꝫ prenunciationē oraculi prophetalis. Emitte agnū
dominatorē de petra deſerti. Tertio ꝓpter veri agni oſtē
ſionē digito ꝑcurſoris. Ecce agnꝰ dei ecce qui tollit pctā
mūdi. Quia igit̃ xp̄s in hoc ſacrificio imolat̃ q̄ fuit in le-

ge p agnū figuratus: ſub nomine agni pphetat⁹: a bapti
ſta demōſtrante agn⁹ appellat⁹: ꝯueniēter ad hoꝝ reme
moratiōnē: ꝛ fidei teſtificationē: dirigit ořo ad xp̄m ſub
nomine agni: ſub quo totupliciter figuratus eſt: prophe
tatus ac demoſtratus.

ſaluator benigniſſime

Domine ieſu chriſte: qui

ſtur⁹ ex hoc mū do ad patrem | a te electis ꝛ ad euangelij predicationē miſſis | veram ſaluan

Dixiſti apoſtolis tuis: pacem

tē: non quomō mund⁹ dat pacē dānantem | meam

meam do vobis pacem re

vt vobiſcū maneat in eternum. | ne imputes ad repellendum orationem meam tanq̄ʒ exauditio

linquo vobis: ne reſpicias pec

ne indignam | qua eā tibi deſponſaſti. | ſpōſe ſancte ꝛ gr̄a purgate

cata mea; ſed fidē eccleſie tue.

qua veniſti pacificare oīa: ſiue q̄ in celis: ſiue q̄ in terris ſunt.

Eāq; ſecundū voluntatem tu

ab infidelibus ꝛ perſequutorib⁹ eruendo | in fide ꝛ charitatis vinculis

am pacificare et coadunare

quatin⁹ in bonis pacificata: in malis cuſtodita: in charitate adunata: intus ꝛ foris a te rectā ꝛ tāte ꝯmunionis gr̄a habeat digna. | vt ſupra

digneris. Qui viuis et regnas
cum patre in vnitate ſpūſſancti
deus. Per omnia ſecula ſe. Amē.

Communio

Premiſſa oratione vt pacis optatio effectũ ſortia
tur in populo. Sequitur eiuſdem orõnis ſpecificatio: ſpe
cificat eñ effectus ⁊ finem ꝓpter quẽ pro pace ſupplicit
exorauit. In qua ſpecificatione primo captat beneuolen
tiã eius qui orat ex eo ꝙ ipſe qui orat eſt qui pacẽ ſuis tri
buit: ſcḋo ibi (ne reſpicias) ĩpedimẽta exauditionis tollit
tercio ibi (eãqꝫ) petitionẽ ſuam fundit: ⁊ eſt textus ſatis
planus. Et nota ꝙ ſub hac oratione ſacerdos oſculat al
tare vel calicem: vel ſm ritũ quarũdã eccleſiaꝝ ſpecies pa
nis. Aut ſm alias eccleſias primo oſculat altare: ſcḋo li
brum: tercio dyaconũ: qui cõmuniter oſculũ porrigit ſub
dyacono: ⁊ ille alteri ꝺ choro: ⁊ ſic cõmuniter mutuo ſibi
prebẽt oſcula: ſic fit in capella pape. Uel in alijs eccleſijs
loco tercij oſculi ꝑbetur aliqua imago ſaluatoris oſculan
da ad prohibitionẽ laſciuie tã ſacerdoti: ꝙ̃ populo. Dat
aũt ſacerdos triplex oſculũ: vt quod oratione petit ſigno
exteriore ſignificet: ⁊ ad repñtationẽ triplicis pacis: ad
deũ: ad ſeipſum ⁊ ꝓximũ. Ideo primo oſculat altare qḋ
xp̃m ſignificat: ſcḋo librum: p qḋ ꝯſciẽtia intelligit: tercio
dyaconũ vel loco eiꝰ imaginẽ: quo ꝓximꝰ ſignificat. Et
populꝰ oſculãdo approbat ſe hãc triplicẽ pacẽ deſidera
re: ⁊ in ꝓpoſito cordis ſui firmit tenere. Etiã hoc oſculo
ſe ſpiritaliter ꝯmunicare deſignat: ⁊ ſacroſctis miſterijs
participare de hoc latiꝰ lec. 81. Notãdũ etiã ꝙ hec orõ nõ
ḋr dũ officiũ requiẽ ꝓ defunctis celebrat: qꝛ defuncti iã
mũdi leges tranſierũt. ⁊ requieſcũt cũ ſigno fidei: ⁊ dormi
unt in ſommo pacis. Uñ nõ poſſunt a malis hominibus
infeſtari: ne peccatis ãplius irritari: nec extolli in ꝓſperis
nec frãgi in aduerſis. Idõ non egent cuſtodia ⁊ regimine
nec extoriore pace aut defenſione ab exteriori ĩpugnatio
ne: que in iſta oratione attentius poſtulamus.

Dum aũt ſacerdos oſculnm prebet miniſtro. dicit.

Communio

quā oſculo: pacis ſigno repreſento ſit   rn̄det miniſter. ſ. ſit pax xp̄i vera

Pax tecum. Et cum ſpū tuo

aliq nō legūt hāc orōnem   idest vinculū pacis q̄d eſt charitas. Q̄m pax ſine charitate non eſt pax vera: ſed ſimulata

Habete vinculum pacis et chari

capaces ꝑcipiendis   quib⁹ nemo dign⁹ eſt: niſi ꝑ charitatē: pacis vinculum

tatis vt apti ſitis ſacroſanctis

eukariſtie

miſterijs chriſti.

Alij hāc dicūt orationē: q̄ hic ſumitur ⁊ eſt pax nr̄a   Rurſus dicit

xp̄o in pace vnite

Pax chriſti et eccleſie abū

perficiatur vſq; ad inimicorū cordialē reconciliationem

det in cordibus veſtris per

pacis auctorem   ſpūſſanctus

ſpiritumſanctum qui datus   Lec. 83.

cū charitas diffuſa eſt in cordib⁹ veſtris   dn̄ator vl̄is omnium   ſaluator hominū   ſpūſancto vncte

eſt vobis domine ieſu chriſte

ꝑ eternā gn̄ationē: tibi naturā diuinā ꝯmunicantem   miſericordiſſima te ad hominis liberationē mittēte   tibi ꝯſubſtātialis

fili dei viui qui ex volūtate patris

cuius tecum ⁊ cum patre vna ⁊ indiuidua eſt ſubſtantia

cooperāte ſpiritusſancto per mor

ſpontaneā crucis amaram   hoīes in mūdo exiſtentes   per gratiā anime infuſam a te meritam

tem tuam mundum viuificaſti

hoc ſacrificium offerentem   Aliqui legunt ſacrum: pre omnibus ſanctum

Libera me per hoc ſacroſanctum

Communio

ꝓ nobis patri in cruce oblatū ⁊ ſub his ſpeciebus nobis in cibū paratū. paraſti enim in dulcedine tua pauperis deus.

coꝛpus et ſanguinem tuum: ab

animam defoꝛmantibus

omnibus iniquitatibus meis:

preſentibꝰ:preteritis:⁊ futuris

et vniuerſis malis. Et fac

⁊ eos ꝓ q̄bus offero

Aliq̄ legūt inhere re:vl'iter ꝑ plenā vo lūtatis ſubiectionē

iugū eſt tuū ſua ue eſt et

me tuis ſemper obedire man

onus leue

neq3 in hoc ſeculo ꝑ peccatū. Nec in futuro ꝑ dānationis ſententiā:irrefragabilem

datis et a te nunq̄3 ſeparari per

vt ſupꝛa

mittas: Qui cum eodem deo

patre in vnitate eiuſdē ſpūſſancti

viuis ⁊ regnas deus Per omnia

ſecula ſeculoꝛum Amen.

Poſt aptationē ſacramenti ad ſui participationē ꝑ eius diuiſionē:⁊ ꝯmunicantiū vnionē ꝑ pacis triplicis impetrationē3:pꝛocedit ſacerdos ad pꝛincipaliſſime intentū in ſacro miſſe officio tremendi ſc3 ſacrificij ꝯmunionē ſiue ſumptionē. Et quia ipſa ſumptio vita eſt bonis ⁊ mors malis:ſacerdos tanq̄3 in grandi periculo indigne ſumptionis conſtitutus: non imerito contremiſcit: ne quod inſtitutū eſt ⁊ ſumma dei charitate nobis datū ad pariendū vite fructum: ex ſua indiſpoſitione ſibi fiat

cibus ad interitum: nec mirũ: qñ ɔtremuit ſanctiſſimus
pꝛecurſoꝛ dñi: pꝛius ſanctus ꝙ̃ natus: tangere ſanctum
dñi verticẽ: ſi contremiſcit miſer peccatoꝛ ⁊ paup̲ homun
tio manducaturus ſuũ: ⁊ vniuerſitatis iudicẽ ⁊ dñm: me
moꝛ apoſtolice ɔminationis ⁊ tonitrui. Quicũq; mãdu
cauerit panẽ ⁊ biberit calicem dñi indigne: reus erit coꝛ=
poꝛis ⁊ ſanguinis dñi. Et nõ inueniens ex ſe vt tãto mi
ſterio dignus habeatꝛ: ad ipſum dñm fontẽ miſericoꝛdie
⁊ pietatis ſe cõuertit: ⁊ pꝛeter p̃miſſas gñales oꝛões: pꝛe
cibus magis pꝛopinque ad rem ptinentibus: ſui dignifi
cationẽ a dño nititꝛ impetrare: quatinus ſibi ⁊ ceteris p
quib⁹ ſacrificat: pficiat ad ſalutẽ. Pꝛemittit igitꝛ aliq̃s
oꝛationes ɔmunioni: aliquas interſerit: aliquas ſubiun=
git. Et ſm hoc: pars illa ſubdiuiditꝛ in tres partes. Scđa
ibi (coꝛpus dñi nr̃i) Tertia ibi (Sanguis dñi nr̃i) Pꝛi=
ma pars diuiditꝛ in quattuoꝛ particulas: ſcđm quattuoꝛ
oꝛationes ɔmunioni pꝛemiſſas. In pꝛima ſacerdos pꝛo
ſua iuſtificatione vt digne ſumere poſſit ip̃m ſumendum
deuotius ĩploꝛat. In ſcđa vt fructuoſa fiat ɔmunio exo=
rat: cũ dicit. (Perceptio coꝛpoꝛis) In tertia ſuã indigni
tatẽ recognoſcẽs: pfunde ſe humiliat: cũ addit (Dñe nõ
ſum dign⁹) In quarta Sũpta fiducia ex ſpe diuini ad=
iutoꝛij: ad ſumendũ digniſſimũ miſteriũ: ſe erigit atq; ſu
mendo participat: ibi (Panẽ celeſtẽ.) Pꝛima oꝛatio di
uiditꝛ in quattuoꝛ partes. In pꝛima captat ſacerdos xp̃i
beniuolentiã p̲ crucis ſue ⁊ paſſionis ɔmemoꝛationem.
In ſcđa petit a peccatis ⁊ vniuerſis malis liberationez.
ibi (Libera me) In tertia petit ſue voluntatis diuine vo
luntati plenã ſubiectionẽ: ibi (et fac me) In quarta petit
ſuã cũ xp̃o perpetuã ɔiunctionẽ. (Et a te nunq̃) Quib⁹
addit ſolitã oꝛationis cõcluſionẽ: ibi (Qui cum eodem)
Et patet ſenſus ex littera.

manducatio sacramentalis veri

PErceptio corporis tui

saluator mundi

domine ieſu chriſte quod in

ego presbiter manducare cōiter legitur preſumo ⁊ nō propono non temerarie tuo cōſtrictus precepto

dignus ſumere propono.

occaſionaliter ex defectibus meis ⁊ negligētijs terribile cōtra peccatores Ite maledicti. ⁊ c.

nō mihi proueniat in iudi

Qui eñ mādu cat ⁊ bibit indigne iudicium ſibi mādu cat ⁊ bibit

perpetuā corporis ⁊ anime

cium et condemnationē. ſʒ

qua ꝓ nobis mori dignatus es sacerdoti

pro tua pietate proſit mihi

ſecuram defenſionem

ad tutamentū mentis et cor

corporis ⁊ anime

poris et ad medelam percipiē

dā. Qui viuis et regnas deus

per oīa ſecula ſeculorum. Amen.

☞ Poſt petitionē ſue iuſtificationis: q̃ digne ſuſcipiat ſacra miſteria orat ſacerdos pro ſalute ex ſacratiſſima ꝯmunione percipidēa: ⁊ patet ſententia textus. Orat enim ne panis qui de celo deſcendēs vitam prebet mundo: ſibi propter ſua demerita ſit cauſa damnationis.

Communio

Sequitur textus;

hec orō ꝯmuniter legit᷑ poſt ſequentē orationē ſcʒ panē celeſtem — ex mea iuſticia

D**omine non ſum dignus**

corporis vere realiter. Et anime eam inhabitan-do per gratiam ſpiritaliter.

vt intres ſub tectum meum:

tue virtutis q̄ verbū es patris — velis me mūdare ꝛ mūdabor.

ſed tantum dic verbo et ſa

a peccatis tibi diſplicentibꝰ ꝛ me indignū facientibus.

nabitur anima mea.

☞ Poſt orationē qua poſtulauit celebrans vt ſum-
ptio tanti ſacramēti: fiat ſalutaris ſibi ꝛ his pro q̄bus ſa
crificat: ſciens ſummā ꝛ ineffabilē ſumēdi dignitatē eius
q̄ in altis habitat: ꝛ tñ nō alta ſed humilia reſpicit: exēplo
laudati cēturionis: ſuā profitēdo indignitatē: profunde
ſe humiliat dicēs (Dñe nō ſum dignꝰ ꝛc̄). Sed dicis: ſa-
cerdos hāc orationē proferēs aut credit ſe fore indignuʒ
aut nō: ſi primū: ergo ſumēdo ſacramentū incidit ſenten-
tiā apoſtoli cōtra indigne manducantes promulgatā: et
reus efficit᷑ corporis ꝛ ſanguinis dñi. Si ſcd̄m: ſic ficte lo
quit᷑: et eſt de numero eorum qui nequiter ſe humiliant.
☞ Ad hoc breuiter dicendū: ꝙ proferēs ita ſentire ꝛ
de ſe credere debet vt loquit᷑ ſe eſſe indignū: quantū ex ſe
et ideo petit vt ipſe indignus in oculis ſuis: dignificet᷑:
ideſt dignus reputet᷑ in oculis dei. Siquidē nulla crea-
tura ex ſe ipſa eſt hac participatione digna: in qua dñs
celi: omniūqʒ creator: infinite a ſe diſtans in perfectione
ꝛ dignitate: accipitur. Neqʒ idem eſt indignū ſumere: et

indigne ſumere. Jn dignus ſumit: qui incomparabilis exiſtens ad eius dignitatem quē ſumit accedit. Qđ facit omis ſumēs quātūcumqꝫ ſanctꝰ. Sed indigne ſumit q̄ ſine ſui ipſius probatione ꝛ preuia purgatione accedit: ꝛ ille incidit in ſententiam apoſtoli premiſſam.

Sequitur textus.

corpus chriſti de celo deſcendens ſub ſpecie panis latens

ego pegrinus fameſcēs cibo indigens ſpiritali non corpus. ſed animā nutriente

Panem celeſtē accipiam

plenum pietatis et miſericordis

vt gratiā conferat: q̄ me tanta participatione dignum reddat.

et nomē domini inuocabo.

Poſt ſue humilem indignitatis recognitionem ſacerdos velut non deſperans: ſed ſpe diuini adiutorij q̄ hoc ſalutare ſacramentum: in remediū et cibū anime confortatiuū: contra infeſtationem tentationū: ꝛ corroborationem proficiendi in virtutibus: ꝛ via iuſticie ad veram vitam perducente: peccatoribus ad ſe conuerti deſiderātibus inſtituit: animatus ſe erigit ad ſumendum hoſtiam ſalutarem: dicens: hanc quartā adoratiunculā (Panem celeſtem ꝛc̄.) et patet ſenſus. Hec dicens duas particulas in patena poſitas premiſſa profunda inclinatione in manu recipiat: duobus digitis: pollice et indice manꝰ dextre: aut ſecundū morē aliorum patenam in qua particule poſite ſunt cum ceteris digitis vtriuſqꝫ manus recipiat: ꝛ pax de altaris mēſa eleuans. Jnclinato paulisp corpore: ſe quantum poteſt recolligat: tota intentione ad ſacramentū conuerſus: oculos carnis ad ſacramentales ſpecies: oculos fidei ad chriſtum ſub ſpeciebus contentum conuertat: tota deuotione tanto miſterio intendat:

aliqua deuota meditatione ſe actuet: tali exempli cauſa vel ſimili. Eya miſericordiſſime domine ieſu chriſte patris eterni fili naturalis: vnigenite ꝛ ꝯſubſtantialis ex deo deus: qui pro peccatorum ſalute carnem hanc ſumere: inter homines apparere: ac triginta trib⁹ annis grauiter laborare: ac multipliciter fatigari dignatus es: ꝛ tandem amariſſima paſſione: p̄cioſiſſimi ſanguinis tui effuſione: ac morte turpiſſima: nos a morte perpetua: a peccatis ꝛ penis liberare. In cui⁹ ſaluberrime paſſionis memoriā te preſentem his ſpeciebus exhibere: teqꝫ cibum anime noſtre: ac pignus ſalutis eterne tradere voluiſti: clementer reſpice in hac hora in me indignum peccatorem purga ꝛ ſanctifica me: vt te deum creatorem ꝛ redemptorem meum digne merear ſumere. Breuius quidem vel longius prout deuotionem gratia miniſtrabit.

☞ Et more quorundam pectus tundens addere poteſt verbum: quo publicanus gratiam meruit ꝛ peccatorum remiſſionem. Illud videlicet. Deus propitius eſto mihi peccatori: ſemel vel ter repetendo. Et hec dicens: intentionem ſuam cum oculis dirigat ad chriſtum ſub ſpeciebus contentum: ipſumqꝫ plena fide latria adorans: cum magna reuerentia: deuotione timore: pariter ꝛ cordis deſiderio: ipſum ſacroſanctum corpus dominicum ſub duabus particulis quas manu tenet: aut que in patena adhuc iacent: pro ſua ꝛ totius eccleſie ſalute ſumat. Sumat autem non maſticando ac dentibus ſpecies comminuendo: propter periculum. Sed humectatis ſupra lingua immotā ſpeciebus reuerenter traijciat. Dum vero ſacramentum in ore pro ſua humectatione tenet: ſic meditari poterit. Ueni in animam ſerui tui domine meus ꝛ deus meus: meqꝫ tibi in corporare digneris: vt mihi mori tibiqꝫ ſoli viuere merear.

Communio

Hec vel ſimilia prout deuotio propria dabit poterit m
ditari. ☞ Sũpto aũt ſacramẽto: ſacerdos patenã ele
uans vtraqʒ manu dicat orationẽ ſubſequentem

Sequitur textus

pro peccatorũ totius mundi expiatione in
cruce imolatum: ⁊ pro vita mundi ſub ſa-
cramento nobis datum.

Lec, 83: O. Corpus domini noſtri ieſu
chriſti: cuſtodiat animã meam
in vitam eternam Amen.

☞ Premiſſis orationibus cõmunionẽ precedenti-
bus. Sequuntur orationes due inter cõmunicandũ dici
ſolite. Quarũ prima reſpicit perceptionẽ ſacramenti pa
nis. Secunda perceptionẽ ſacramenti calicis: ibi (Quid
retribuam) et patet littera.

☞ Sequitur oratio ſecunda.

q̄ d. nihil ex me ꝯdignũ habeo diuinis bñficiis ꝯpenſando piſſimo largitori
Quid retribuam domino
donis nature fortune et gratie multipl'r tribuit creãdo: iuſtificando: cibo celeſti nutriendo indigno et immerito
pro omnibꝰ que retribuit mihi.
poculũ ſalutis: ſanguinẽ ſaluatoris precium redemptionis ſitibundus cũ deſiderio et gratitudine
Calicem ſalutaris accipiam
memoriã benefactoris ⁊ beneficiorũ intus in mentem vocabo
et nomen domini inuocabo.

datorẽ de ineffabili munificentia qua ſe ipſum nobis donatũ in precium: iterum donat in cibum et ſalutis nutrimentum.

Laudans inuocabo dominum

demonibus ſaluti mee aduerſantibus

defenſus: ne p̃ualeãt malis ſuis artibꝰ ⁊ inumeris machinationibus.

et ab inimicis meis ſaluus ero.

ORatio ſecũda premiſſa calicis ſumptioni. In qua poſt receptum celeſtis edulij beneficium pro ſua humiliatione ſe nihil habere profitetur: quibꝰ digne reſpondere poſſit diuinis beneficijs. Oſtendit etiam ſuam gratitudinem in accipiendo dñi beneficium gratanter cum ſui nominis laude ⁊ inuocatione. Superaddẽs confidentiam quã habet ex virtute beneficij in nociuorũ preſeruatione. Recte autem ſacerdos profitetur: nihil ſe habere quod retribuat dño pro tãto accepto beneficio: qm̃ nihil habet ſuum. Quidquid enim habet dñi eſt: cuius eſt terra ⁊ plenitudo eius orbis terrarum ⁊ vniuerſi qui habitant in eo. Hoc igitur tantum inuenit vt gratus recipiat: que gratis dñs dignatur dare. Hinc ſubdit (Calicẽ ſalutaris accipiam): id eſt ſanguinẽ xp̄i: qui eſt ſalutare dei patris: per quẽ ſaluauit mundũ (accipiam) in eius miſericordiſſime effuſionis memoriã: cum ſumma gratitudine: gratiam pro gratia. Hinc nomen domini largiſſimi benefactoris (inuocabo): id eſt in me vocabo: vt in me habitet: mihi vniatur: meqꝫ per charitatem ſuum faciat: quem ſuum fecit creatione: redemptione: adoptione. Inuocabo autem laudans eum de omnibꝰ beneficijs mihi indigniſſimo retributis: ⁊ ſic ſuorũ virtute beneficiorum ſaluus ero ab inimicis mee ſalutis.

Sed quomodo dominus ſua beneficia retribuit: qui nihil a nobis recepit. Retribuere enim eſt aliquid p̄

receptis beneficijs compenſare. Ad quod dicitur: q̄ re-
tribuere dicit iteratā tributionē: non curādo an is qui re
tribuit aliquid ab eo cui donat prius acceperit an non.
Unde dicimus bona pro malis retribui: ⁊ gratiā ꝓ grā.
Et ita cum primū donū dei eſt: quo dat eſſe rei per crea-
tionē: quecūqꝫ poſt conſtitutionē rei in eſſe tribuit: recte
retribuere dicitur: quia iterū tribuit: ſcꝫ poſt primum do
num creationis. Dum aūt ſacerdos hanc orationē inci
pit dicens. Calicem ſalutaris accipiā ⁊c̄. Calicē ipm̄ de-
tectū facta prius deuota inclinatione: tota cū deuotione
reuerēnter in manus ſumit: omni qua valet mentis puri
tate: ſemotis peregrinis cogitationibꝫ: ſoli dominici ſan
guinis effuſioni ꝓ ſe ⁊ toto humano genere in cruce fa-
cte intentus: ipm̄ xp̄i ſanguinē precioſum ſub vini ſpecie
latentē: fideliter ⁊ caute: vna cum particula ſpeciebꝫ vini
īmerſa ſumat: Hec ⁊ ſimilia meditando. Refice dn̄e ieſu
animā meā: perfecta refectione cibi ⁊ potus: ſacratiſſimi
corporis ⁊ ſanguinis tui: vt per eam ad perfectiſſimā re-
gni tui refectionē peruenire valeam: vbi te non iam ſub
ſacris miſterioꝝ ſimbolis ſed clare: facie ad faciē videre: ⁊
frui merear in eternū. Amen. Sumpto autem calice cau
te: vt nihil in eo ſpecierū vini vel panis remaneat: dicit
orationem ſequentem.

qui eſt fons et lauacrum noſtre emūdationis ⁊
precium redemptionis a me potatus.

Sanguis domini noſtri ieſu

in vite innocentia ⁊ cordis puritate
ne recidiuem in peccata

chriſti: cuſtodiat animā meam

in conſortium ſanctorum: dn̄m laudantiū
in ſecula ſeculorum.

in vitam eternam Amen.

☞ Poſt orationes cōmunioni interpoſitas: ſequuntur orationes ꝯmunioni ſub vtraqꝫ ſuperaddite: ꝛ harū due ſunt. Prima reſpicit eukariſtie ſumptionē ſub ſpecie vini ſpecialiter. Scḋa ſumptionē ſub vtraqꝫ ſpecie generaliter. Circa primū ſicut poſt ſumptionem corporis ſub ſpecie panis: facta eſt oratio pro ſalute impetrāda ex eiuſdē corporis manducatione. Ita poſt potationē ſanguinis ſub ſpeciebus vini ſubiungit̄ oratio pro ſalute cōſequenda ex eadē: ꝛ patet littera. Quia vero in priori oratione dicit̄ corpus ꝛ hic ſanguis: pars debet accipi ꝓ toto. Sicut verbū caro factū eſt: caro ponitur pro hoīe. et Gen̄. 46. Cūcte anime q̄ ingreſſe ſunt cum iacob in egyptū ꝛc. 66. aīe. i. hoīes. Sic in propoſito corpus dn̄i nr̄i ieſu xp̄i. i. xp̄s cuius corpus ſumpſi: ꝛ ſanguis. i. xp̄s cuius ſanguinē potaui: cuſtodiat ꝛc. q̄ enim petuntur a xp̄o: donantur ſcḋm naturā diuinā principaliter: meritorie per corporis paſſionem ꝛ ſanguinis effuſionem.

verum ꝛ naturale — ieſu redemptor

Corpus tuum domine qḋ

ſub ſpeciebus panis — tuus verus ꝛ proprius — ſub ſpecib⁹ vini

ſumpſi et ſanguis quem pota

ꝑ gratiam ꝛ efficatiam virtutis — non corporalibus q̄ ſunt vie eiiciendarū ſuperfluitatū ſꝫ ſpūalib⁹ aīe q̄ ſunt intellectus ꝛ voluntas principia operationum humanarum

ui adhereat viſceribus meis

ſumente

et preſta vt in me non rema

vlla culpa animam deturpans

neat ſcelerum macula quem

gratia plenitudine firmata — ab omni peccati macula — species panis ꝛ vini

ſancta et pura refecerunt ſacramenta. Qui viuis et regnas deus per oīa ſc̄la ſc̄loꝝ. Amen.

☞ Poſt oratione͂: ſumptione͂ ſanguinis ſpecialiter reſpicientem: ſequuntur orationes due: vtraq̄ʒ ſumptionem ſimul concernentes. In quarum prima petit ſacerdos plene ablatione͂ mali: ſcʒ purgari per ſumptione͂ ſacramenti ſub vtraqʒ ſpecie ab omni macula: introitū regni impediente. In ſecunda ibi (Quod ore) petit remedia per ipſa ſacramenta conferri: quibus promoueatur ad ingreſſum regni: patet littera. ☞ Finita aūt oratione ſacerdos ad cornu altaris accedit vt calicem vino infuſo abluat: ꝛ digitos: ipſamqʒ ablutione͂ ſumat: ne ſpecies alique vini aut panis remaneant in calice: aut digitis adhereant. Sed ꝛ vt per ſumptione͂ ablutionis ſacramentū ſumptuʒ deferatur ad ſtomachum. Propter qđ ꝛ cōmunicanti populo de manu ſacerdotis datur poſt ſumptum ſacramentū potus vini ablutiuus. Quod totum pertinet ad reuerentiam ſacramenti. Lauat etiam digitos vel tunc vel poſt finem miſſe: quia indignum videtur ꝙ digiti qui tantū ſacramentū: ad corporalia tractanda applicentur: niſi ſtudioſe prius lauent. Hec aūt ablutio ad locum mundū fundi debet.

Sequitur textus.

ſacrm̄ corporis et ſanguinis — ſacramentaliter — ſc ſit

QUod ore ſumpſimus dn̄e

Communio

ſincera per fidem et charitatis deuotionem | ſumptione ſpūali

pura mente capiamus vt de

in tempore preſenti ad anime vegetationem conceſſo

munere temporali fiat nobis

preſeruatiuum a recidiua ꝛ conſeruatiuum in gratia: perſeuerans in vitam eternam.

remediū ſempiternum Amen.

☞ Hec eſt oratio ſecunda reſpiciēs vtrāqꝫ ſumptionem: qua petuntur per ſumptionē ſacramenti ꝯferri bona: videlicet mentis puritas: ſpiritualiter reficiēs ꝛ ſalutandē ſempiterna. Quia aūt ſacramēta dicunt munera tēporalia ad ſpecies referendū eſt: que tēporales ſunt et mutabiles: vel etiā ad corpus xp̄i ꝛ ſanguinē res cōtentas que dicunt munera tēporalia: non in ſe: quia glorioſa ꝛ perpetua: ſed quantū ad modū exiſtēdi ſub ſpeciebꝰ ſacramentalibus: ꝛ ſumendi ſub illis. Hic enim exiſtēdi modus ꝛ ſumendi tantū in preſenti tēpore conuenit corpori ꝛ ſanguini: ꝛ nobis cōtra huius tēporis miſerias donatus eſt: per quē peruenire mereamur ad fruitionē refectionis ſempiterne. Solent nonnulli pro ſua deuotione alias addere orationes: ꝛ varij varias: ne ſi tēpus poſt dictas orationes ſuperfluat: prius ꝙ ad cōplendas legendas fuerint expediti: in illo non vacent ab oratione: ne locū dent diſtractioni. De his nihil ordinauit eccl'ia: idcirco tales omitti poſſunt ſine conſcientie ſcrupulo: nec culpatur deuotio eas adijcientis.

☞ Sed circa huius ſacramenti ſacratiſſimā ſumptionem aliqua breuiter ſunt addenda. Et primo ꝙ quadruplex diſtinguitur manducatio huius ſacramenti: quedā pure corporalis: quedā ſacramentalis tantum: quedam Lec. 87.

ſpritualis tantū: quedam ſimul ſacramentalis ⁊ ſpiritualis. Prima eſt dū ſpecies ille manducantur ſicut alius cibus nullo reſpectu habito ad contenta. Quomō etiā beſtie poſſunt ſumere illud ſacramentū: vt mures: ⁊ porci ⁊ infideles: non credentes nec cogitantes de ratione ſacramenti. Sacramentalis tantum eſt cum mādūcatur ſpecies ab eo qui attendit eas eſſe ſacramentales: ideſt inſtitutas ad repreſentandū ⁊ continendū res ſacras: etiā ſi non credat ibi contineri verū corpus xpi ⁊ eius ſanguinem: ⁊ tamen ſine reuerentia debita manducat. Et ſi mādūcāt peccatores ſine purgatione ſua accedentes. Manducatio ſpiritualis tantū eſt dum percipitur fructus ſacramēti abſqꝫ ſpecierū ſumptione: hoc modo mādūcant quicūqꝫ ſunt in gratia affectantes fructū huius ſacrificij: licet ſpecies non ſumant Manducatio ſacramentalis ⁊ ſpiritualis ſimul: eſt dum ſpecies ille panis ⁊ vini digne ſumuntur: ideſt recta fide: intentione: deſiderio ⁊ charitate: primi ſecundi ⁊ quarti vere ſumunt corpus xpi: tertij accipiunt fructū tantū: ſpiritualē ſcꝫ anime refectionē: ⁊ non verū corpus xpi. Quarti vtrūqꝫ accipiunt verū ſcꝫ corpus ⁊ ſanguinē xpi ſub ſpeciebus quas manducant: ⁊ etiam ſpiritualē refectionē: de hoc latius Lec. 87.

Lec. 84. ☞ Sed poſſet queri de manducantibꝫ ſacramentaliter q̄ꝫ diu manet in ſumente verū xpi corpus. Reſpōdetur breuiter ꝙ manet corpus xpi realiter ſub ſpeciebꝫ q̄ꝫ diu ſpecies non alterant tanta alteratione ſub qua non maneret ſubſtantia panis: ſi conſecratio facta non foret. Species ille alterātur per omnia ac ſi forent in ſubiecto ſupplente dn̄o impotentiā nature. Facta alteratione q̄ dicta eſt deſinit ibi eſſe corpus xpi: ⁊ manet vbi eſt: ſi ſpecies ille conſecrate non fuiſſent: ſcilicet in celo aut alijs ſpeciebus conſecratis in alio loco. Non tamen localiter

mouetur ab illis ſpeciebus per mediũ ad celũ: aut alium locum: ſed ſimpliciter deſinit eſſe ſub illis ſpeciebus: de hoc lec. 84. ☞ De fructibus autẽ huius cõmunionis vix aliquid breuiter dici poteſt. Cum enim ſacramentũ ſit nobis ſacrificiũ ſacrificiorũ: ⁊ memoriale illius ſummi ſacrificij: ſummi pontificis noſtri ieſu xpi filij dei: qđ ipſe pro omniũ ſalute in cruce obtulit. Omnis ſacrificij fructũ in digne ſumentib⁹ operatur: ſcꝫ peccati expiationẽ: pacis ſtabilitatẽ: cordis cum deo vnionẽ: gratiarũ actionẽ. Quia etiã eſt nobis cibus reficiẽs animã: omnẽ operationẽ quã cibus corporalis operat̃ in corpore: iſte panis celeſtis operatur ſpiritualiter in anima: deperditum reſtaurat: vitam conſeruat: gratiã augmentat. Quia viaticũ: ideo in via ambulantes roborat ⁊ confortat in itinere: letificat in labore: et perducit ad terminũ in beatitudine. Nam panis confortat: ⁊ vinum cor hominis letificat: ⁊ cib⁹ celeſtis dat vitã eternã. Quia cõmunio: ideo omne meritum xpi ⁊ eccleſie cõmunicat ſumenti. Quia pignus eterne glorie: ideo ſpem ſalutis certificat: eleuat deſiderium: ⁊ inflammat. De his fructibus latiſſime proſequũtur Lec. 85. et. 86. Lec. 85. 86.

Et quanto plus proficit ſumentibus digne: tanto ex oppoſito nocet accedentib⁹ indigne. Hij traditori iude Judeis condẽnantibus et crucifixoribus ſanguinem chriſti effundentibus tanq̃ rei mortis chriſti comparantur: de quo lec. 87. ☞ De frequentatione autem huius ſacramenti hoc breuiter dicitur ꝙ licet vtrũqꝫ: accedere ſcilicet ad ſacramentalem communionem et ab eadem abſtinere in caſu meritorium eſt ⁊ laudabile: ceteris tamen paribus melius eſt accedere ſumendo ſacramentaliter ⁊ ſpiritualiter quã abſtinendo tantum ſpiritualiter ſumere. Nam plures effectus cõſequunt̃ ſacramentũ Lec. 87.

ſacramentaliter ſumptum: ex opere operato: que nō con ſequunt̄ eius ſumptionem ſpūalem tantū. Unde patet imprudentia eoꝝ atqꝫ ſtulticia qui diſpoſiti abſtinent a ſacramentali communione: ſtulti quo ad ſe et improuidi quo ad proximos: immo ingrati quo ad deum: quia ſibi ſubtrahunt gratie augmentum: proximis auxilium: deo honorem ⁊ gratiarū actionem. De quo latius Lec. 87.

☞ Finaliter aliquid de negligentijs que non nun= q̄ꝫ contingunt addendum: de quibus tamen latius. Lec 88. tractatur.

☞ Poſſunt enim defectus contingere circa ſubſtā tialia ⁊ neceſſaria ſacramentoꝝ puta circa materiam: for mā: miniſtrum: aut eius intentionem. Aut circa cerimo= nialia non neceſſaria: vt ſunt locus: tempus: veſtes: vaſa: luminaria: orationes: geſtus: ⁊ huiuſmodi. Tercio con= tingere poſſunt circa reuerētiam ſacramēti: vt ſi funda= tur calix: aut gutta ſanguinis ſtillet in terram. Quarto circa miniſtrum: quia forte memoratur ſe non eſſe ieiunū De his quadruplicibus defectibus breuiter aliquid di cendum. De primo: ſi defuerit materia neceſſaria pa= nis vel vini: ſi id ſacerdos deprehenderit ante conſecra= tionem: accipiat de nouo materiam debitam. procedat ad eius conſecrationem nihil repetendo: vbi timet̄ ſcan= dalum populi circunſtantis. Si vero poſt cōſecrationis verba poſt ſumptionem vel ante cognouerit defectum: puta calicem vacuum vel aqua tantum infuſum: quia ꝺ pane vix contingere poſſet: procedat ad cornu altaris: ⁊ infuſo de nouo vino: redeat ad mediū altaris: et ab eo lo co incipiat (Simili mō poſtq̄ꝫ cenatū ē ⁊c̄.) legēdo cū in tētione cōſecrādi vſqꝫ ad illū locū (Un̄ ⁊ memores) ⁊ ſta tim ſine oſtēſione ad populū ſumat: ⁊ poſt ablutionē acci piēs ad finē miſſe ꝓcedat: ⁊ hoc fieri poteſt breui tempo

re ſine ſcandalo populi: ita docet. Scotus. Ne tamen hec negligentia contigat: ſacerdos in pꝛeparatione calicis faciat miniſtrum guſtare vinum in ampulla pꝛius quam fundat in calicem. Caute etiam dum calicem et patenam in manns ſacrificaturus accipit videat: ac ſe certum faciat vinum foꝛe in calice ⁊ panem in patena.

☞ Si negligentia circa foꝛmam contingeret talis per quem impediretur conſecratio: de quo ſupꝛa habitum eſt: repetatur foꝛma debita ſuper materiam d̄bitam: ⁊ hoc dum certus fuerit ſe foꝛmam non integre pꝛotuliſſe: ſi vero dubitat: conſilium eſt doctoꝛum vt pꝛocedat: quia contingere poteſt: ꝙ ex diſtractione ſubita obliuiſcatur ſe pꝛotuliſſe.

De intentione ſupꝛadictum eſt. Sufficit enim intentio virtualis circa materiam que eſt in pꝛoſpectu conſecrantis: etiam ſi foꝛent plures particule: ⁊ circa numeꝝ earum erraret: dum modo tamen totum quod in pꝛoſpectu eſt intenderet ſaltem virtualiter conſecrare.

☞ Circa ſecundum: ſi negligentia contingat in cerimonialibus: loco: tempoꝛe: vaſis: geſtibus: oꝛationibꝰ aut alijs que non ſunt de neceſſitate conſecrationis: non hec negligentia impedit effectum conſecrationis: licet celebꝛans ſi ex ſua culpa accidit quandoqꝫ incidiat excommunicationem quandoqꝫ irregularitatem: tamen pꝛopter hoc nihil eſt incepto canone iterandum: ſed pꝛocedendum:

De tercijs neglegentijs circa irreuerentiam ſacramenti. Si muſca: aranea aut venenum in calice depꝛehēſum fuerit nihil abominabile ſumi debet aut moꝛiferum. ſed in vaſculo mundo debet ſacramentum recludi: ⁊ reponi in loco ad hoc in eccleſia deputato: ⁊ mundato calice de nouo fiat conſecratio ſanguinis: vt ſupꝛa dictum eſt: ſi

aqua fuiſſet in calice: ꝛ conſecratus ſumatur. Si vero animal poteſt capi capiat ꝛ capto animali: poꝰ ſi nõ eſt abominabilis nec moꝛtiferus: incineretur animal: et cineres ꝯſeruentur cum reliquijs ac deinde ſumatur ſacramentum. Idem ſi mus vel animal apꝛehenſam hoſtiam conſecratam comederet: ſi apꝛehendi poteſt incineretur et cineres cum relinquijs condantur. Sic fiat de particulis reſeruatis pꝛo infirmis: ſi computruerunt vel in puluerẽ redacte ſunt: ponantur cũ reliquijs aut loco honoꝛabili in eccleſia ad hoc deputato.

☞ Si vero hoſtia conſecrata in terram ceciderit radatur locus quem tetigit: ꝛ raſura cum reliquijs reponatur: ꝛ hoſtia ſumatur ſi ſine abominatione fierit poteri.

Sic ſi euomuerit quis: lota ſumatur. Alioquin vt ſupꝛa in loco mundiſſimo reſeruetur. Si ſacramentum ſanguinis fuſum fuerit in pallam vel pallas altaris: ter lauetur pars palle recipiens ſtillã: et ablutionem ſumat ſacerdos: ꝛ ſecnndum aliquos pars palle exſcindatur: comburatur: et cineres cum reliquijs cuſtodiantur.

☞ Si ſuper tabulam vel terram fuſum fuerit: locus diligenter lambatur: et lauetur: et lotio ſi abominabilis non fuerit ſumatur: etiam radatur et raſura cum reliquijs reponatur.

☞ De quarto ſcilicet negligentia contingente circa miniſtrum. Vel quia miniſter non eſt ſacerdos: qꝛ non baptizatus: aut non rite oꝛdinatns: et ſi hoc in actu celebrationis depꝛehenderit: ceſſare debet: qꝛ totum qđ egit irritum eſt ꝛ inane. Si defecerit ſacerdos ante conſecrationem moꝛte vel infirmitate poteſt quidem officiũ per alium ſacerdotem perfici incipiẽdo ab eo loco quo pꝛioꝛ defecit. Non tamẽ opoꝛtet Si vero poſt cõſecrationem: per alium ſupplendum eſt. Si ſacerdos ieiunus haberi

poteſt Si haberi non poteſt: reſeruetur ſacramentum in diem alterum ⁊ tunc a ſacerdote ſummatur. Si inter verba conſecrationis deficiat tunc per alium ſacerdotem debet ſuppleri: qui incipiat ibi. (Qui pridie) ſi deficit in verbis conſecrationis panis: aut ibi. (Simili modo) ſi defecerit in verbis cõſecrationis vini: ⁊ conſequenter officium rite perficiat. Idem ſi dubium fuerit vbi defecerit. Licet aliqui ſentiant ꝙ noua hoſtia ⁊ vinum aliud: prioribus inter reliquias reconditis: recipiat ſupplens ſacerdos: et officium compleat: ſed primum videtur conſultius. Neqꝫ propter hoc iteratur conſecratio ſuper eamdem materiam: qꝛ nõ cenſetur iteratum quod dubitatur eſſe factum. Si vero ſacerdos recordaretur ſe eſſe prohibitum: vt qꝛ excommunicatus vel ſuſpenſus: aut locus interdictus: aut coram excommunicato conſtitutus: et hoc ante conſecrationem: ſi poteſt ſine graui ſcandalo: ceſſet ab officio: maxime ante canonem: ſi in canone aut poſt: aut poſt conſecrationem: procedat cum contritione cordis: et propoſito confitendi: et poſt miſſam confiteatur ⁊ peniteat. Innumere contingere poſſunt negligentie: ſed ex his alie iudicentur: et de his latius ac de penitencijs negligentibus iniungendis: vide. Lec.88.

☞ Poſt ſumptionem eukariſtie ſub vtraqꝫ ſpe- Lec.89.
cie: etiam lotionis calicis: ſequitur antiphona que poſt communio dicitur. Et hec eſt tercia pars principalis ſecunde partis miſſe. In qua poſt communionem ſacratiſſime eukariſtie cũ grãrũ actione finis miſterijs ipo-nit̃. Et diuidit̃ Nã primo premittit̃ qdã iubilus ⁊ exultatio in grãrũ actione ꝑ antiphonã cãtari ſolitã: q̃ poſt cõmunio dicit̃. Secũdo humilis de precatio vt participa

tio eukariſtie effectum ſalutis operetur: ibi (Dominus vobiſcum). Tertio miſſa cōcluditur: ibi (Ite miſſa eſt) Antiphona que poſtcōmunio dicitur: ſecundum diuerſitatem officiorum variatur ꝛ in ſignuʒ leticie et gratiarū actionis ac gaudij de ſuſcepta ꝯmunione altiſone cantatur: ſecundum illud prophete. In voce exultationis ꝛ confeſſionis ſonus epulantis. Significat etiam cantus ille gaudiū apoſtoloꝝ de dominica reſurrectione ſecundū illud Joānis. Gauiſi ſunt diſcipuli viſo dn̄o: vt vult. Innocentius.

vt maneat in vobis per gratiam in eternum

Reſpondet populus idē imprecans ſacerdoti.

Dominus vobiſcum. Et cum

ait ſacerdos ſimul: ſcʒ: in vna ſacramenti gr̄a vniti

ſpiritu tuo. Oremus.

☞ Hec eſt particula ſecunda partis tertie principalis. In qua fit humilis deprecatio vt percepta cōmunio effectum ſalutis in participantibus operetur. Hec autē deprecatio fit per orationes que complende dicuntur: eo ꝙ per eas completur ꝛ finitur miſſe officiū: et ille etiā variantur ſecundum variationem officiorum. Premittit autem ſacerdos ſalutationem populi: optans diuinā aſſiſtentiam in finem: per ſumptionem ſacramēti perdurantem: populūq; hortatur ad ſecum ſimul orandum dicens. Oremus. Deinde orationē ſubiungit qua regulariter petit: vt ſacra ꝯmunio effectum ſuū operet̄ ſcʒ: gr̄am augeat in preſenti: ꝛ gloriā cōferat in futuro. Ad hec em̄ petenda frequenter ſonant complende: vel ſaltem ad

aliqua ad gloriam eternam ordinata. ☞ Sequūtur
collecte eo numero quo collectas in miſſe principio: ⁊ ſe=
cretas ante canonem prerogauit. Et has dicens redit ad
dextrum cornu altaris: ad ſignificandum ꝙ in fine mū
di predicatio chriſti reditura eſt ad populum iudeorum:
ſm illud Romano. 9. Iſaias autem clamat pro iſrael: ſi
fuerit numerus filiorum iſrael ſicut arena maris: reliquie
ſalue fient. ☞ Finita hac oratione redit ad medium
altaris. quia ſicut per dextrum cornu altaris repreſenta=
tur iudaicus populus: ⁊ per ſiniſtrum gentilis: ita per me
dium altaris ſignificatur chriſtus: qui es lapis angula=
ris duos in ſe parietes: iudeos videlicet ⁊ gentilles: in fi=
dei ſue vnitate cōnectēs. Ut ſicut miſſe officium incipien
dum eſt in chriſto: ita et in eo finiendū: quoniam ipſe eſt
alpha et o. principium ⁊ finis: a quo omnis noſtra ora
tio ⁊ actio ſumere debet initium: et in ipſo finaliter tanꝗ̄
in fine vltimo ſummo et optimo terminari. Etiam redit
ad medium: id eſt chriſtum vt ab ipſo petat benedictio=
nem: qua benedicturus eſt populum abeuntem.

☞ Ad finem orationis iterū ſalutat populum di=
cens. Dominus vobiſcum. optās vt recedentes a tēplo
non recedant a domino: vt ſatagant quatinus dn̄s ſemꝑ
cum eis in omnibus agendis maneat: ⁊ nunꝗ̄ ab eorum
intentione ⁊ amore recedat. Et populus reſpondens. Et
cum ſpiritu tuo: optat vt ipſe ſacerdos poſt miſſam non
carnalibus ſed ſpiritualibus vacans exercicijs dn̄o ſēper
adhereat: orationibusq; iugibus domino vniatur. Nam
ſpiritus eſt dominus ⁊ eos qui adorant in ſpū ⁊ veritate
adorare oportet. Ioā. 4. quaſi diceret populus Et cum
ſpū tuo ſit dominus: vt ſpiritu ambules ⁊ deſideria car=
nis non perficias. Et nota ꝙ ſepeties ſacerdos ſalutat
populū: quatinus excluſis vicijs ſeptē capitalibus: ſuſci

Communio

piat gratiam ſeptiformis ſpiritus. Et quinqꝫ vicibus ſe vertit ad populum: ſcꝫ ante primā collectā: ante offertorium: poſt offertorium cū dicit orate pro me: ante vltimā collectam: poſt ꝯmunionē: ⁊ poſt eandem orationem: ſignificans quinqꝫ apparitiones quibus dominus in die reſurretionis ſuis dilectoribus apparuit.

ad propria redite — hoſtia ſalutaris vel officium miſſe finitum eſt — a quo nobis donatum eſt tantum ſacramētū ſit laus honor glīa ⁊ gr̄ā rūactio p̄ imortalia ſe. ſeculorum

Ite miſſa eſt. Deo gratias

☞ Hec eſt tercia particula in qua ꝯcluditur miſſa: ⁊ habet tres partes. In prima ſacerdos populum ad redeundū ad propria licentiat. Scd̄o licentiatum benedicendo ſanctificat. Tercio oratione ad deum ſe ꝯuertens totum officium ꝯcludit ⁊ terminat. ☞ Et nota ꝙ in p̄poſito dictio (miſſa). poteſt accipi dupliciter: participialiter ſcꝫ ⁊ nominaliter Participialiter ſenſus eſt. Ite ad propria redeuntes: quia miſſa eſt pro vobis hoſtia ſalutaris: xp̄s ſcꝫ mediator noſter ad patrē: vt tanq̄ʒ aduocatus noſter ip̄m pro nobis interpellet. Vel nominat pro miſſe officio: ⁊ ſic ſenſus eſt. Ite ad propria: corporis intendendo neceſſarijs: quia miſſa. i. miſſe officium eſt ſuppleſinitum. Ante cuius finem eccleſia ſtatuit ne populꝰ recedat. Reſpondet populus: deo gratias: tanq̄ʒ gratus deo de ſuſcepto beneficio gratias agens. Hec aūt concluſio in feſtis dum populus concurrit ad eccleſiam dicitur: cuius officium eſt circa exteriora: ideo ad ipſa p̄uidenda licenciatur. Sed feriatis diebus quibus populus non tenetur intereſſe diuinis: ſed clerici diuino cultui aſcripti: quorum exercitium eſſe debet iugiter in ſorte domini: concluditur miſſa per Benedicamus domino: quo

verbo non datur licentia circunſtanti clero: ſed ad conti
nuandum religionis cultum additur exhortatio: dicen=
do Benedicamus dño: nos ſcilicet diuino cultui ſpeciali
ter deputari: Et reſpondent. Deo gratias: quaſi obe
diendo ſacerdotali exhortationi: gratias de officij perfe=
ctione domino reddentes.

☞ Et quoniam in diebus quadrageſime ⁊ aduen
tus etiam populus magis orationibus inſiſtere debet
quam diebus ceteris. Tunc etiam die dominico dum
populus diuinis intereſſe tenetur: non licenciatur per
(ite miſſa eſt) Sed magis per benedicamꝰ domino: quo
exhortatur vt ſolicitudinem temporalium temperantes
magis ſolito diuinis laudibus inherant: ⁊ ſpiritualiter
ad dominum ſe conuertant.

☞ In miſſa pro defunctis: pro ꝯcluſione dicit᷑. Re=
quieſcant in pac̃: vt finis huiꝰ officij reſpõdeat principio
in quo eis eterna requies poſtulat᷑: ⁊ qꝛ illud officiũ ſin=
gulariter defunctis applicat᷑: ideo in eius principio me=
dio ⁊ fine requies in pace eterna ac iocundiſſima adopta
tur. Et reſpondet chorus. Amen. i. fiat: quod poſtulat᷑.
Sequit᷑ ſecũda portiũcula qua populus ad ꝓpria dimiſ
ſus benedicitur a celebrante. Hanc aũt benedictionem
preſente epiſcopo dare non debet ſacerdos niſi epiſcopo
iubente vel ꝑmittẽte: ſed magis eps̃ tanq̃ꝫ hierarcha ⁊ ſu
perior eã dabit. Solemnẽ tamẽ benedictionẽ etiam ſacer
dos abſente epiſcopo dare nõ debet. Que aũt ſit ſolẽnis
quidam diuerſificant᷑. Nam aliqui illam eſtimant ſolen
nem cui ꝑmittunt᷑ verſiculi. Sit nomẽ Adiutoriũ. Sed
huic dicto obuiat ꝯmunis ꝯſuetudo. Nã omnes ſacerdo
tes vt cõmuniter premittunt hos verſiculos. Ideo alij
probabilius dicunt: ꝙ benedictio ſolennis eſt benedictio
pontificalis: que datur ante agnus dei cum orationibus

ſpecialibus in pōtificali ad hoc ordinatis Hanc ſacer-
dotes dare prohibentur. Benedicitur autem populus
vt donis celeſtibus repleatur: ⁊ in bonis contra omnes
inimici aduerſitates cuſtodiatur: preſtante hoc diuina
maieſtate beatiſſime trinitatis. Patris: ⁊ filij: ⁊ ſpiritus
ſancti. Ad hoc ſonant verba benedictionis: quibus ple-
riqꝫ ſacerdotes vtuntur illa ſcꝫ Celeſti benedictione be
nedicat ⁊ cuſtodiat vos diuina maieſtas: ⁊ vna deitas.
Pater: ⁊ filius: ⁊ ſpiritusſanctus: quaſi dicerent. Pater
⁊ filius: ⁊ ſpiritusſanctus: q̄ ſūt vna deitas et diuina maie
ſtas benedicat vos qui officio miſſe interfuiſtis: celeſti be
nedictione: qua bonis gratie ſuper naturalibus reple-
mini: ⁊ cuſtodiat ab omni aduerſitate et ipugnatione vos
proſternente: carnis: mundi: ⁊ ſpiritus inimici. Reſpon
detur. Amen. fiat.

☞ Signat etiam ſacerdos benedicendo ſeipſum ⁊
populum crucis ſigno: ad omnē poſitionis differentiam
quo triumphali ſigno ⁊ ſanctificamur. ⁊ defendimur ab
inſidijs inimici, qui ſignum quo victus eſt: erubeſcit: ti-
met ⁊ fu git:

☞ Poſt benedictionem ſequitur vltima
portiuncula: oratio ſcilicet.

acceptum ſit et gratum. — deus vnus: pater et filius. et ſpiritusſanctus

Placeat tibi ſctā trinitas

miſſe a te inſtitutum et offerri tibi preceptum — gradus ⁊ ordinis mei

hoc obſequiū ſeruitutis mee

veri corporis ⁊ ſanguinis xp̄i

et preſta vt ſacrifitiū quod ocu

Communio

omnia nude con tuentis — preſbiter ex me: dignifica tus ex te

lis tue maieſtatis ego indignꝰ

non tantum ex ſe etiam quãtum eſt ex offerente

obtuli. ſit tibi acceptabile.

ſacerdoti — ſidelibus viuis ⁊ defunctis

mihiqꝫ et omnibus pro quibꝰ

miſericorditer concedẽte

illud obtuli. ſit te miſerante

Pro diluendis culpis
Pro redimendis penis
Pro cõferendis ſpũalibus donis

propiciabile. Per chriſtum dominum noſtrum Amen.

☞ In hac oratione ſacerdos velut in quodã compendio petiones priores recolligit: humiliter petens pro ſe aliiſqꝫ omnibus: pro quibus ſacrificium obtulit: exaudiri. Et tanguntur quattuor: ſcꝫ dignitas eius cui ſacrificatur. Secundo ordo ⁊ poteſtas ſacerdotis ſacrificiũ offerentis: ibi (hoc obſequium ſeruitutis). Tercio humilitas offerentis qua vt placitum ſit deprecaꝛ: ibi (ego indignus obtuli) Quarto ordinata caritas eiuſdem: qua vt ſibi ⁊ omnibus proſit: ſupplicatur. Et ſatis patet textus huius finalis orationis: qua totum miſſe officiũ terminatur. Et hec tantum de hac abbreuiatura.

¶ Gracias deo. Amen.

Franciſcus hurtado ad lectores.

Habetis optimi ſacerdotes dei ſacri canonis miſſe expoſitionē: ac miſſalis officij planā rationē: que ſummatim a magiſtro Gabriele biel in ſacra theologia licentiato viro nō ſolū eruditiſſimo: ſed et moribus et vita probatiſſimo ad preſbyteroꝝ eruditionē ꝛ vtilitatē edita ſunt. Accipite igit̄ hoc celicū munus a Gabriele bono nūcio: qui dei fortitudo interpretat̄: oblatū: cuius lāpade radianti per ſacroſanctā myſterioꝝ abyſſum incedere valeatis: nemoqꝫ decetero archanos ſaluificoſqꝫ euangelice legis ritus audeat frequentare: niſi prius huius ſaluberrimi operis documenta corde ꝛ animo ſepiſſime lecta tenuerit: vt cum opus domini diligenter exequutus fuerit in eccleſia militanti: ad celeſte triumphantis conuiuiū nuptiali veſte adornatus: credita ſibi talenta dn̄o ſuo duplicata redditurus accedat: ꝛ tanq̄ꝫ bonus ſeruus ꝛ fidelis intret in gaudiū domini ſui imperpetuū victurus ſine fine beatus. Valete.

Impreſſum eſt hoc ſalutiferū opus in imperiali ciuitate Toleti induſtria Joannis de Villaquiram. Anno ſalutis chriſtiane milleſſimo quingenteſimo vigeſimo tertio. Die vero: decimo kalendas Junij.

TO
BIBLIOTEC
Sala...
Núm...

TOLEDO
TECA PROVIN
Reserva
29
IN
CANON
MISS
Res.
29
52